“कृषि पर्यटन रोजगारीको बढाउदै गति
शान्त, सुन्दर समुन्नत वनाऔ ऐरावती ”

ऐरावती गाउँपालिका

आवधिक गाउँविकास योजना

(आ.व.२०७८/७९ - २०८३/८४)

(अन्तिम प्रतिवेदन)

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
लुम्बिनी प्रदेश, बरौला, प्युठान नेपाल

तयार गर्ने

ऐरावती गाउँपालिका

सहयोगी संस्था

सहजीकरण

प्रकाशक :

सर्वाधिकार : प्रकाशकमा

प्रकाशन वर्ष : २०७८

मुद्रक :

विषय सूचि

	पेज
परिच्छेद – एक	१
परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ पालिकाका समृद्धिका आधारहरु	२
१.३ आवधिक योजना तर्जुमाका उद्देश्यहरु	२
१.४ आवधिक योजना तर्जुमाका कानूनी तथा नीतिगत अवस्था	३
१.५ आवधिक योजना तर्जुमा तथा प्रक्रिया	३
परिच्छेद २	६
विगतका योजनाको क्षेत्रगत समिक्षा र स्थिति विश्लेषण	६
२.१ गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण	६
२.२ आर्थिक विकास क्षेत्र	९
२.३ सामाजिक विकास क्षेत्र	१०
२.४ पूर्वाधार विकास क्षेत्र	११
२.५ वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	११
२.६ संस्थागत विकास र सुशासन	११
परिच्छेद – तीन	११
सोच तथा विकासको अवधारणा	१२
३.१ पृष्ठभूमि	१२
३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१२
३.३ आवधिक योजना तर्जुमाका सिद्धान्त	१२
३.४ ऐरावती गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य	१४
३.५ परिमाणात्मक लक्ष्य	१६
३.६ रणनीति	२०
३.७ कार्यनीति तथा मुख्य कार्यक्रम	२१
३.८ नतिजा खाका	२३
३.९ अपेक्षित उपलब्धि	२८
परिच्छेद–चार	२९
आर्थिक क्षेत्र	२९
४.१ कृषि पशुपंछिपालन	२९
४.१.१ विद्यमान अवस्था	२९
४.१.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	२९
४.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	३०
४.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति	३०
४.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	३१
४.२ सिंचाई	४१
४.२.१ विद्यमान अवस्था	४१
४.२.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	४१
४.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	४१

४.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति	४२
४.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	४३
४.३ पर्यटन, सस्कृति तथा सम्पदा	४६
४.३.१ विद्यमान अवस्था	४६
४.३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	४६
४.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	४६
४.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति	४७
४.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	४८
४.४ उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा आपुर्ति	५२
४.४.१ विद्यमान अवस्था	५२
४.४.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	५२
४.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	५२
४.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति	५३
४.४.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	५४
४.५ वैंक, सहकारी तथा वित्तिय संस्था	५८
४.५.१ विद्यमान अवस्था	५८
४.५.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	५८
४.५.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	५८
४.५.४ रणनीति तथा कार्यनीति	५९
४.५.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	६०
४.६ श्रम, रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा	६२
४.६.१ विद्यमान अवस्था	६२
४.६.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	६२
४.६.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	६२
४.६.४ रणनीति तथा कार्यनीति	६३
४.६.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	६४
परिच्छेद पाँच	६७
सामाजिक क्षेत्र	६७
५.१ स्वास्थ्य तथा पोषण	६७
५.१.१ विद्यमान अवस्था	६७
५.१.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	६७
५.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	६७
५.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति	६८
५.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	६९
५.२ शिक्षा, विज्ञान तथा नवप्रवर्तन	७४
५.२.१ विद्यमान अवस्था	७४
५.२.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	७४
५.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	७४
५.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति	७५
५.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	७६
५.३ खानेपानी तथा सरसफाई	८०
५.३.१ विद्यमान अवस्था	८०
५.३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	८०
५.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	८०

५.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति	८१
५.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	८२
५.४ महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्ग	८७
५.४.१ विद्यमान अवस्था	८७
५.४.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	८७
५.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	८७
५.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति	८८
५.४.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	८९
५.५ युवा तथा खेलकुद	९३
५.५.१ विद्यमान अवस्था	९३
५.५.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	९३
५.५.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	९३
५.५.४ रणनीति तथा कार्यनीति	९४
५.५.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	९५
५.६ कला, भाषा, साहित्य तथा सस्कृति	९८
५.६.१ विद्यमान अवस्था	९८
५.६.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	९८
५.६.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य	९८
५.६.४ रणनीति तथा कार्यनीति	९९
५.६.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१००
परिच्छेद – छ	१०३
पूर्वाधार विकास	१०३
६.१ वस्ती, आवास, भवन तथा सार्वजनिक निर्माण	१०३
६.१.१ विद्यमान अवस्था	१०३
६.१.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१०३
६.१.३ दीर्धकालिन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य	१०३
६.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१०४
६.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१०५
६.२ सडक, पुल तथा यातायात	१०८
६.२.१ बिद्यमान अवस्था	१०८
६.२.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१०८
६.२.३ दीर्धकालिन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य	१०९
६.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१०९
६.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	११०
६.३ जलस्रोत, विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा	११४
६.३.१ विद्यमान अवस्था	११४
६.३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	११४
६.३.३ दीर्घकालिन सोच लक्ष्य उद्देश्य	११४
६.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति	११५
६.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	११६
६.४ सञ्चार तथा सूचना प्रविधि	१२०
६.४.१ विद्यमान अवस्था	१२०
६.४.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१२०
६.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य	१२०
६.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१२१

६.४.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१२१
परिच्छेद – सात	१२५
वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	१२५
७.१ वन तथा जैविक विविधता	१२५
७.१.१ विद्यमान अवस्था	१२५
७.१.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१२५
७.१.३ दीर्धकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य,	१२५
७.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१२६
७.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१२७
७. २. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन	१३०
७.२.१ विद्यमान अवस्था	१३०
७.२.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१३०
७.२.३ दीर्धकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य,	१३०
७.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१३१
७.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१३२
७.३. वातावरण तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन	१३५
७.३.१ विद्यमान अवस्था	१३५
७.३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१३५
७.३.३ दीर्धकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य,	१३५
७.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१३६
७.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१३७
७.४.विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन	१४०
७.४.१ विद्यमान अवस्था	१४०
७.४.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१४०
७.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य	१४०
७.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१४१
७.४.५ प्रमुख कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१४२
परिच्छेद –आठ	१४७
संस्थागत विकास तथा सुशासन	१४७
८.१ **सुशासन, ऐन, नियम, तथा जवाफदेहिता**	१४७
८.१.१ विद्यमान अवस्था	१४७
८.१.२. समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर	१४७
८.१.३ दीर्धकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य	१४७
८.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१४८
८.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१४९
८.२ श्रोत परिचालन	१५२
८.२.१ विद्यमान अवस्था	१५२
८.२.२ समस्या, चुनौती तथा अवसर, सम्भावना	१५२
८.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य	१५२
८.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१५३
८.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१५४

८.३ योजना व्यवस्थापन	१५६
८.३.१ विद्यमान अवस्था	१५६
८.३.२ समस्या, चुनौती तथा अवसर, सम्भावना	१५६
८.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य	१५६
८.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति	१५७
८.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका	१५८
परिच्छेद – नौ **कार्यान्वयन व्यवस्था**	१६०
९.१ पृष्टभूमि	१६०
९.२ संस्थागत तथा मानव संसाधन योजना	१६१
९.३ विषय क्षेत्र अनुसारको अनुमानित वजेट	१६७
९.४ श्रोत अनुमान र प्रक्षेपण	१६८
९.५ स्रोत परिचालन रणनीति	१७०
९.६ आवधिक योजना कार्यान्वयन	१७०
९.७ अनुगमन मूल्याङ्कन प्रणाली	१७१
अनुसूचि	
अनुसूची- १	
गाउँ गौरवका आयोजना	
अनुसूची- २	
रुपान्तरणकारी आयोजना	
अनुसूची- ३	
योजना वैक	
अनुसूची- ४	
गाउँपालिकाका नक्शा	
अनुसूची – ५	
आवधिक योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठीका सहभागीहरुको विवरणः	
अनुसूची – ६	
फोटोहरु	

तालिका सूचि

तालिका विवरण	पेज नं.
तालिका १: जनसंख्या विवरण	७
तालिका २ : प्रगति विवरण आर्थिक क्षेत्र	९
तालिका ३ : प्रगति विवरण सामाजिक क्षेत्र	१०
तालिका ४ : प्रगति विवरण पुर्वाधार विकास	११
तालिका ५: राष्ट्रिय तथा लुम्बिनी प्रदेशको लक्ष्य	१६
तालिका ६: ऐरावती गाउँपालिकाको परिमाणत्मक लक्ष्य	१८
तालिका ७: ऐरावती गाउँपालिकाको त्रिवर्षिय वजेट प्रक्षेपण	१६७
तालिका ८: ऐरावती गाँउपालिकाको पाँच बर्षको राजश्व प्रक्षेपण	१७०
तालिका ९ : क्षेत्रगत वजेट अनुमान	१७१
तालिका १० : आवधिक गाउँविकास योजनाको अनुमगन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया	१७६

शब्द संक्षेप

अ.मु.	:	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
अ/गैसस	:	अन्तराष्ट्रिय/गैर सरकारी संस्था
आ.व.	:	आर्थिक वर्ष
आ.वि.	:	आधारभुत विद्यालय
मा.वि		माद्यमिक विद्यालय
उ.स.	:	उपभोक्ता समिति
कि.मि.	:	किलोमिटर
न पा	:	नगरपालिका
गा पा	:	गाउँ पालिका
प्रा.वि.	:	प्राथमिक विद्यालय
मा.वि.	:	माध्यमिक विद्यालय
मे टन	:	मेट्रिक टन
रायोआ	:	राष्ट्रिय योजना आयोग
रु.	:	रुपैंयाँ
लि	:	लिटर
व. नं.	:	वडा नम्वर
दिविल	:	दिगो विकास लक्ष
दिराल	:	दिगो राष्ट्रिय लक्ष्य
प्रसस	:	प्रदेश समृद्धि संकेत
स.सं	:	सहकारी संस्था
सा.सं	:	सामुदायिक संस्था
हे.	:	हेक्टर
NA	:	Not Available

परिच्छेद - एक
परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

राजनीतिक व्यवस्थाको परिवर्तन सँगै संवैधानिक रुपमा सरकारको दर्जा पाएका स्थानीय तहहरुले आफुलाई जनता माझ सबै भन्दा नजिकको सरकारका रुपमा प्रस्तुत गर्नुपर्ने जिम्मेवारी पाएका छन । संघीय मोडलले संघ र स्थानीय सरकारलाई राज्य सञ्चालनको औजारका रुपमा र प्रदेशलाई संघ र स्थानीय सरकार विचको “पुल” का रुपमा परिभाषित गरेको छ । तसर्थ नेपालको दीगो अर्थतन्त्रको आधार स्तम्भको रुपमा हाल स्थानीयतहहरु गठन भएका छन । यस सन्दर्भमा संघ प्रदेश र स्थानीय सरकार बीच कानुन, नीति, योजना तथा कार्यक्रम निर्माण र कार्यान्वयनमा तादाम्यता रहनु आवश्यक छ ।

संघ प्रदेश र स्थानीय सरकार बीचको उक्त तादाम्यतालाई कायम गर्न संविधानको अनुसूचिहरुमा उल्लिखित एकल र साझा अधिकारलाई आधार मानी स्थानीय तहले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको दफा २४ बमोजिम आवश्यक पर्ने वार्षिक, दीर्घकालीन, तथा रणनीतिक योजनाहरु निर्माण गर्नु पर्ने हुन्छ । त्यसै गरी अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४, स्थानीय तहको वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ लगायतका ऐन नियम र कानुनले स्थानीय सरकारले आवधिक योजना बनाउनु पर्ने कुराको व्यवस्था गरेको छ ।

संविधानले प्रदान गरेको अधिकारका आधारमा बनेका संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारहरु आफैमा त्यस्ता शक्तिशाली तहहरु हुन जसले संविधानको दायरा भित्र रही पूर्ण स्वायत्तताका साथ काम गर्ने क्षमता राख्छन् । तसर्थ राजनीतिक परिवर्तनको अपेक्षा बमोजिम भएको रुपान्तरणकारी परिर्वतनले समुदायको घरदैलोमा अधिकार मात्र पुर्‍याएको छैन स्थानीय तहका राजनीतिक व्यक्तित्वहरुलाई आफ्नो क्षेत्रमा विकास र सम्बृद्धि ल्याउन क्षमता प्रर्दशन गर्ने अवसर पनि प्रदान गरेको छ । बलियो इच्छा शक्ति र दीर्घकालिन सोचयुक्त राजनीतिक नेतृत्वहरुले आगामी ५ वर्ष भित्र आफ्नो गाउँपालिकालाई साच्चीकै नमुना बनाउन सक्ने अवसर पाएका छन् ।
स्थानीय सरकारले अब आ-आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्र रही कानुन बनाउने, नीति तथा योजना तयार गर्ने, वार्षिक बजेट बनाउने, आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतको अनुमान मात्र होइन आफ्नै परिवेश सुहाउदो शिक्षा नीति, रोजगार नीति, पूर्वाधार नीति लगायतका महत्वपुर्ण नीतिहरु बनाएर तथा दीर्घकालिन योजनाहरु बनाएर कार्यान्वयनमा लैजान सक्छन, जसले उनीहरुको कामलाई उदाहरणीय बनाउन सक्छ ।
विकासको आधार स्तम्भका रुपमा स्थापित स्थानीय सरकारहरुले दीगो विकास लक्ष्यलाई स्थानीयकरण गर्ने, राष्ट्रिय र प्रादेशिक लक्ष्य तथा उद्देश्यलाई स्थानीयकरण गर्ने तथा स्थानीय कानुन निर्माण गरी त्यसैका आधारमा नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरु निर्धारण गर्ने जिम्मेवारी वहन गरेका छन । यसै सन्दर्भमा **ऐरावती गाउँपालिका**ले प्रचलित कानून र राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय अभ्यासहरुको आधारमा गाउँपालिकाको वस्तुस्थिती तथा साधनश्रोतको विश्लेषण गरी स्थानीय सरकारको मूल्यमान्यता तथा स्थानीय आवश्यकताका आधारमा विकासको खाका कोर्ने उद्देश्यले **ऐरावती गाउँपालिका**को प्रथम पञ्चवर्षीय आवधिक विकास योजना (२०७८/७९– २०८३/८४) तर्जुमा गरि कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

१.२ गाउँपालिकाका समृद्धिका आधारहरु

गाउँपालिकाका सरोकारवालाहरुसँगको छलफल तथा अन्तरक्रियाका आधारमा गाउँपालिकाको द्रुतगतिमा अगाडि बढाउन सहयोग गर्ने समृद्धिका मुख्य संवाहकहरु देहाय बमोजिमका छन ।

१.२.१ कृषि तथा पशुपालन

कृषि तथा पशुपालनको व्यवसायिक विकास, यान्त्रिकरण तथा बजारीकरणलाई गाउँपालिकाले प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाउने छ । त्यसैगरी कृषि तथा पशुजन्य उत्पादनको बजारीकरणका लागि मूल्यश्रृङखलामा आधारित विकासलाई प्राथमिकता दिईने छ । यो क्षेत्रमा बैज्ञानिक भु-उपयोग नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वियनमा ल्याई कृषि भूमिको संरक्षण गर्ने, पशु चरनको क्षेत्र विस्तार गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिईने छ । सिँचाई पुर्वाधारको विस्तार गरी कृषि भूमिमा १२ महिना नै सिँचाई पुऱ्याईने छ ।

१.२.२ पर्यटन

पर्यटक आकर्षण गर्ने ठाँउको करिब अभाव नै रहेको यो पालिकामा वन क्षेत्रको विस्तार, पार्कको निर्माण, ताल पोखरीको व्यवस्थापन, धार्मिक क्षेत्रको पुन:निर्माण तथा व्यवस्थापन र होमस्टे तथा होटलको निर्माण गरी पर्यटन प्रवर्द्धनका आय आर्जनको माध्यमको रुपमा पर्यटन क्षेत्रको विकास गरिने छ ।

१.२.३ शिक्षा

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका सबै विद्यालयको गुणस्तरमा सुधार गरी सम्पूर्ण सामुदायिक विद्यालयलाई नमुना विद्यालयको रुपमा विकास गरिनेछ ।

१.२.४ पर्यावरण

झिम्रुक नदीबाट सिंचित ऐरावती गाउँपालिकामा कुल क्षेत्रफलको ६२ प्रतिशत वनजंगल रहेको छ । तसर्थ यहाँ उपलब्ध जलस्रोत तथा वन क्षेत्रको उच्चतम तथा दीगो उपभोग यो समृद्धिको आधार बन्ने भएकाले ऐरावती गाउँपालिकाले समृद्धिको आधारका रुपमा पर्यावरणलाई समेट्ने छ ।

१.३ योजना तर्जुमाको उद्देश्य

- गाउँपालिकाको नेतृत्वमा एकीकृत, नतीजामुलक र योजनाबद्ध विकासका लागि साझेदार तथा सरोकारवालालाई एकै थलोमा राखी विकासमा साझा उत्तरदायित्व सिर्जना गर्ने
- गाउँविकास तथा श्रोत परिचालनको विद्यमान स्थिति विश्लेषण गरी सरोकार वालाको चाहना तथा सहभागितात्मक छलफलका आधारमा गाउँपालिकाको विकास खाका तयार गर्ने
- दीगो विकास लक्ष्य, राष्ट्रिय तथा प्रादेशिक लक्ष्य बीच तादाम्यता कायम गर्ने
- गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, रणनीति र प्राथमिकता निर्धारण गर्ने
- गाउँपालिकाको क्षेत्रगत अवस्था, दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति, कार्यनीति तथा मुख्य कार्यक्रम तय गर्ने
- गाउँपालिकाका वित्तीय स्रोतको विश्लेषण र प्रक्षेपण गर्ने
- गाउँपालिका स्तरीय गौरवका आयोजना, रुपान्तरणकारी आयोजना तथा आयोजना वैंकको खाका तयार पार्ने
- गाउँपालिकाको अनुगमन तथा मूल्यांकनको खाका तय गर्ने

१.४ आवधिक योजना तर्जुमा सम्बन्धी कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था

नेपालको संविधान, २०७२ मा उल्लेखित मौलिक हक, राज्यका निर्देशक सिद्धान्त र नीति, संघीय एवं प्रदेशीय कानून र नीति एवं स्थानीय कानून, नीति र स्थानीय तहको अधिकार नै स्थानीय तहको विकासको मार्गचित्र निर्माणका आधारहरु हुन र सोही बमोजिम स्थानीय तहले विकास निर्माणका खाकाहरु कोरिनु पर्ने हुन्छ। त्यसैगरी नेपालको संविधान, २०७२ अनुसार राज्यले सामाजिक न्याय, ज्येष्ठ नागरिक, दलित, बालबालिका, महिला, आवास, खाद्य सम्बन्धी, स्वास्थ्य, श्रम, रोजगारी, शिक्षा, सूचना, सम्पत्ति, समानताको हकलाई मौलिक हक र कर्तव्यका रुपमा लिइएकोले त्यस्ता पक्षहरुलाई आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गर्दा सोही अनुसार सम्बोधन गर्नुपर्ने हुन्छ । आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गर्ने सन्दर्भमा यस कार्यलाई नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनमा स्थानीय तहको कार्यसूचीमा समेत सूचीकृत गरिसकेको छ ।

त्यसैगरी नेपाल संविधानको धारा ५७ (४) (५) र अनुसूची ८ र ९ मा क्रमशः स्थानीय सरकारको एकल अधिकार र साझा अधिकार सूचीको अधिनमा रही स्थानीय तहले आवधिक, मध्यमकालीन एवं वार्षिक नीति, योजना, बजेट तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्न सक्ने, कार्यान्वयन गर्न सक्ने र सरकारका तीनै तहहरु बीच आपसी सामान्जस्यता समेत हुनुपर्ने कुरामा जोड दिइएको छ ।

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट पालिकाहरुका लागि पारिवारिक तथा संस्थागत तथ्याङ्क र सूचना संकलनका लागि मोवाइल एप समेत जारी भई तदनुसार वस्तुगत विवरण तयार गरिनु पर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

गाउँपालिका/नगरपालिकाले योजना बनाउँदा आर्थिक विकास, गरिबी निवारण, उत्पादनमूलक, छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने, जनताको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगार बढ्ने, स्थानीय सीप, साधन श्रोतको अधिकतम प्रयोग हुने, दीगो विकास, भाषिक, साँस्कृतिक र सामाजिक सद्भाव तथा एकता अभिवृद्धि हुने पक्षहरुलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने कुरा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा २४ (३) मा उल्लेख भएको छ ।

राष्ट्रिय योजना आयोगबाट स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५ (नमूना) तयार पारिएको छ । जस अनुसार स्थानीय तहबाट योजना तर्जुमा गर्दा अपनाउनुपर्ने आधारहरु (नेपालको संविधान, विद्यमान ऐन, नियम, राष्ट्रिय एवं प्रादेशिक नीति, त्यसको दीर्घकालीन सोच, आवधिक योजना, र मार्ग निर्देशनहरु, दीगो विकास लक्ष्य, स्थानीय तहको प्रमुख समस्या एवं सम्भावना हरु र राजनीतिक दलका घोषणापत्र) र तीनै तहका सरकारहरुको बीच आवधिक लक्ष्य बीच अन्तर सम्बन्ध हुनुपर्ने कुरा उल्लेख भएको छ ।

१.५ आवधिक योजना तर्जुमा तथा प्रक्रिया

- **पहिलो चरण : आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने सम्बन्धी निर्णय एवं पूर्व तयारी**

पहिलो चरण अन्तर्गत ऐरावती गाउँ कार्यपालिकाबाट आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा गर्ने नीतिगत निर्णय भई विभिन्न चरणका वैठक र आवश्यक घरधूरी सर्वेक्षण, वडा तथा संस्थागत सूचना संकलन लगायतका पूर्व तयारी गरियो ।

➧ **दोश्रो चरण : योजना अभिमुखीकरण कार्यशाला गोष्ठी**

दोश्रो चरण अन्तर्गत गाउँपालिकाको आयोजनामा आवधिक गाउँ विकास योजना तर्जुमा बिधि, प्रक्रिया सम्बन्धी अभिमुखीकरण सहित आवधिक योजना तर्जुमा प्रयोजनका लागि गाउँपालिकाका अध्यक्षको संयोजकत्वमा मूल समिति, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको संयोजकत्वमा प्राविधिक समिति र कार्यपालिकाका सदस्यहरुको संयोजकत्वमा बिषयगत क्षेत्रगत समितिहरुलाई बिषय क्षेत्रगत जिम्मेवारीहरु बाँडफाँड गरी कार्ययोजना स्वीकृत गरियो ।

➧ **तेश्रो चरण : आधाररेखा सूचना / तथ्यांक संकलन तथा वडागत कार्यशाला**

आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा आवश्यक आधार तथ्यांक सूचनाका लागि गाउँपालिकाबाट तयार गरिएको गाउँ पार्श्वचित्रमा उपलब्ध भौतिक अवस्थिति, जनसांख्यिक, आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन र संस्थागत विकास सँग सम्बन्धीत विवरणहरुलाई नै आधार तथ्यांक सूचनाको रुपमा उपयोग गर्ने सहमति गरियो । साथै गाउँपालिकाका छ वटै वडामा वडागत छलफल गरी आर्थिक, सामाजिक, पुर्वाधार, वन वातावरण तथा संस्थागत विकास लगायतका उपक्षेत्रको सम्भावना, अवसर, समस्या तथा चुनौती सम्बन्धी सूचना संकलन गरि विश्लेषण गरियो ।

➧ **चौथो चरण : योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठी (विषयत क्षेत्रगत रणनीति र कार्यक्रम विकास)**

योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठीले बिषय क्षेत्रगत सम्भावना र अवसर तथा समस्या चुनौतिको वस्तुपरक विश्लेषणको आधारमा बिषय क्षेत्रगत उद्देश्य तर्जुमा, बिषय क्षेत्रगत लक्ष्य परिमाण, सूचक निर्धारण गरी त्यस्ता लक्ष्य सूचक हासिल गर्न अवलम्बन गरिनु पर्ने रणनीतिहरु, विषय क्षेत्रगत प्रमुख कार्यक्रम, अनुमानित लागत, कार्यान्वयन कार्ययोजना र अनुगमन मूल्याङ्कनको खाकाको मस्यौदा तयार गरियो ।

➧ **पाँचौ चरण : एकीकृत योजना दस्ताबेज तयारी**

आवधिक योजना तर्जुमाको क्रममा स्थानीय तह र अन्य सरकारको बिषय क्षेत्रगत एकल तथा साझा अधिकार क्षेत्रका सबै विषय एवं उपक्षेत्रहरुका सम्बन्धमा प्राप्त भएका सुझाव तथा प्रतिक्रियाहरुलाई तर्कपूर्ण एवं वस्तुनिष्ठ ढंगबाट प्रस्तुत गरी योजनाको एकीकृत मस्यौदा दस्ताबेज तयार गरियो ।

➧ **छैटौ चरण : योजना प्रमाणीकरण कार्यशाला**

सहभागितामूलक कार्यशाला गोष्ठीको निष्कर्ष, विषय विज्ञहरुसँगको परामर्श तथा छलफलको क्रममा प्राप्त सुझावको आधारमा तयार भएको आवधिक योजनाको मस्यौदा दस्ताबेज गाउँ कार्यपालिका तथा सरोकारवालाहरुको सहभागिता भएको प्रमाणीकरण कार्यशालामा प्रस्तुत गरी थप राय सुझाव तथा पृष्ठपोषण संकलन गरियो ।

➧ **सातौ चरण : अन्तिम दस्ताबेज स्वीकृति र प्रकाशन**

आवधिक योजना प्रमाणीकरण कार्यशालाबाट प्राप्त सुझाव तथा पृष्ठपोषणलाई समावेश गरी तयार गरिएको ऐरावती गाउँपालिकाको ५ वर्षे आवधिक गाउँ विकास योजनाको दस्ताबेजलाई गाउँसभाबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।

१.६ सिमा तथा मान्यता

- गाउँपालिकाका विभिन्न शाखाबाट प्राप्त अध्यावधिक तथ्याङ्क, योजना तर्जुमा प्रयोजनमा गरिएको वडागत सर्वेक्षण, तथा गाउँपालिकाको पार्श्व चित्र, २०७७ बाट प्राप्त तथ्याङ्कलाई आवधिक योजना तर्जुमाको प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिएको छ ।

- आवधिक योजनाको समष्टिगत क्षेत्र अन्तर्गतका सूचनाहरु योजना तर्जुमा कार्यशालामा भएका छलफलका आधारमा निर्धारण गरिएका छन ।
- संघीय व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भएको अवस्थामा मात्र आवधिक योजना को औचित्यता पुष्टि हुनेछ ।
- आवधिक योजनामा उल्लेख गरिएका आयोजनाहरुको कार्यान्वयनका लागि सहज राजनीतिक तथा सामाजिक वातावरण हुनु आवश्यक छ ।

परिच्छेद २
विगतका योजनाको क्षेत्रगत समिक्षा र स्थिति विश्लेषण

२.१ गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण

२.१.१ भौगोलिक तथा प्रशासनिक अवस्था

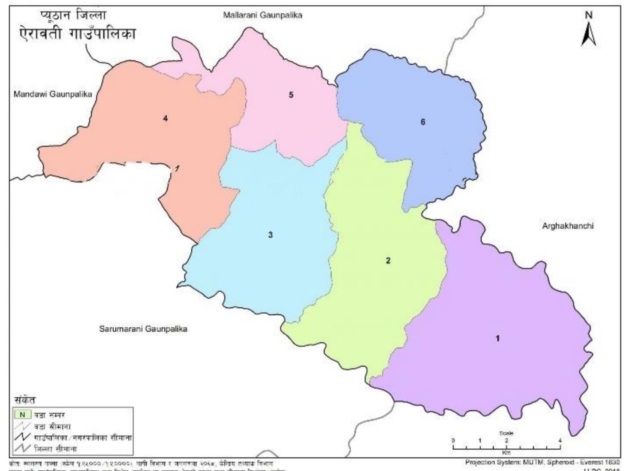

लुम्बिनी प्रदेश, प्यूठान जिल्ला अन्तर्गतको ऐरावती गाउँपालिका २७°५५'३०" देखि २८°०३" उत्तरी आक्षांस सम्म र ८२°५२"३०' देखि ८३°०१"३०' पूर्वी देशान्तर सम्म फैलिएको छ । १५६.७५ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफलमा फैलिएको यो गाउँपालिका समुद्र सतहबाट ३७८ मिटर देखि १६८८ मिटर सम्मको उचाइमा अवस्थित छ । पूर्वमा अर्घाखाँची जिल्ला, पश्चिममा सरुमारानी, माण्डवी गाउँपालिका उत्तरमा मल्लारानी, माण्डवी गाउँपालिका, दक्षिणमा सरुमारानी गाउँपालिका र अर्घाखाँचीले घेरिएको छ । माडि नदि र झिम्रुक नदीको सँगम स्थलमा अवस्थित धार्मिक क्षेत्र ऐरावती नामबाट यस गाउँपालिकाको नाम ऐरावती राखिएको हो ।

कुल छ वटा वडामा विभाजित यो गाउँपालिकामा साविकका दाङवाङ, बरौंला, पकला, धुवाङ, रस्पुरकोट, पकला, बिजुली गा.वि.स. लाई समेटिएको छ ।

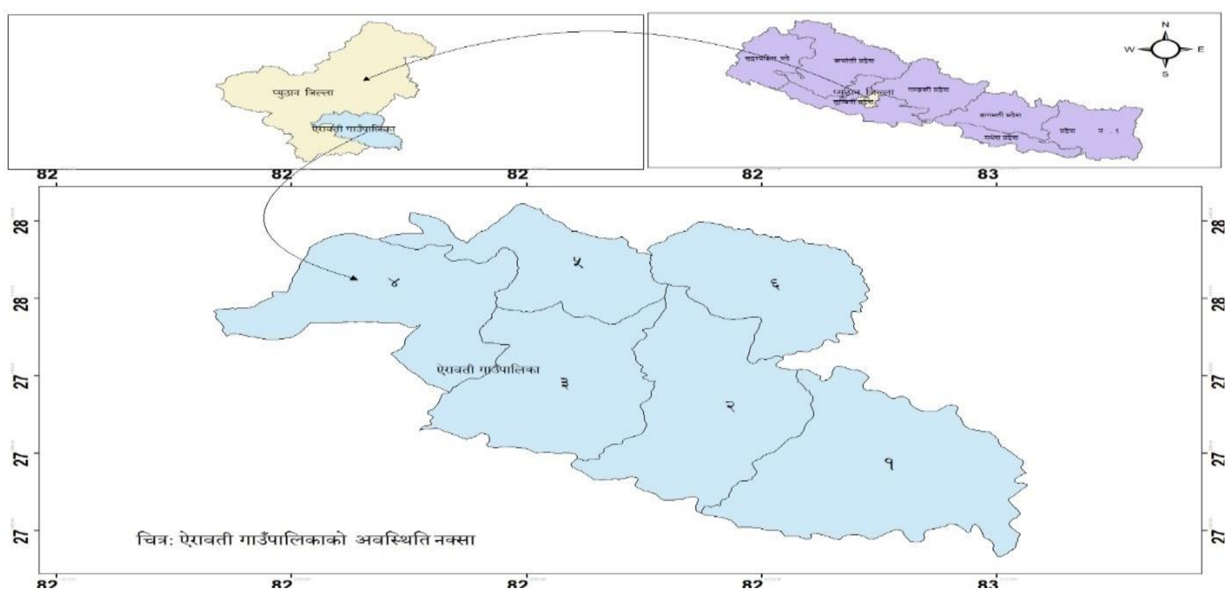

चित्र: ऐरावती गाउँपालिकाको अवस्थिति नक्सा

२.१.२ भू उपयोग सम्बन्धी विवरण

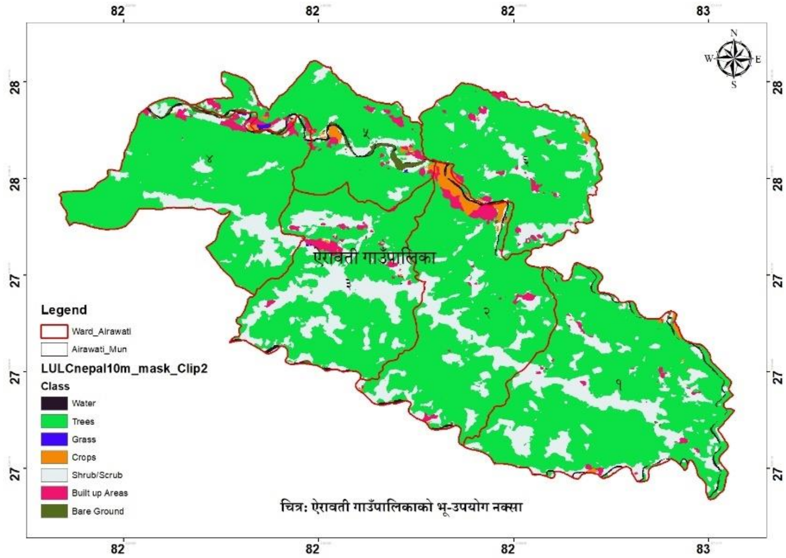

चित्र: ऐरावती गाउँपालिकाको भू-उपयोग नक्सा

कुल १५६.७५ वर्ग किमि क्षेत्रफल भएको ऐरावती गाउँपालिकाको ६२.८१ प्रतिशत (९८४६ हे) जमिन वनजंगलले ओगटेको छ भने २८.२७ प्रतिशत (४,४३२ हे) जमिन खेती गर्न योग्य रूपमा रहेको छ। त्यस्तै जलाशय क्षेत्रले करिब ०.७९ प्रतिशत (१२४ हे.) जमिन ओगटेको छ । चरन क्षेत्रले करिब ०.९५ प्रतिशत (१४९ हे.) , झाडी तथा बुट्यान ५.२४ प्रतिशत (८२२ हे.) र बालुवाले १.९२ प्रतिशत (३०१ हे.) जमिन ओगटेको पाइन्छ । गाउँपालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकासकालागि आवश्यक पर्ने कृषि योग्य जमिन, वन जंगल चरन क्षेत्र, तथा जलस्रोतको प्रचुर व्यवस्थापन गाउँपालिकामा भएको पाईन्छ ।

२.१.३ वडागत जनसंख्या तथा घरधुरी सम्बन्धी विवरण :

घरधुरी सर्वेक्षण २०७७ बमोजिम, ऐरावती गाउँपालिकाको कुल जनसङख्या २५,७७७ रहेको छ जसमा १२,४६५ (४८.३ प्रतिशत) महिला र १३,३१२ (५१.७ प्रतिशत) पुरुष रहेका छन। वडागत जनसङख्या हेर्दा सबैभन्दा बढी जनसङख्या वडा नं ६ मा ४,८९८ मा र सबैभन्दा कम वडा नं २ मा ३,४१४ रहेको छ । त्यसैगरी सबैभन्दा बढी घरधुरी वडा नं ६ मा ९५७ र सबैभन्दा कम वडा नं २ मा ६३६ रहेको छ । यसैगरी महिलाको जनसङख्या सबैभन्दा बढी वडा नं ६ मा २,३३७ र कम वडा नं २ मा १,७१६ रहेको साथै पुरुषको जनसङख्या सबैभन्दा बढी वडा नं ६ मा २,५६१ र सबैभन्दा कम वडा नं ४ मा १,२३७ रहेको छ । त्यसै गरी सबैभन्दा बढी एकल पुरुष वडा नं ६ मा १७० र सबैभन्दा कम वडा नं २ मा ८७ रहेको छ । ऐरावती गाउँपालिकाको जनसङख्या २०६८ मा भन्दा २०७७ मा ३,३८५ (१.३ %) ले बढेको पाईन्छ भने महिलाको जनसङख्या २०६८ मा भन्दा २०७७ मा २६२ ले धटेको पाईन्छ । पुरुषको जनसङख्या भने २०६८ मा भन्दा २०७७ मा ३,६४७ ले बढेको पाईन्छ । घरधुरी पनि २०६८ मा भन्दा २०७७ मा ३०० ले बढेको पाईन्छ ।

तालिका ३: जनसंख्या विवरण

वडा नं	महिला	पुरुष	जम्मा	घरधुरी
१	२,०८८	२,३४०	४,४२८	७९२
२	१,७१६	१,६९८	३,४१४	६३६
३	१,९६०	२,१९३	४,१५३	८५१
४	२,१०९	२,१७८	४,२८७	८२२
५	२,२५५	२,३४२	४,५९७	८९२
६	२,३३७	२,५६१	४,८९८	९५७
जम्मा	१२,४६५	१३,३१२	२५,७७७	४,९५०
घरधुरी सर्वे २०७८	११३३०	९०७४	२०४०४	५१४५

स्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

२.१.४ उमेर समूहको आधारमा जनसंख्याको विवरण

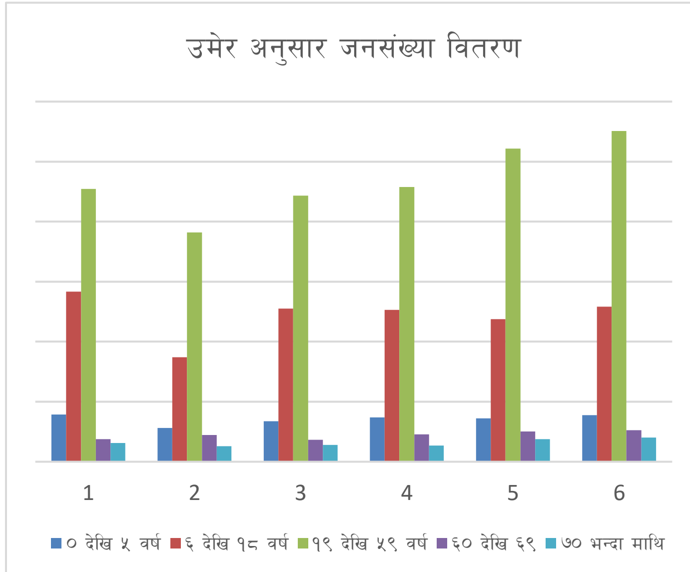

घरधुरी सर्वेक्षण २०७७ अनुसार गाउँपालिकाको कुल जनसंख्यामा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या १९ वर्ष देखि ५९ वर्ष उमेर समूहको १४०५० (५४ %) रहेको छ त्यसैगरी ६ देखि १८ उमेर समूहको जनसंख्या ७३११ (२८ %) रहेको छ भने ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको जनसंख्या २१३१ (८%), ६० देखि ६९ बर्ष उमेर समूहको जनसंख्या १३३५ (५ %), ७० बर्ष भन्दा माथि उमेर समूहको जनसंख्या ९५० रहेको छ । १९ वर्ष देखि ५९ वर्ष उमेर समूह उर्जाशिल उमेर समूह भएको हुदा यो उमेर समूहको जनसंख्या धेरै हुनु हरेक दृष्टिकोणबाट राम्रो हो । ज्येष्ठ नागरीक उमेर समूहको जनसंख्या तुलनात्मक रुपमा कम देखिएको छ । २०६८ सालको तुलनामा २०७७ को अनुसार १९ देखि ५९ उमेर समूहको जनसंख्या १७.५६ प्रतिशतले बढेको पाईन्छ भने ६० बर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या कम हुदै गएको देखिन्छ ।

२.२ आर्थिक विकास क्षेत्र

विगत चार वर्षमा ऐरावती गाउँपालिकाले कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रको विकासका लागि धेरै प्रयत्न गरेको छ। गाउँपालिकाको वडा नं ६ मा अदुवा पकेट क्षेत्र स्थापना र स्मार्ट कृषि कार्यक्रम संचालनका साथै वडा नं १ मा अदुवा र हलेदो पकेट क्षेत्रको स्थापना गरिएको छ । साथै गाउँपालिकाले कृषकहरुलाई विभिन्न अनुदान र ऋण प्रदान गर्न सहजीकरण गरेको छ । यसका अतिरिक्त गाउँपालिकाले वडा नं. १ लाई बाखापालनको ब्लक र २, २, ३, ४ ५ र ६ लाई पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरेको छ । त्यसैगरी वडा नं. वडा नं ४, ५ ६, र २ को वेशी क्षेत्रलाई माछा पालन, छ वटै वडा धान जोन क्षेत्र, १ देखि ६ मकै पकेट क्षेत्र, ५ र ६ तरकारी जोन, अदुवा वेसार १, २, ३ ४ र ६ पकेट, वडा नं. ६ तरकारी स्मार्ट, मौरी पकेट क्षेत्र १ र २, ३, टनेल खेती वडा नं. १ मान्द्रे, वडा नं. १, २, ४ र ५ र ६ आलुबाली पकेट, वडा नं. १, २, ५ र ६ मा गौ बाली, वडा नं. ४ २ र ५ तेलहन बाली पकेट, वडा नं. १ र ६ कफि बाली पकेट क्षेत्र र वडा नं. १, २, ४, ५ र ६ मा फलफुल बाली पकेट क्षेत्रका रुपमा विकास गरेको छ ।

तालिका २ : प्रगति विवरण आर्थिक क्षेत्र

स्थानीय सरकारका अधिकारका क्षेत्रहरु	प्रमुख कार्यक्रम
कृषि	• वडा ६ मा अदुवा पाकेट क्षेत्र र स्मार्ट कृषि कार्यक्रम, • वडा १ मा अदुवा र हलेदो पाकेट क्षेत्र, • विभिन्न अनुदान र ऋण प्रदान,
पशुपालन	• वडा १ मा बाखापालनको ब्लक क्षेत्र, • वडा ५ मा बाखापालनको पाकेट क्षेत्र, • वडा २ मा बाखापालनको पाकेट क्षेत्र, • अनुदान र तालिम कार्यक्रम,
उद्योग व्यापार	• बरौलामा हाटबजार सन्चालन • वडा ५ द्वारेघाटमा औद्योगिक क्षेत्र • पालिकाको उत्पादनहरु बिक्री गर्न कोसेली घर स्थापना गरिने
पर्यटन	• वडा ३, कमिरेडाँडामा भ्यू टावर • ऐरावती पिकनिक स्पट निर्माणाधिन • पुर्वाधार निर्माण र मर्मत
बैंक तथा वित्तीय संस्था	• एउटा क वर्ग र एउटा ख वर्गको बैंक स्थापना • विभिन्न लघुवित्त र सहकारी स्थापना

- **उद्योग तथा व्यापार :**

गाउँपालिकाले स्थानीय स्तरको बरौलामा हाटबजारका लागि पुर्वाधार विकास गरेको छ भने वडा नं ५ द्वारेघाटमा औद्योगिक क्षेत्र स्थापना र गाँउपालिकाको उत्पादनहरु बिक्री गर्न कोसेली घर स्थापना गरेको छ ।

- **पर्यटन विकास :**

पर्यटन क्षेत्रको विकासका लागि गाँउपालिकाले वडा नं ३, कमिरेडाँडामा भ्यू टावरको स्थापना, ऐरावती पिकनिक स्पट र गाँउपालिकाको आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गरेको छ ।

२.३ सामाजिक विकास क्षेत्र

- **शिक्षा**

गाँउपालिकाको सबै विद्यालयमा ICT मार्फत कम्प्युटर वितरण गरिएको, ४९ संख्यामा अनुदान शिक्षक प्रदान, प्रत्येक विद्यालयमा १ देखि ५ कक्षा सम्म दिवाखाजा संचालन गरिएको, बरौला मा.वि. मोती मा.वि., जनता मा.वि., भुवनेश्वरी मा.वि. धर्मोदय मा.वि., जनकल्याण मा.वि. को भवन निर्माणका साथै विद्यालयमा संरचना मर्मत, शौचालय निर्माण गरिएको छ ।

- **स्वास्थ्य क्षेत्र**

वडा नं १, २, ३ र ५ मा ४ वटा स्वास्थ्य ईकाई स्थापना साथै कर्मचारी दरबन्दी गरिएको, वडा नं १ मा स्वास्थ्य केन्द्र भवन निर्माण गरिएको, पालिकामा १५ शैयाको अस्पातल निर्माणाधिन रहेको, बरौला स्वास्थ्य केन्द्रमाचिकित्सक सहीतको सेवा उपलब्ध गरिएको, हरेक वडामा स्वास्थ्यशिविर संचालन र टेलिमेडिसिन सेवा सुचारु गरिएको छ ।

- **खोपानी तथा सरसफाई**

झिम्रुक लिफ्ट आयोजना, दाङबाङ लिफ्ट आयोजना, तिल्केनी चुत्रेनी ध्वाङ्गोला लिफ्ट आयोजना, बरौला बृहत् लिफ्ट आयोजना, खबाङ लिफ्ट आयोजना, गोटिबाङ लिफ्ट आयोजना लगायतका आयोजना निर्माण र ८०० घरधुरीमा एक घर एक धारा मार्फत खानेपानी वितरण गरिएको छ ।

तालिका ३ : प्रगति विवरण सामाजिक क्षेत्र

अधिकारका क्षेत्रहरु	प्रमुख कार्यक्रम
शिक्षा	• सबै विद्यालयमा ICT मार्फत कम्प्युटर वितरण • ४९ संख्यामा अनुदान शिक्षक प्रदान, • प्रत्येक विद्यालयमा १ देखि ५ कक्षा सम्म दिवा खाजा सन्चालन, • बरौला मा.वि., मोती मा.वि., जनता मा.वि., भुवनेश्वोरी मा.वि., धर्मोदय मा.वि., जनकल्याण मा.वि. का भवन निर्माण, • विद्यालयमा संरचना मर्मत, शौचालय निर्माण,
स्वास्थ्य	• वडा १, २, ३ र ५ मा ४ वटा स्वास्थ्य ईकाई स्थापना , कर्मचारी दरबन्दीको व्यवस्था, • वडा १ मा स्वास्थ्य केन्द्र भवन निर्माण, • १५ शैयाको अस्पातल निर्माणाधिन, • बरौला स्वास्थ्य केन्द्रमा चिकित्सक सहीतको सेवा उपलब्ध गराएको, • हरेक वडामा स्वास्थ्य शिविर सन्चालन,, • टेलिमेडिसिन सेवा सुचारु
खानेपानी तथा सरसफाई	• झिम्रुक लिफ्ट आयोजना, दाङबाङ लिफ्ट आयोजना, तिल्केनी चुत्रेनी ध्वाङ्गोला लिफ्ट आयोजना, बारौला ब्रिहत लिफ्ट आयोजना। खबाङ लिफ्ट आयोजना, गोटिबाङ लिफ्ट आयोजना लगायतका आयोजना निर्माण, • ८०० घरधुरीमा एक घर एक धारा मार्फत खानेपानी वितरण,
सामाजिक समावेशीकरण	• पालिकामा लैसलास सम्बन्धी २ वटा नीति पारित, • बाल विवाह सम्बन्धी नीति पारित,
युवा तथा खेलकुद	• वडा ५ मा रंगशाला निर्माण, • प्रत्येक वडामा खेलमैदान निर्माण,
स्थानीय भाषा, सस्कृति, कला तथा साहित्य	• वडा १ मा मगर भाषा तालिम, • स्थानिय पठ्यक्रममा मगर र गुरुङ भाषा समावेश गर्ने निर्णयमा छलफल,

- **सामाजिक समावेशीकरण**

ऐरावती गाउँपालिकामा सामाजिक समावेशीकरण अन्तर्गत लैससास सम्बन्धी २ वटा नीति पारीत साथै बालविवाह सम्बन्धी नीति तर्जुमा गरिएको छ ।

- **युवा तथा खेलकुद**

गाँउपालिकाको वडा ५ मा रंगशाला निर्माण गरिएको साथै प्रत्येक वडामा वडा अनुसारको खेलमैदान निर्माण गरिएको छ ।

- **स्थानीय भाषा कला संस्कृति**

वडा नं १ मा मगर भाषा तालिम संचालन र स्थानिय पाठ्यक्रममा मगर र गुरुङ भाषा समावेश गर्ने निर्णयमा छलफल गरिएको छ ।

२.४ पूर्वाधार विकास

तालिका ४ : प्रगति विवरण पुर्वाधार विकास

स्थानीय सरकारका अधिकारका क्षेत्रहरु	प्रमुख कार्यक्रम
सडक ,पुल तथा यातायात	• कोडपुरा, माझीदमार, जुडा, दुर्वाङ, साझबोट लगायतका ठाउँमा झोलुङे पूल निर्माण • पालिकाभरी विभिन्न सडक निर्माण
आवास, वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण	• पालिका अन्तर्गत कार्यक्रम नभएको • प्रदेश सरकार मार्फत वडा १ मा १४ घर निर्माण
विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा	• सडक बत्ती जडान • २०० घरधुरीमा सुधारिएको चुलो वितरण
सूचना तथा प्रविधि	• विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र वडा कार्यालयहरुमा ईन्टरनेट वितरण

- **सडक पुल तथा यातायात**

गाँउपालिकाको कोडपुरा, माझीदमार, जुडा, दुर्वाङ, साझबोट लगायतका ठाउँमा झोलुङे पुल निर्माण साथै पालिकाभरी विभिन्न सडक निर्माण गरिएको छ ।

- **आवास तथा वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण**

गाँउपालिका अन्तर्गत आवास तथा वस्ती विकास तथा सार्वजनिक निर्माण कार्यक्रम नभएको तर प्रदेश सरकार मार्फत वडा १ मा १४ घर निर्माण गरिएको छ ।

- **वैकल्पिक उर्जा**

गाँउपालिकामा सडक बत्ती जडान गरिएको र २०० घरधुरीमा सुधारिएको चुलो वितरण समेत गरिएको छ ।

- **सूचना तथा प्रविधि**

गाँउपालिकाको प्रत्येक विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी र वडा कार्यालयहरुमा ईन्टरनेट वितरण गरिएको छ ।

२.५ वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन :

गाँउपालिकाको वनमा आगलागी नियन्त्रणकालागि कार्यक्रम र आवश्यक सामग्री वडामा वितरण गरिएको, वृक्षारोपण कार्यक्रम संचालन, वातावरण संरक्षण ऐन निर्माण, वडागत विपदव्यवस्थापन सम्बन्धी Orientation कार्यक्रमहरुको संचालन गरिएको साथै वडा नं १ मा पहिरो नियन्त्रण संचालन गरिएको छ ।

२.६ सुशासन तथा संस्थागत विकास

गाउँपालिकाको प्रशासनिक भवन निर्माणका साथै वडा नं. ६ बाहेकका सम्पुर्ण वडाको भवन निर्माण कार्य गरिएको छ ।

परिच्छेद-तीन
सोच तथा विकासको अवधारणा

३.१ पृष्ठभूमि

योजना खाकाले ऐरावती गाउँपालिकाको आगामी पाँच वर्षको आवधिक योजनाको आधारभूत तत्व र समष्टिगत अवस्थालाई समेटेको छ। गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले दीगो विकास लक्ष्यका साथै पन्ध्रौ योजना र लुम्बिनी प्रदेशको प्रथम पञ्च वर्षिय योजनाका मुलभूत लक्ष्यलाई सम्बोधन गर्न सक्नुपर्ने हुन्छ। यसका अतिरिक्त क्षेत्रिय योजनाका तत्वहरुलाई पनि योजनाले समेट्न सक्नु पर्ने भएकाले प्रस्तुत परिच्छेदमा गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन प्रकृयामा प्रभाव पार्न सक्ने समष्टिगत विषयवस्तुहरुलाई प्रस्तुत गरिएको छ।

३.२ समस्या /चुनौती तथा सम्भावना /अवसर

- **समस्या /चुनौती**

ऐरावती गाउँपालिकामा पर्याप्त मात्रामा सिँचाई सुविधा पुग्न नसक्नु, सडक सुविधा गुणस्तरीय नहुनु, कृषिजन्य उत्पादनको पर्याप्त बजारको अभाव रहनु, विद्युत खानेपानी सरसफाई जस्ता आधारभूत सुविधाको अभाव रहनु, गुणस्तरीय सामुदायिक शिक्षाको नहुनु, आधारभूत स्वास्थ्य सुविधाको न्युनता एवं भएका पनि गुणस्तरीय नहुनु, वैङ्क तथा वित्तीय संस्थाको न्युनता, सञ्चार सुविधामा कठिनाई हुनु, जनचेतनाको कमी, अन्तरपालिका समन्वय र सहकार्यको अभाव, परियोजनाको नियमित अनुगमनको अभाव, परम्परागत तथा अवैज्ञानिक खेती प्रणाली, प्राविधिक ज्ञान तथा शिपको अभाव, कृषकहरुमा जमिनको स्वामित्व नहुनु, व्यवस्थित वस्ती विकासको मापदण्ड नहुनु, स्रोत साधनमा कमजोर पहूँच, वन क्षेत्रको उपलब्धता कम हुनु, कृषि याग्य जमिनको खण्डीकरण तिब्र हुनु, बाल विवाह, पिछडिएका समुदायलाई विकासको मुल प्रवाहमा रुपान्तरण तथा जनतालाई स्थानीय सरकारको महसुस गराउनु गाउँपालिकाका मुख्य चुनौती हुन।

- **सम्भावना /अवसर**

सहज भौगोलिक अवस्थिती हुनु, उत्पादित कृषि जन्य वस्तुको सहज बजार पहुँच हुनु, लोपोन्मुख जातजाति संस्कृतिको जगेर्ना र विस्तारको अवसर सम्भावना हुनु, कृषि, जल तथा सांस्कृतक पर्यटनको सम्भावना हुनु, ठुलो संख्यामा युवा जनशक्ति उपलब्ध हुनु आदि ऐरावती गाउँपालिकाका अवसरहरु हुन। झिम्रुक खोला, आरु खोला, रोत्ला खोला, भर्वु खोला, पत्रे खोला लगायतका जल क्षेत्रको उत्पादशील विकास, टिमुर, तिते, दालचिनी, चिराईतो, पाखनबेद, कुरिलो जस्ता बहुमूल्य वनस्पतीको व्यवसायिक उत्पादन, गाउँपालिकाका ५१ वटा सामुदायिक वनको उच्चतम उपभोगका साथै खाद्यान्न, तरकारी, फलफुल खेती तथा पशुपालनको आधुनिकीकरण गाउँपालिकाका अवसरहरु हुन।

३.३ आवधिक योजना तर्जुमाका सिद्धान्त

क) प्रकृति, संस्कृति र पहिचान

प्रकृति प्रदत्त स्रोत तथा साधनको पहिचान र उच्चतम तथा सन्तुलित प्रयोगले दीगो विकासलाई सुनिश्चित गर्छ। त्यसै गरी सामाजिक पूजीका रुपमा स्थापित संस्कृति र पहिचानको उच्चतम प्रयोगले विकास प्रति सम्बन्धित समुदायमा अपनत्व भाव पैदा गराउछ जसले अन्तत्वगत्वा दीगो विकासमा योगदान पुर्‍याउछ। तसर्थ प्रस्तुत

आवधिक योजनाले गाउँपालिकाको पाँचवटा विकासका मूल्य मान्यता मध्ये प्रकृति, संस्कृति र पहिचानलाई एउटा खम्बाको रुपमा अंगिकार गरेको छ ।

ख) सहकार्य, सहअस्तित्व र समन्वय

नेपालको संविधानले तीन तहका सरकारहरु बीच सहकार्य, सहअस्तित्व र समन्वयको सम्बन्ध स्थापित गराएको छ । संविधानको धारा २०६ (१) (ट) मा संघ, प्रदेश, र स्थानीय तहलाई संघीय इकाई भनी परिभाषित गरेको छ भने राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन २०७४ ले राजस्व र अनुदान सिफारिस र प्राकृतिक स्रोतको परिचालन गर्दा लिईने अधिकार र हिस्साको निर्धारण गर्ने व्यवस्था गरेको छ। त्यसैगरी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले प्रदेश समन्वय परिषदको व्यवस्था गरी प्रदेश र स्थानीय तहले गर्ने काममा नीतिगत सामञ्जस्यता, योजना व्यवस्थापनमा रणनीतिक साझेदारी, साझा अधिकारको प्रयोग तथा प्राकृतिक स्रोतको उपयोग तथा बाँडफाँड सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । यसर्थ गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले विकासको खाका कोर्दा उल्लिखित संवैधानिक व्यवस्थाको मर्मलाई अंगिकार गरेर अघि बढनु पर्ने भएकाले संघीय तथा प्रदेश सरकार सहित नीजि क्षेत्र, गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था, कृषक समूह, महिला तथा विपन्न वर्ग आदि सँगको सहकार्य, सहअस्तित्व र समन्वयलाई गाउँपालिकाको विकासको खम्बाको रुपमा लिईने छ ।

ग) स्थानीय आवश्यकता

स्थानीय सरकारको मुख्य जिम्मेवारी समन्यायिक, समतामूलक तथा कल्याणकारी समाजको विकासमा योगदान पुऱ्याउनु हो जसले समाजका सबै तह, तप्का र वर्गक्षेत्रका नागरिकको आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्न सक्छ । सहभागितामूलक, समावेशीमूलक तथा उत्प्रेरणात्मक विकास प्रक्रियाले मात्र महिला, पछाडि पारिएका वर्ग, आदिवासी जनजाती, दलित, मुस्लिम लगायतका समुदायको आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्ने भएकाले गाउँपालिकाले अंगिकार गर्ने विकास प्रक्रियाले ती स्थानीय सम्भावनाहरुको पहिचानमा ध्यान पुऱ्याउनेछ ।

घ) लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण

लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्थाको सुन्दर पक्ष भनेकै समाजका सबै तह र तप्काका नागरिकको राज्यमा समान र सहज पहुँच सहितको सहभागितामूलक शासकीय व्यवस्थापन गर्नु हो । तसर्थ प्रस्तुत आवधिक योजनाले गाउँपालिकाको योजनाबद्ध विकासका लागि लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणका सबै आयामलाई समावेश गर्ने छ ।

ङ) शुसासन तथा संस्थागत विकास

संघीय लोकतान्त्रिक राज्य प्रणालीमा वर्तमान राजनीतिक व्यवस्था रुपान्तरित भैसकेको अवस्थामा स्थानीय तहको संरचनालाई मजबूत बनाउनु आवश्यक छ । तसर्थ प्रस्तुत आवधिक योजनाले गाउँपालिकाको संस्थागत संरचनालाई प्रभावकारी र चुस्त बनाउन अपनाउनु पर्ने कार्यनीति तर्फ ध्यान केन्द्रित गर्नेछ ।

च) स्रोतको दीगो व्यवस्थापन

संविधानले स्थानीय तहलाई अधिकार सम्पन्न सरकारको रुपमा परिकल्पना गरेको परिप्रेक्षमा गाउँपालिकाले आफना नागरिकमा सरकारको प्रत्याभूति दिन सक्नेगरी काम गर्नुपर्ने आवश्यकता भएकाले प्रस्तुत आवधिक योजनाले गाउँपालिकालाई दीगो श्रोतको व्यवस्थापनको योजनाबद्ध खाका प्रस्तुत गर्ने छ ।

छ) गुणस्तरीय पूर्वाधार

विकासको आधार नै गुणस्तरीय पूर्वाधार भएकाले प्रस्तुत आवधिक योजनाले गुणस्तरीय पूर्वाधार निर्माणको योजनाबद्ध व्यवस्थापनलाई ध्यान दिने छ ।

ज) बजार अर्थतन्त्रसँगको सम्बन्ध

उदारीकरण, नीजिकरण र बजार प्रतिस्पर्धामा आधारित आजको विश्व, अनि त्यसैबाट निर्देशित नेपाल सरकारको नीतिबाट गाउँपालिका अछुतो रहने कुरै भएन । तसर्थ गाउँपालिकाको विकास क्षेत्रिय, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय बजार अर्थतन्त्रको विकास, उत्पादन, उद्यमशीलता, तथा रोजगारी जस्ता जोडिन सक्नु पर्छ । त्यसका लागि गाउँपालिकाको उत्पादित वस्तु तथा सेवामा गुणस्तरीयता कायम हुन आवश्यक हुन्छ भने स्थानीय उद्यमीमा वित्तीय पहुँचको सहजता पनि उत्तिकै आवश्यक हुन्छ । तसर्थ प्रस्तुत आवधिक योजनाले गाउँपालिकालाई त्यस दिशातर्फ उन्मुख गराउने छ ।

झ) लाभको न्यायोचित वितरण

स्थानीय सरकारको मुख्य कर्तव्य नागरिकको सन्तुष्टीको स्तरलाई उच्च बनाउनु भएकाले प्रस्तुत आवधिक योजनाले गाउँपालिकाका त्यस्ता पक्षहरुको विकास र प्रवर्द्धनमा जोड दिने छ जसले लाभको न्यायोचित वितरणलाई टेवा पुऱ्याउने छ ।

३.४ ऐरावती गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य

“कृषि पर्यटन रोजगारीको बढाउदै गति
शान्त, सुन्दर समुन्नत वनाऔ ऐरावती ”

लक्ष्य

पशुपालन तथा कृषिक्षेत्रमा आधुनिकिकरण र व्यवसायिकरण, पर्यापर्यटनको विकास, गुणस्तरीय व्यवसायिक शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य सेवामा सहज पहुँच, रोजगारी बृद्धि, सामाजिक सदभाव सहितको समतामुलक समाज, पर्यावरणमैत्री दिगो पूर्वाधार, जैविक विविधताको संरक्षण, प्रभावकरी सेवा प्रवाह, सुशासन प्रत्याभूती सहितको समृद्ध ऐरावतीको आधारशिला निर्माण भएको हुनेछ ।

उद्देश्य

- (**आर्थिक विकास**) : आधुनिक व्यवसायिक पुशपालन, कृषि, पर्यटन र उद्यमशिलताको विकास मार्फत समुदायको दिगो आर्थिक विकासमा टेवा पुगेको हुने,
- (**सामाजिक विकास**) : शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी लगायतका आधारभूत तथा अतिरिक्त आवश्यकताको समन्यायिक रुपमा प्रत्याभूति गर्दै गाउँपालिकाको सामाजिक पूजीको अभिवृद्धि मार्फत स्थानीय स्तरमा दक्ष प्राविधिक जनशक्ति विकास भएको हुने,
- (**वन वातावरण**) : पर्यावरणीय तथा जैविक विविधताको संरक्षण, सम्बर्द्धन एवं सार्बजनिक र निजि वन विकास गरि समुदायको काष्ठ जन्य बस्तुको मागलाई सम्बोधन भएको हुने,
- पुर्वाधार विकासः हरित पुर्वाधार वातावरण मैत्री भैतिक संरचानको विकास भएको हुने
- (**जलवायु परिवर्तन**) : समुदायलाइ दैवी प्रकोप सम्बन्धी सचेतना अभिबृद्धी, पुर्व तयारीका साथै जलबायु परिवर्तनका असरलाई न्यूनीकरण गर्न अनुकुलनका उपायहरुको अबलम्बन भएको हुने,
- (**सुशासन तथा संस्थागत विकास**): गाउँपालिकाले प्रदान गर्ने सेवालाई प्रविधिमैत्री वनाई सेवाग्राहीलाई सहज, शीघ्र र गुणस्तरीय भएको हुने,

प्राथमिकता क्षेत्र

गाउँपालिकाले अङ्गिकार गरेको दीर्घकालीन सोच, आवधिक गाउँ विकास योजनाले निर्धारण गरेको लक्ष्य र वृहत तथा क्षेत्रगत उद्देश्य हासिल गर्न देहाय अनुसारका विषय क्षेत्रलाई विशेष प्राथमिकता दिइने छ ।

क) कृषि

ख) पर्यटन

ग) शिक्षा

घ) पर्यावरण

३.५ परिमाणात्मक लक्ष्य

तालिका ५ र ६ मा राष्ट्रिय तथा लुम्बिनी प्रदेशले अल्पकालिन, मध्यकालिन र दीर्घकालिन रुपमा परिकल्पना गरेको समृद्धि र सुखका लक्ष्यका आधारमा ऐरावती गाउँपाालिकाको आवधिक लक्ष्यको अवस्था चित्रण गरिएको छ ।

तालिका ५: राष्ट्रिय तथा लुम्बिनी प्रदेशको लक्ष्य

क्र स	सूचक	इकाई	राष्ट्रिय लक्ष्य			लुम्बिनी प्रदेशको लक्ष्य		
			आधार वर्ष आ.व.		वि सं. २१००	आधार वर्ष आ.व.		वि सं. २१००
			०७५/७६	०८०/८१		०७५/७६	०८०/८१	
	समृद्धिका अल्पकालिन, मध्यकालिन र दीर्घकालिन लक्ष्य							
१	आर्थिक बृद्धिदर	प्रतिशत	६.८	९.६	१०.५	७.४	९.४	
२	प्रति व्यक्ति वार्षिक आय	डलर	१०४७	१५९५	१२१००	८०३	१६००	
३	कृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	२७	१९.४	९			
४	उद्योग क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	१५.२	१६.७	३०			
५	सेवा क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	५७.८	६४.२	६१			
६	आम्दानीमा माथिल्लो १० र तल्लो ४० प्रतिशत जनसंख्याको अनुपात	अनुपात	१.३	१	१			
७	सम्पत्ति आधारित गिनी गुणक	गुणक	०.३१	०.२९	०.२५			
८	अपेक्षित आयु (जन्म हुँदाको)	प्रतिशत	६९.७	७२	८०	६९.३	७२	
१०	मातृ मृत्युदर (प्रति लाख जिवित जन्ममा	संख्या	२३९	९९	२०			
११	पाँच वर्ष मुनिका वाल मृत्युदर (प्रति हजार जिवित जन्ममा	संख्या	३९	२४	८	४५	२५	
१२	साक्षरता (१५ बर्ष माथि)	प्रतिशत	५८	९०	९८	५८	८५	
१३	युवा साक्षरता दर (१५ देखि २४ वर्ष	प्रतिशत	८५	९९	१००			
	९ देखि १२ कक्षाको खुद भर्ना दर					७४.७	९३	
१४	आधारभूत तहमा (१ देखि ८ कक्षा) खुद भर्ना दर	प्रतिशत	९२.३	९९.५	१००			
१५	श्रम शक्ति सहभागिता दर	प्रतिशत	३८.५	४८.५	७२			
१६	वेरोजगार दर	प्रतिशत	११.४	६	३	११.२	६	
१७	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको अंश	प्रतिशत	३६.५	५०	७०			

१८	राष्ट्रिय र प्रादेशिक लोक मार्ग (कालोपत्रै	किमि	६९६९	१५०००	३३०००	१९३८	३५००	
१९	रेल मार्ग	किमि	४२	२००	२२००			
२०	३० मिनेटको दुरीमा यातायात पहुँच भएको घरपरिवार	प्रतिशत	७८.९	९५	९९			
२१	विद्युत सेवामा पहूच भएको जनसंख्या	संख्या	९०१७	९९	१००	८१.३	१००	
२२	आधारभूत खानेपानीको पहुँच पुगेका घरपरिवार	किमी	९४.९	९९	१००	८९.८३	१००	
२३	इन्टरनेट प्रयोग कर्ता	प्रतिसत	५५.४	७५	१००	४९.४	८५	
२४	जलविद्युत उत्पादन जडित क्षमता	मेवा	१०७४.१	५०००	४००००			
२५	प्रति व्यक्ति प्रतिबर्ष विद्युत उपभोग	कि वा	१९८	७००	३५००			
२६	कषि उत्पादकत्व (धान मकै गहुँ	टन /हे	२.९७	४	६			
	सुखका अल्पकालिन, मध्यकालिन र दीर्घकालिन लक्ष्य							
२७	गरिवीको रेखा मुनी रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	१८.७	११	१	१८।२	१०	
२८	वहुआयामिक गरिवीमा रहेको जनसंख्या	प्रतिशत	२८.६	१३	३	२९।९	१५	
२९	५ वर्ष मुनीका कम तौल भएका बालबालिका	प्रतिशत	२७	१५	२			
३०	मानव विकास सुचकाङ्क	सुचकाङ्क	०.५७	०.६२	०.७६			
३१	आफ्नै स्वामित्वको आवासमा बसोवास गर्ने परिवार	प्रतिशत	८५.३	८९				
३२	जीवनकालमा शारीरिक वा मानसिक वा यौन हिंसा पीडित महिला	प्रतिशत	२६।३	१३				
३३	दर्ता भएका लैङ्गिक हिंसा लगायतका अपराधका घटना र अनुसन्धानको अनुपान	प्रतिशत	९६.५	१००	१००			
३४	आधारभूत सामाजिक सुरक्षामा आवद्ध जनसंख्या	प्रतिशत	१७	६०	१००			
३५	हेलो सरकारमा प्राप्त उजुरीको फछ्र्यौट	प्रतिशत	४८.१३	९८	९९			
३६	राष्ट्रिय परिचय पत्र प्राप्त गरेका नेपाली नागरिक	प्रतिशत	०	१००	१००			
३७	पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाको जन्म दर्ता	प्रतिशत	५६	१००	१००			
३८	आधारभुत खाद्य सुरक्षाको स्थितीमा रहेका जनसंख्या	प्रतिशत	४८.२	७०	१००			

तालिका ६: ऐरावती गाउँपालिकाको परिमाणत्मक लक्ष्य

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष	लक्ष्य			पुष्याईको आधार
			२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४	
प्रभाव : आयस्तरमा अभिवृद्धिका साथै समतामूलक एवं सुसंस्कृत समाज निर्माण	**आर्थिक विकास**						
	मानव विकास सूचकाङ्क*						राष्ट्रिय योजना आयोग *
	वहुआयामिक गरिवी*	प्रतिशत					पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	निरपेक्ष गरिवी*	प्रतिशत	३०	२५	२०	१०	गाउँपालिका वडागत सर्वे *
	आफ्नो उत्पादन तथा आयले वर्षभरी खान पुग्ने जनसंख्या	प्रतिशत	७०	७५	८०	९०	पार्श्व चित्र, २०७६/७७**
	वेरोजगारी दर	प्रतिशत	१५	११	९	४	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
असर - १ (आर्थिक विकास क्षेत्र) रोजगारी अवसर हरु श्रृजना एवं आय वृद्धि	रोजगारीमा गैरकृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत					पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	आयात-निर्यातको वार्षिक औषत अनुपात	अनुपात	४ : १	४ : १	३ :१	२: १	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
असर- २ (सामाजिक विकास क्षेत्र) समन्यायिक, समतामूलक एवं सुसंस्कृत समाज निर्माण	**सामाजिक विकास**						
	दलित, जनजाती, आदिवासी, सिमान्तकृत, उपेक्षित समुदाय, भिन्न क्षमताका वालवालिकाहरुको भर्नादर	प्रतिशत	७१	७४	७८	८५	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	साक्षरता दर	प्रतिशत	९०	९०	९१	९२	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	औषत आयु	वर्ष	७०	७०	७१	७२	पार्श्व चित्र, २०७६/७७**
असर - ३	**भौतिक पूर्वाधार विकास**						

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष	लक्ष्य			पुष्याईको आधार
			२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४	
(पूर्वाधार विकास क्षेत्र) आधारभूत सेवा सुविधामा पहुँच अभिवृद्धि	खानेपानी सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	७०	७५	८०	८५	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	विद्युत सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या		९०	९२	९५	९७	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	दिगो, सुरक्षित र नियमित सडक यातायात सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	०	४	५	७	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	वर्षभरी नियमित सिंचाई भएको खेतीयोग्य भूमि	प्रतिशत	३८	४०	४४	५०	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	इण्टरनेट सेवामा पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	१८	२०	२३	२५	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
	वन वातावरण र विपद						
	वन जंगलले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	६२	६२	६२	६२	पार्श्व चित्र, २०७६/७७
असर - ४	**सुशासन र संस्थागत विकास**						
(संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र) सुशासनको अनुभूति	पालिकाको सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट अनुभूति गर्ने सेवाग्राही	प्रतिशत	७५	७६	८०	९५	पार्श्व चित्र, २०७६/७७

३.६ रणनीति

- कृषि र पशुपंक्षीजन्य उपजको व्यवसायीकरण, विविधिकरण, पर्यटन प्रवर्धन तथा उद्योग व्यवसायको सिर्जना र विकासद्धारा दीगो रोजगारी, आय तथा आर्थिक बृद्धि गर्ने
- व्यवसायिक शिक्षा, स्तरीय स्वास्थ्य, स्वच्छ खानेपानी र सरसफाई, सामाजिक सुरक्षा तथा सशक्तिकरणद्वारा स्वस्थ, सिर्जनशिल र सीपयुक्त मानवीय शक्तिको विकास गर्ने
- व्यवस्थित यातायात, बजार र सुरक्षित आवास, स्वच्छ उर्जा तथा संचारका पुर्वाधारको विकासद्वारा अन्तरसम्वन्ध विकास र सेवा सुविधास्तर र पहुँच बृद्धि गर्ने
- वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन, जैविक विविधता संरक्षण, समावेशीकरण, सामाजिक न्याय, सुशासन प्रवर्द्धनलाई स्थानीय तहको विकास प्रक्रियामा एकीकृत गरी विकास नतिजालाई समावेशी, न्यायपूर्ण, उत्थानशील र दीगो बनाउने
- अन्तर सरकार, निजी क्षेत्र र नागरिक समाज साझेदारी र सहशासनको माध्यमद्धारा विकासको गतिलाई तिब्र बनाउने

३.७ कार्यनीति तथा मुख्य कार्यक्रम

कार्यनीति	मुख्य कार्यक्रम
ऐरावती गाँउपालिका रोजगार केन्द्रको स्थापना गरी स्थानीय तहमा युवा रोजगारी प्रवर्द्ध गरिने छ।	गाउँपालिका युवा रोजगार कार्यक्रम
गाउँपालिकाका सबै वडाहरुलाई खाद्यान्न, तरकारी तथा नगदेवालीको जोन तथा पकेट क्षेत्रका रुपमा विकास गरिने छ	कृषि तथा पशुपंछिपालन क्षेत्रको पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम
वडा नं. २ बरौंलामा कृषि हाट बजार, सबै वडामा कृषि संकलन केन्द्र र मिनि चिस्यान केन्द्र स्थापना गरिने छ	कृषि उपज बजारीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
वडा नं. ५, रातु डाँडामा औद्योगिक ग्राम निर्माण गरिने छ।	औद्योगिक प्रवर्द्धन कार्यक्रम
वडा नं. २, बरौंला स्थित स्वास्थ्य केन्द्रलाई सुविधा सम्पन्न बनाउनुका साथै प्रत्येक वडाका स्थास्थ्य इकाइमा वर्थिङ सेन्टरको स्थापना गरिने छ।	गाउँपालिका स्वास्थ्य सुधार कार्यक्रम
वडा नं. २ बरौंलालाई शैक्षिक केन्द्रको रुपमा विकास गर्ने	आवासिय विद्यालय विकास कार्यक्रम
वडा नं. १ को शिरसेनी, वडा ५ द्वारेघाट देखि ऐरावती वडा नं. १ (५,२,६ र १ लाई समेट्ने) गरी बृहत पर्यटकीय क्षेत्रको विकास गरिने छ	पर्यटन विकास कार्यक्रम
वन तथा जलस्रोतको संरक्षणमा विशेष ध्यान पुऱ्याईने छ।	वन तथा जलाधार क्षेत्र संरक्षण
गाउँपालिकालाई प्रविधिमैत्र वनाईने छ	प्रविधि मैत्री गाउँपालिका कार्यक्रम

३.१२.१ प्रमुख कार्यक्रम

क्र.सं.	कार्यक्रम	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			योजना अवधिको जम्मा लक्ष्य	लक्ष्य सुचक		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	गाउँपालिका युवा रोजगार कार्यक्रम	संख्या	०	१			१	३	२	३
२	कृषि तथा पशुपंछिपालन क्षेत्रको पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	अनुदान प्रतिशत	०	२	२	२	६	२	४	१
३	कृषि उपज बजारीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम		०	१	२	३	६	२	४	१
४	औद्योगिक प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या	०		१	१	२	९	४	१
५	आवासिय विद्यालय विकास कार्यक्रम	प्याकेज	०	१			१	१५	४	५
६	पर्यटन विकास कार्यक्रम	संख्या	०		१		१	३	२	३
७	वन तथा जलाधार क्षेत्र संरक्षण	संख्या	०		१		१	३	२	३
८	प्रविधि मैत्री गाउँपालिका कार्यक्रम	संख्या		१	१	१	२	९	३	२

३.८ नतिजा खाका

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष	लक्ष्य			पुष्याईको आधार	लक्ष्य सुचक संकेत		
			२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		दिविल	दिराल	दिप्रल
प्रभाव : आयस्तरमा अभिवृद्धिका साथै समतामूलक एवं सुसंस्कृत समाज निर्माण भएको हुने	**आर्थिक विकास**									
	मानव विकास सूचकाङ्क*						योजना आयोग *	३	५	३
	वहुआयामिक गरिवी*						योजना आयोग *	१	४	१
	निरपेक्ष गरिवी	प्रतिशत	३०	२५	२०	१०	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	१	४	१
	आफ्नो उत्पादन तथा आयले वर्षभरी खान पुग्ने जनसंख्या	प्रतिशत	७०	७५	८०	९०	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	१	४	१
	वेरोजगारी दर	प्रतिशत	१५	११	९	४	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	१	४	१
असर - १ (आर्थिक विकास क्षेत्र) रोजगारी अवसर हरु श्रृजना एवं आय वृद्धि	रोजगारीमा गैरकृषि क्षेत्रको योगदान	प्रतिशत	५	७	९	१५	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	८	४	१
	आयात-निर्यातको वार्षिक औषत अनुपात	अनुपात	४ : १	४ : १	३ :१	२: १	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	८	४	१
प्रतिफल १.१	गाउँपालिका युवा रोजगार कार्यक्रम	संख्या	०	१			१	३	२	३

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्याईको आधार	लक्ष्य सुचक संकेत		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		दिविल	दिराल	दिप्रल
	कृषि तथा पशुपंछिपालन क्षेत्रको पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	अनुदान प्रतिशत	०	२	२	२	६	८	४	१
	कृषि उपज बजारीकरण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम		०	१	२	३	६	८	४	१
	औद्योगिक प्रवर्द्धन कार्यक्रम	संख्या	०		१	१	२	९	४	१
	पर्यटन विकास कार्यक्रम	संख्या	०		२	२	४	९	४	१
असर- २ (सामाजिक विकास क्षेत्र)	**सामाजिक विकास**									
समन्यायिक, समतामूलक एवं सुसंस्कृत समाज निर्माण	दलित, जनजाती, आदिवासी, सिमान्तकृत, उपेक्षित समुदाय, भिन्न क्षमताका वालवालिकाहरुको भर्नादर	प्रतिशत	७१	७४	७८	८५	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	४	२	३

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्याईको आधार	लक्ष्य सुचक संकेत		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		दिविल	दिराल	दिप्रल
	साक्षरता दर	प्रतिशत	९०	९०	९१	९२	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	४	२	३
	औषत आयु	वर्ष	७०	७०	७१	७२	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	४	२	३
	५ वर्ष मुनीको कुपोषण दर	प्रतिशत					पार्श्वचित्र, २०७६/७७	४	२	३
	चारैपटक पूर्वप्रसुती सेवा लिने गर्भवती महिला (प्रतिशत)	प्रतिशत					पार्श्वचित्र, २०७६/७७	४	२	३
प्रतिफल २.१	आवासिय विद्यालय विकास कार्यक्रम	प्याकेज	०	१			१	४	२	३
	खेलकुद विकास कार्यक्रम	संख्या	०		१		१	४	२	३
	स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	संख्या	०		१		१	४	२	३
	भौतिक पूर्वाधार विकास									
	खानेपानी सेवाबाट	प्रतिशत	७०	७५	८०	८५	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	९	३	२

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य २०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४	पुष्याईको आधार	लक्ष्य सुचक संकेत दिविल	दिराल	दिप्रल
	लाभान्वित जनसंख्या									
	विद्युत सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या		९०	९२	९५	९७	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	९	३	२
	दिगो, सुरक्षित र नियमित सडक यातायात सेवाबाट लाभान्वित जनसंख्या	प्रतिशत	०	४	५	७	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	९	३	२
	वर्षभरी नियमित सिंचाई भएको खेतीयोग्य भूमि	प्रतिशत	३८	४०	४४	५०	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	९	३	२
	इण्टरनेट सेवामा पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	१८	२०	२३	२५		९	३	२
प्रतिफल ३.१	एकीकृत सिंचाई कार्यक्रम	संख्या		१	१	१	आवधिक प्रतिवेदन	९	३	२
	सडक पुर्वाधार विकास कार्यक्रम (कालोपत्रे	किमी	४	५	८	१०	आवधिक प्रतिवेदन	९	३	२

नतिजाको तह	सूचकहरु	इकाइ	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्याईको आधार	लक्ष्य सुचक संकेत		
				२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		दिविल	दिराल	दिप्रल
असर - ४ वन वातावरण र विपद	वन जंगलले ढाकेको क्षेत्र	प्रतिशत	६२	६२	६२	६२		१५	७	५
	पर्यावरणीय क्षेत्र मा आधारित उद्यम तथा व्यवसाय	प्रतिशत	१	२	५	१०	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	१५	७	५
प्रतिफल ४.१	वन तथा जलाधार क्षेत्र संरक्षण	हेक्टर	०	२००	३००	४००		१५	७	५
असर - ४ (संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्र) सुशासनको अनुभूति	**सुशासन र संस्थागत विकास**									
	पालिकाको सेवा प्रवाहबाट सन्तुष्ट अनुभूति गर्ने सेवाग्राही	प्रतिशत	८५	९०	९५	९९	पार्श्वचित्र, २०७६/७७	१६	८	६
प्रतिफल ४.१	प्रविधि मैत्री गाउँपालिका कार्यक्रम	प्याकेज	निरन्तर					१६	८	६

* प्रदेश नीति तथा योजना आयोग, प्रथम पञ्चवर्षिय योजना २०७६/७७–८०/८१

३.१० अपेक्षित उपलब्धि

- ✓ युवा रोजगारीमा अभिबृद्धि भएको हुने
- ✓ कृषि तथा पशुपालनको विस्तार
- ✓ गुणस्तरीय शिक्षाको प्रत्याभूति भएको हुने ।
- ✓ स्वास्थ्य पुर्वाधारमा स्थानीय समुदायको पहुँच विस्तार भएको हुने ।
- ✓ नागरीक मैत्री पुर्वाधार तथा प्रविधिको विस्तार भएको हुने
- ✓ जलस्रोतको उचित उपयोग भएको हुने
- ✓ सार्वजनिक सेवा प्रवाह मितव्ययी भएको हुने ।

परिच्छेद–चार
आर्थिक क्षेत्र

४.१ कृषि तथा पशुपंछीपालन
४.१.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाँउपालिकामा कुल जनसङख्याको करिब ८५ प्रतिशत जनसङख्या कृषि पेशामा संलग्न छन। सबै भन्दा बढी वडा नं. १ र ५ मा ९० प्रतिशत र सबै भन्दा कम वडा नं. ४ र ६ मा ८० प्रतिशत जनसङख्या यस पेशामा संलग्न रहेका छन्। परम्परागत खेतीको बाहुल्यता रहेको यस गाउँपालिकामा मकै, धान, गहुँ, गहत, कोदो, तोरी आदि प्रमुख कृषिबालीको रुपमा उत्पादन गरेको पाइन्छ। यहाँ उत्पादन हुने तरकारी बालीमा बन्दा, काउली, बोडी, सिमी, टमाटर, साग, आलु, लसुन, प्याज, पिडालु आदि पर्दछन। गहत, अदुवा, बेसार, टिमुर, आलु र टमाटर जस्ता बाली अर्घाखांची, दाङ, बुटबल, प्यूठान, स्वर्गदारीमा निर्यात हुने गरेको छ।

स्थानीय फलफुलका रुपमा सुन्तला, कागती, केरा, अम्बा, आँप, लिचि, नासपाती, अमला रहेको छ। स्थानीय रुपमा सबै फलफूल खपत हुने गरेको छ भने केरा, सुन्तला, मौसम भने अर्घाखांची, प्यूठान, दाङ, भालुवाङमा निर्यात गर्ने गरिएको छ। आयातित फलफूल मध्ये सबैभन्दा बढी खपत दर वडा नं ५ मा ९० प्रतिशत र सबैभन्दा कम वडा नं १ मा १० प्रतिशत रहेको छ ।

गाँउपालिकामा पशुपालन फर्मको संख्या २७३ छ जसमा सब भन्दा धेरै वडा नं ६ मा ७५ पशुपालन फार्म र सबैभन्दा थोरै वडा नं ४ मा १९ पशुपालन फर्म रहेका छन। त्यसैगरी भैसी फार्म को संख्या ३, बाखाफर्म ८५, कुखुरा फर्म ९१, दूध डेरी एउटा, वगुर फर्म ५२, तथा मौरी पालन ४१ वटा रहेका छन। गाँउपालिकाबाट खसी, मह र कुखुरा प्राय दाङ, वुटवल, प्युठान, भालुवाङ र खलंङा निर्यात हुने गरेको छ।

४.१.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर (कृषि)

- **समस्या, चुनौती**

कृषि उत्पादनका लागि उचित बजारको अभाव, कृषिमा पुराना प्रबिधिमा भर रहेको, नश्ल सुधारको समस्या रहेको, वडा ३ मा मौसम धेरै चिसो भएकाले कृषिमा समस्या रहेको, परम्परागत शैली हावी रहेको, उत्पादनले उचित मुल्य पाउन नसक्नु, बिउ बिजन अभाव हुने, मल तथा बिउ बिजनकालागि अन्य पालिका जानुपर्ने समस्या रहेको छ भने बजार व्यवस्थापन, सिंचाई व्यवस्थापन र कृषिमा आधुनिकिकरण कृषि क्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन ।

- **सम्भावना, अवसर**

गाउँपालिकाको वडा नं १ म कफी उत्पादनको उच्च संभावना रहेको, वडा नं ४ मा रहेका २ वटा कृषि सहकारी संस्था व्यवस्थापन गरी कृषि उत्पादन निर्यात गर्न सकिने, वडा नं ५ मा टमाटर खेतीको पाकेट क्षेत्र बनाउने संभावना रहेको, वडा नं ६ मा मकै खेती, गहूँ तथा तोरीको पाकेट क्षेत्र बनाउने संभावना रहेको छ। यसका साथै कृषि उत्पादनलाई निर्वाहमुखीबाट व्यवसायीक बनाउन सकिन्छ। कृषिमा आधुनिकीकरणले परिवारको आय आर्जनको श्रोतमा बढोत्तरी हुनेछ। बजारको विकास, प्रबिधिको प्रयोग, पर्याप्त सिंचाई, मल बिउको पर्याप्त व्यवस्था, अर्गानिक खेतीमा जोड दिने, कृषि उत्पादन संकलन केन्द्र, सुरक्षित भण्डारण केन्द्र आदिको व्यवस्थाले निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीमा सुधार गरी व्यावसायीकरण गर्न सकिन्छ जसका कारण नागरिकको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउन मद्दत गर्नेछ।

समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर (पशुपालन)

➢ समस्या, चुनौती

पशुपालनमा परम्परागत प्रविधि हावी हुनु, उचित चरिचरण क्षेत्रको अभाव, प्राविधिक तथा पशु चिकित्सालय अभाव रहेको, बजार व्यवस्थापन गर्न चुनौतिपूर्ण हुनु, तथा पशुपालनमा आधुनिकिकरण पशुपालन क्षेत्रका मुख्य समस्या तथा चुनौती हुन ।

➢ सम्भावना, अवसर

पशुपालनमा विस्तारै प्रविधिको प्रयोग बढ्नु, प्रत्येक वडामा पशु चिकित्सालय स्थापना गर्न सकिने, वडा नं २ मा पशुपालनको पाकेट क्षेत्र बनाउने संभावना रहेको, वडा नं ३ मा मौरीपालनको पाकेट क्षेत्र बनाउने संभावना रहेको, वडा नं ६ मा पशु तथा बाखापालनको पाकेट क्षेत्र बनाउने संभावना रहेकाले पशुपालनको हवका रुपमा गाउँपालिकाको विकास गर्न सकिने अवस्था रहेको छ ।

४.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

- आधुनिक कृषि व्यवसाय सहितको समृद्ध ऐरावती
- व्यवसायीक पशुपालन मार्फत स्वरोजगार, आत्मनिर्भर गाउँपालिकाको आधार तयार पार्ने ।

लक्ष्य

- कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी नागरिकको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने, कृषिलाई आय आर्जनको माध्यम बनाउने ।
- व्यावसायिक पशुपालनमार्फत स्वरोजगारको अवसर बृद्धि गरी बजारीकरणको माध्यमबाट गाउँपालिकालाई आर्थिक रुपमा आत्मनिर्भर बनाउने ।

उद्देश्य

- परामपरागत साथै आधुनिक कृषि प्रणालीमा जोड दिइदै उत्पादनमा वद्धि गरी समावेशी रुपले कृषिमा सहभागीता बढाई कृषिलाई समृद्धिको आधारको रुपमा विकास गर्नु ।
- आधुनिक तथा व्यवसायिक पशुपालनका लागि कृषकको क्षमता अभिवृद्धि गर्नु

४.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति (कृषि)

रणनीति	कार्यनीति
१) कृषि उपजको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी खाद्य सुरक्षा र प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता विकास गर्ने ।	१) सामुहिक र सहकारी मार्फत खेतियोग्य जग्गा चकलावन्दी गरी व्यवसायिक कृषिलाई प्रोत्सहान गरिनेछ ।
	२) कृषिमा जोखिमन्युनिकरणका लागि कृषि बिमा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनेछ ।
	३) उत्पादन सामाग्रीहरु (विउ, मल, यन्त्र उपकरण, पूर्वाधार निमार्ण) मा अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
	४) खाने आनि बानि सुधार ल्याउन जनचेतना मुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
	५) वडा को विषेशताका आधारमा पकेट तथा जोन विकास कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

२) कृषि क्षेत्रलाई आधुनिकीरण, व्यवसायिकरण र औद्योगिकीकरण गरी रोजगारी र आय वृद्धि गर्ने	१) कृषि क्षेत्रमा लौङ्गिक मैत्री कृषियन्त्र उपकरणका लागि अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
	२) अनुदान प्रणालीमा एकद्वार प्रणाली लागु गरिनेछ ।
	३) संघ र प्रदेश सरकारका प्राथमिकताका लागि थप सहयोग पुग्ने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
३) परम्परागत कृषि ज्ञान, सिप, प्रविधिका साथै रैथाने बालीको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।	१) रैथाने जातका बाली प्रणालीलाई प्राथकिमता दिइनेछ ।
	२) कमतौल भएका बढि मूल्य पर्ने बालिहरुको उत्पादन प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
	३) कृषि उत्पादकत्व बढाउन आवश्यक प्रविधि र ज्ञानको खोजी गरी प्रविधि र ज्ञान हस्तान्तरण मार्फत
४) कृषि सम्बन्धी कानुनको निर्माण	१) गाउँपालिका स्तरीय कृषि नीति तर्जूमा गरि त्यसै अनुरुपका कार्यविधि तयारी गरी लागु गरिने छ

रणनीति तथा कार्यनीति (पशुपालन)

रणनीति	कार्यनीति
१) पशुपन्छी पालनलाई व्यवसायिक, प्रविधियुक्त र प्रतिस्पर्धी बनाई उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउन उत्प्रेरित गर्ने ।	१) व्यवसायिक पशुपन्छी पालनमा आधुनिक फर्महरु स्थापना गर्न अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
	२) पशुजन्य (दुग्ध) उत्पादनको बजारीकरणका लागि चिस्यान केन्द्र तथा संकलन केन्द्रको व्यवस्था गरिने छ ।
	३) उन्नत जातका पशुपंछि पालनका लागि कृषकलाई प्रोस्ताहित गरिने छ
	४) पशुपालक अगुवा कृषकको क्षमता अभिबृद्धिका लागि आवश्यक तालिमको व्यवस्था गरिने छ ।
२) युवाहरुलाई आकर्षित गर्न पशुपन्क्षी व्यवसायकालागि विशेष सहुलियत प्रदान गर्ने ।	१) पशुपालनमा युवाहरुलाई आकर्षण गर्न सिप विकास, सहुलियतपूर्ण ऋण एवम् अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।(प्रदेश)
	२) पशुपालनमा युवाहरुलाई आकर्षण गर्न सहुलियत पूर्ण कृषिकर्जा का लागि बैंक तथा बित्तिय संस्थासँग सहकार्य गरिनेछ ।
	३) पशुपन्छी जन्य उत्पादनमा आधारित अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
३) पशुपालन व्यवसायमा रहेका जोखिमहरुलाई न्यूनीकरण गर्दै स्थानीय नस्ललाई संरक्षण गर्ने ।	१)पशु बीमालाई प्रभावकारी बनाई कृषकको जोखिमन्युनिकरण गरिनेछ ।
	२) पशुपन्छीको जोखिम न्युनिकरण को लागिखोप तथा पशु उपचारको व्यवस्था गरिने छ ।
	३) स्थानीय पशुपन्छीमा उन्नत जातका नश्ल सुधार गर्न कृतिम गर्भाधानको व्यवस्था गरिनेछ ।
	४) पशुपन्छीमा देखा पर्ने महामारी जन्य रोग नियन्त्रण गर्नका लागि संघ र प्रदेश सरकार सँग सहकार्य गरिनेछ ।
	५) पशु स्वास्थ ऐन बनाई लागु गरिने छ ।

४.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका (कृषि)

क्र.सं.	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत				लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	लागत (लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	कृषिमा जोखिम न्युनिकरणका लागि कृषि बिमा कार्यक्रम	√	√	√		२००	२	४	१
२	स्मार्ट कृषि गाउँ, कृषि पकेट तथा जोन विकास कार्यक्रम					३०००			
३	उत्पादन सामाग्रीहरु (विउ, मल, यन्त्र उपकरण, पूर्वाधार निमार्ण) मा अनुदान ।	√	√	√		३००	२	४	१
४	कृषि क्षेत्रमा लौङ्गिक मैत्री कृषिकर्मी रोजगारी वृद्धिगर्ने कृषियन्त्र उपकरण अनुदान ।	√	√	√		५००	२	४	१
५	जैविक मल उद्योगको स्थापना	√	√	√	√	४००	२	४	१
	जम्मा					४४००			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	कृषि क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी नागरिकको जीवनस्तरमा सुधार गर्ने, कृषिलाई आयआर्जनको माध्यम भएको हुने	निरपेक्ष गरिवी	प्रतिशत	३०	३०	२५	१५	गापापार्श्व चित्र	गापा
		आयात-निर्यातको वार्षिक औषत अनुपात	अनुपात	४:१			१:४	पा. चित्र	गापा
								पा. चित्र	
असर १	पराम्परागत साथै आधुनिक कृषि प्रणालीमा जोड दिइदै उत्पादनमा वद्धि गरी समावेशी रुपले कृषिमा सहभागीता बढाई कृषिलाई समृद्धिको आधारको रुपमा विकास भएको हुने	व्यवसायिक उत्पादनमा संलग्न कृषक	संख्या	९५	१२०	१६०	२००	पा. चित्र	गापा
		अगुवा वा व्यवसायिक कृषक	संख्या	९५	११०	१५०	२००	पा. चित्र	गापा
		सक्रिय व्यवसायिक कृषक समूह	संख्या	४८	६०	८०	१००	पा. चित्र	गापा
		विभिन क्षेत्रमा तालिम प्राप्त कृषिक	संख्या	३५	५०	८०	१००	पा. चित्र	गापा
		स्थानीय व्यवसायिक कृषि फार्म	संख्या.	५८	६५	७०	८०	पा. चित्र	गापा
		कम्पोष्ट र जौविक मल उत्पादन	मे.ट.	०	१	२	३	पा. चित्र	गापा
		व्यवसायिक कृषि नर्सरी	संख्या	१	३	५	६	पा. चित्र	गापा
		कृषिउपज संकलन केन्द्र, बजार प्रवद्धन	संख्या	१	२	४	५	पा. चित्र	गापा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		केन्द्र तथा सामुदायिक कृषि प्रसार सेवा केन्द्र							
		कृषि सहकारी संस्था	संख्या	७	१०	१३	१५	पा. चित्र	गापा
		कृषि सहकारीमा आवद्ध कृषक	संख्या	१३५०	१५००	१६००	१७५०	गापापार्श्व चित्र	गापा
		कोण्ड स्टोर/रष्टिक स्टोर क्षमता	मे.ट	०	१	१	२	गापापार्श्व चित्र	गापा
		उन्नतविउ, जैविकमल र विषादी प्रयोग गर्ने, आधुनिक कृषि प्रविधी प्रयोग गर्ने	संख्या	११००	१२००	१३५०	१४००	गापापार्श्व चित्र	गापा
		कृषि बीमा सेवाबाट लाभान्वित कृषक	संख्या					गापापार्श्व चित्र	गापा
		आधुनिककृषिऔजारहरु प्रयोग गर्ने कृषकहरु	संख्या	१३००	१३५०	१४२०	१५००	गापापार्श्व चित्र	गापा
		प्रधानमन्त्री तथा कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट लाभान्वित किसान	संख्या	५६०	६००	६५०	७००	गापापार्श्व चित्र	गापा
		संचालनमा रहेका कृषिबजार, हाटबजार तथा कृषि थोक बजार	संख्या	१	३	४	५	गापापार्श्व चित्र	गापा
		संचालनमा रहेका कृषि व्लक, पकेट जोन तथा सुपरजोन	संख्या	२	३	३	५	गापापार्श्व चित्र	गापा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		कृषि उपजहरु विक्रीका लागि नजिकको बजार क्षेत्रमा पुग्न लाग्ने समयाविधि	घण्टा	१:३०	१	१	१	गापापार्श्व चित्र	गापा
		तरकारी व्यवसायिक उत्पादन क्षेत्र	हे.	२०	२५	२८	३०	गापापार्श्व चित्र	गापा
		तरकारी उत्पादन	मे.ट	२००	२५०	३००	३५०	गापापार्श्व चित्र	गापा
		फलफुलउत्पादन	मे.ट	१०४	११५	१२०	१२५	गापापार्श्व चित्र	गापा
		आलु खेतीले ओगटेको भूभाग	हेक्टर	१३	१५	१७	२०	गापापार्श्व चित्र	गापा
		आलु खेतीको वार्षिक वार्षिक उत्पादन	मे.ट	१९५	२००	२१०	२३०	गापापार्श्व चित्र	गापा
		अदुवा, लसुन लगायत मसला जन्य उत्पादन	मे.ट	५५	६०	६२	६५	गापापार्श्व चित्र	गापा
		कफिखेतीले ओगटेको भूभाग	हेक्टर	१.२	१.२३	१.५०	२	गापापार्श्व चित्र	गापा
		कफिको वार्षिक उत्पादन	मे.ट	०.२३				गापापार्श्व चित्र	गापा
		कफिको वार्षिक निकासी	रु	१०,००,०००	१०,१००००	१०,५००००	२०,००,०००	गापापार्श्व चित्र	गापा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रतिफल	कृषि क्षेत्र समृद्ध र सहज भएको हुने ।	कृषिमा जोखिम न्युनिकरणका लागि कृषि बिमा कार्यक्रम	प्याकेज	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गापापार्श्व चित्र	गापा
		कृषि पकेट तथा जोन विकास कार्यक्रम	प्याकेज	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गापापार्श्व चित्र	गापा
		उत्पादन सामाग्रीहरु (विउ, मल, यन्त्र उपकरण, पूर्वाधार निमार्ण) मा अनुदान ।	प्रतिशत	१०	१०	१०	१०	गापापार्श्व चित्र	गापा
		कृषि क्षेत्रमा लौङ्गिक मैत्री कृषिकर्मी रोजगारी वृद्धिगर्ने कृषियन्त्र उपकरण अनुदान ।	प्रतिशत	१०	१०	१०	१०	गापापार्श्व चित्र	गापा
		मल उद्योगको स्थापना	संख्या	१	१			गापापार्श्व चित्र	गापा

मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका (पशुपंछीपालन)

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	व्यवसायिक पशुपन्छी पालनमा आधुनिक फार्महरु स्थापना गर्न अनुदान प्रणाली को व्यवस्था	√	√	√		४००	२	४	१
२	पशुपालनमा युवाहरुलाई आकर्षण गर्न सहुलियत पूर्ण कृषिकर्जा का लागि बैंक तथा बित्तिय संस्थान सँग सहकार्य	√	√	√		१०००	२	४	१
३	पशुपन्छी जन्य उत्पादनमा आधारित अनुदानको व्यवस्था	√	√	√		२००	२	४	१
४	पशु बीमालाई प्रभावकारी बनाई कृषकको जोखिम न्युनिकरण	√	√	√		३००	२	४	१
५	पशुपन्छीको जोखिम न्युनिकरणकालागि खोप तथा पशु उपचारको व्यवस्था ।	√	√	√		१००	२	४	१
६	पशुपंछि पालन पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	√				३०००			
	जम्मा					**५०००**			

➢ **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	व्यावसायीक पशुपालन मार्फत स्वरोजगारको अवसर बृद्धि गर्ने तथा उत्पादित उत्पादनको संकलन गरी बजारीकरणको माध्यमबाट परिवारलाई आर्थिक रुपमा आत्मनिर्भर भएको हुने	पशुपालन क्षेत्रको रोजगारीको दर	प्रतिशत	२	५	१०	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	व्यवसायिक पशुपालनमा संलगनता बढाउने, त्यसमा रहेका जोखिमन्युनिकरण गर्ने साथै आर्कषणको केन्द्रको रुपमा स्थापना गरिएको हुने ।	व्यवसायिक पशुपालनमा संलग्न घरपरिवार	संख्या	१९७	२००	२३०	२५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सुचारु व्यवसायिक पशुपंक्षी जन्य फर्म	संख्या	१९७	२००	२३०	२५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		भुइघाँसको व्यवसायिक उत्पादन क्षेत्र	हेक्टर	१	१.५	२	२.५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सक्रीय पशुपंक्षीजन्य समूह	संख्या	१३	१५	२०	२५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		नश्ल सुधार तथा प्राथमिक उपचार केन्द्र	संख्या	१	३	५	८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		क्रीयाशिल ग्रामिण पशु स्वास्थ कार्यकर्ता	संख्या	१२	५०	१००	२००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		पशुपंक्षी पालन सम्बन्धी उपलब्ध प्रविधि उपयोग गर्ने कृषक	प्रतिशत	२०	२४	३१	३५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सुचारु कृत्रिम गर्भाधान केन्द्र	संख्या	०	१	१	१		
		दूग्घ चिस्यान केन्द्र	संख्या	०	१	२	१		
		पशुपंक्षी जन्य वस्तु विक्रीका लागि नजिकको बजार क्षेत्रमा पुग्न लाग्ने औषत समयवधि	घण्टा	१:३०					
प्रतिफल१.१	पशुपालनको लागि सहुलियतपूर्ण ॠण तथा अनुदान दिइएको हुने ।	व्यवसायिक पशुपन्छी पालनमा आधुनिक फार्महरु स्थापना गर्न अनुदान प्रणाली को व्यवस्था	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		पशुपालनमा युवाहरुलाई आकर्षण गर्न सहुलियत पूर्ण कृषि कर्जा का लागि	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		बैंक तथा बित्तिय संस्थन सँग सहकार्य							
		पशुपन्छी जन्य उत्पादनमा आधारित अनुदानको व्यवस्था	प्रतिशत		२०	२०	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		पशु बीमालाई प्रभावकारी बनाई कृषकको जोखिम न्युनिकरण	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	पशुपन्छीको जोखिम न्युनिकरण को लागि खोप तथा उपचार को व्यवस्था गरिएको हुने ।	पशुपन्छीको जोखिम न्युनिकरणकालागि खोप तथा पशु उपचारको व्यवस्था गरिने	संख्या	०	२०	२०	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

४.२ सिंचाई

४.२.१ विद्यमान अवस्था

गाँउपालिकामा कुल ५३ सिंचाई आयोजना रहेका छन जसमा सबैभन्दा धेरै वडा नं २ मा १९ र सबैभन्दा कम वडा नं १ मा एउटा सिंचाई आयोजना रहेको । सिंचाई आयोजनाले करिब ४७.५ प्रतिशत घरधुरी लाई सिंचाई सुविधा पुर्याएको छ जसमा सबै भन्दा धेरै वडा नं २ मा ७० प्रतिशत घरधुरी लाई सिंचाई सुविधा पुर्याएको छ भने सबैभन्दा कम वडा नं १ मा २० प्रतिशत घरधुरी लाई सिंचाई सुविधा पुर्याएको छ ।

४.२.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

सिचांईका लागि पानीको व्यस्थापन अभाव रहेको, भएका योजनाहरु पुरानो प्रबिधीमा आधारित / जिर्ण हुँदै गएको, भौगोलिक जटिलता रहेको, आवश्यक संख्यामा सिंचाई आयोजनाको अभाव, वडाका प्रायः जसो सबै कृषियोग्यजमिनमा सिंचाई सुबिधा नपुगेको, कुलोहरु जिर्ण हुँदै गएको, आवश्यक योजनाहरुको अभाव रहेको, श्रोत व्यवस्थापन गर्न चुनौती रहेको, सिंचाई आयोजना निर्माणका लागि आवश्यक लगानी जुटाउन चुनौतीपूर्ण हुनु ।

- **सम्भावना, अवसर**

खेति योग्यभूमिमा उपयुक्त सिंचाई सुबिधा पुर्याउन सके प्रशस्त उत्पादन बढाउन सकिने, आधुनिक प्रविधिमा पाईपद्वारा सिंचाई योजना निर्माण गर्न सकिने, प्रचलनमा आएका योजना जिर्णोद्धार गर्न सकिने, समस्त वडाहरुमा सिंचाई पुर्याउन लिफ्ट प्रबिधीको संभावना भएको ।

४.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

सिचाईमा क्रान्ति हराभरा ऐरावती ।

लक्ष्य

कृषि क्षेत्रमा भरपर्दो सिंचाई पूर्वाधारका निर्माण गरी कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा योगदान पुऱ्याउने ।

उद्देश्य

सिचाइमा संरचना बलियो बनाइ कृषिमा आत्मनिर्भर हुने ।

४.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) सिचाइमा सहज पहुचको पुर्वाधार निमार्ण गने ।	१) सिंचाइको लागी आवश्यक पर्ने संरचनाहरु निमार्ण गर्नका लागी सिंचाइ तथा अन्य विभाग सँग संमन्वय गरी संरचनाहरुको निमार्ण गरिने छ ।
	२) सिचाइको लागि उचित स्थान पहिचान गरी संरचना निमार्ण गरिने छ ।
	३) जिर्ण रहेका संरचनाको पहिचान गरी त्यसको मर्मत गरिनेछ ।
२) सिचाईकालागि उचित श्रोतको व्यवस्था गर्ने ।	१)पानीको मुल रहेको ठाँउ पहिचान गरी सिचाइका लागि उर्पयुक्त कुलो र आवश्यक संरचना निमार्ण गरिनेछ ।
	२) पानीको अभाव रहेका स्थान पहिचान गरी सो स्थानमा सिचाइको लागि पानीको उचित व्यवस्था गरिनेछ ।

४.२.५ मुख्यकार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.स	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	सिचाइको लागि उचित स्थान पहिचान गरी संरचना निमार्ण	√	√	√	√	२०००	९	४	१
२	पानीको अभाव रहेका स्थान लिफ्ट् सिंचाई आयोजना	√	√	√	√	२०००	९	४	१
३	जिर्ण रहेका संरचनाको पहिचान गरी सो को मर्मत	√	√	√	√	५००	९	४	१
	जम्मा					**४५००**			

➢ **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	कृषि क्षेत्रमा भरपर्दो सिंचाई पूर्वाधारका निर्माण गरी कृषि उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिमा योगदान पुगेको हुने	१२ महिना सिंचाई हुने क्षेत्र	प्रतिशत	४७	५०	६०	८०	पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	सिचाइमा संरचना बलियो बनाइ कृषिमा आत्मनिर्भर भएको हुने ।	वर्षाको आकाशे पानीमा निर्भर सिंचाई भूमि	हेक्टर	५३	५०	४०	२०	पार्श्वचित्र	गा.पा
		प्रयोगमा आएका सिंचाई प्रविधि	संख्या	२	२	२	३	पार्श्वचित्र	गा.पा
		सिंचाईका आधुनिक पूर्वाधार निर्माण	हेक्टर	०	२५००	३०००	५०००	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.१	सिचाईका लागि उचित संरचना	सिचाइको लागि उचित स्थान पहिचान गरी संरचना निमार्ण	संख्या	१	१	२		पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
	निमार्ण भएको हुने ।	पानीको अभाव रहेका स्थान लिफ्ट सिंचाई आयोजना	संख्या	१	२	३	४	पार्श्वचित्र	गा.पा
		जिर्ण रहेका संरचनाको पहिचान गरी सो को मर्मत	संख्या	१	२	३	४	पार्श्वचित्र	गा.पा
		पानीको अभाव रहेका स्थान पहिचान गरी सो स्थानमा सिचाइको लागि पानीको उचित व्यवस्था	संख्या	१	२	३	४	पार्श्वचित्र	गा.पा

४.३ पर्यटन, सस्कृति तथा सम्पदा

४.३.१ विद्यमान अवस्था

गाउँपालिका क्षेत्रभित्र उल्लेखनीय पर्यटकीय सम्पदाहरु नभएतापनि गाउँपालिकामा पर्यटनको सम्भावना रहेको छ । झिम्रुक करीडोर, ऐरावती सँगम तथा कोटहरु यहाँका पर्यटकीय आकर्षणका केन्द्रहरु हुन ।

४.३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

➢ **समस्या, चुनौती**

पर्यटकिय स्थल सम्म पुग्ने भौतिक सडक संरचना र पुलपुलेसा अभाव रहेको, पर्यटकीय उत्पादनको अभाव, उचितप्रचार प्रसार र आवश्यक कार्यक्रमहरुको अभाव, पर्यटकिय स्थलहरुमा आवश्यक संरचनाहरुको अभाव, केही वडामा दिगो पर्यटकिय स्थलहरुको अभाव, समुदायमा पर्यटकिय सचेतनाको कमी आदि पर्यटकीय क्षेत्रका समस्या तथा चुनौती हुन ।

सम्भावना, अवसर

वडा १ ऐरावती (झिम्रुक र माडी खोला मिसिएर राप्तीनदी बनेको ठाउँ) लाई यस क्षेत्रको मुख्य धार्मिक पर्यटन स्थलका रुपमा स्थापना गर्न सकिने, उल्लेखित पालिकाका ऐतिहासिक कोटहरुलाई जिर्णोद्धार गरेर पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा स्थापित गर्न सकिने :

- वडा १ मा ऐरावती र कुटिलेक
- वडा २ मा बरौलाकोट र ठुलिलेककोट
- वडा ३ मा जाबुने र आलमदेवीमन्दिर
- वडा ४ मा लिपिकोट
- वडा ५ मा झिवाङकोट, वडा ६ मा बिजुलिकोट

वडा नं १ मा ऐरावती देखि कुटिसम्म ट्रेकिङ मार्गको स्थापना गर्न सकिने (सिर्सेनीहोमस्टे हुँदै) प्राथमिकता हेरी पर्यटन स्थलहरुमा संरचनानिर्माण गर्न सकिने, वडा नं २ बिरबाङ खोला झरनालाई रमणिय पर्यटकिय स्थलको रूपमा र बरौलाकोट र ठुलिलेककोट लाई ऐतिहासिक धार्मिक पर्यटन स्थलका रूपमा स्थापना गर्न सकिने, वडा नं ३ मा निर्माणाधिन कमेरे भ्यू टावर पालिकाको अर्को महत्वपूर्ण पर्यटन रहेको र यस क्षेत्रकै मुख्य रमणिय पर्यटन स्थलका रूपमा विकास गर्न सकिने, वडा नं ३ आलमदेवी मन्दिर, खड्क मन्दिर र सुपा देउरालीलाई ऐतिहासिक धार्मिक पर्यटन स्थलका रूपमा स्थापना गर्न सकिने, वडा नं ४ का लिपिकोट, हर्नाघाट र चन्द्रादेवीकोटलाई ऐतिहासिक धार्मिक पर्यटन स्थलका रूपमा स्थापना गर्न सकिने, पर्यटन सचेतना बढाउनलाई आवश्यक कार्यक्रम व्यवस्था गर्न सकिने, वडा नं ५ मा झिबाङकोटलाई ऐतिहासिक धार्मिक पर्यटन स्थलका रूपमा स्थापना गर्न सकिने, वडा नं ५ मा निर्माणाधिन पिकनिक पार्कलाई पालिकाको प्रमुख पर्यटन स्थलका रूपमा विकास गरिने, वडा नं ६ मा बिजुलीकोटलाई ऐतिहासिक धार्मिक पर्यटन स्थलका रूपमा स्थापना गर्न सकिने गाउँपालिकाका मुख्य पर्यटकीय सम्भावना तथा अवसर हुन ।

४.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

कृषि, संस्कृतिक तथा पर्यापर्यटनको त्रिवेणी ऐरावती गाउँपालिका ।

लक्ष्य

उपलब्ध पर्यटकिय उत्पादनको दीगो तथा उच्चतम उपयोगिताकालागि आधारशिला निर्माण गर्ने

उद्देश्य

गाउँपालिकाको पर्यावरणीय, ऐतिहासिक तथा धार्मिक महत्व बोकेका पर्यटकीय स्थलहरुको संरक्षण, प्रवर्द्धन तथा दीगो उपयोग गर्नु ।

४.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) पर्यटन प्रवर्धनका लागि आवश्यक संरचनाको निमार्ण गर्ने ।	१) विभिन्न वडाहरुमा रहेका पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान गरी संघ तथा प्रदेश सरकार सँग संमन्वयमा आवश्यक संरचनाहरु निमार्ण गरिने छ ।
	२) बरौंला सहिदपार्क निमार्णकालागि संघ तथा प्रदेश सरकारसँग आवश्यक संमन्वय गरी पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विस्तार गरीनेछ ।
	३) पालिका को वडा नं ३ मा रहेको कमीरे पर्यटकीय क्षेत्रको विकासका लागि संघ तथा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गरीने छ ।
२) पर्यटन विकासकालागि पर्यटकीय क्षेत्रको प्रचार प्रसार गर्ने ।	१) पालिकामा रहेका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसार गरीनेछ ।
	२) विभिन्न संचार माध्यम तथा सामाजिक संजालको सहयोगबाट गाँउपालिकाका सम्भावना बोकेका र पुर्वाधार विकास भएका पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसार गरीनेछ ।
३) पर्यटकीय नीति निर्माण, पर्यटकीय स्थलको पहिचान तथा पूर्वाधार विकास गर्ने	१) ऐरावती पर्यटन नीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गरिने ।
	२) आर्थिक रुपमा विपन्न समुदाय छनौट गरी सामुदायिक होम स्टे विकास गरिने ।
	३) एक वडा एक पर्यटकीय पार्क स्थापना गरिने ।
	४) भिम्रुक लगायतका खाला नालाको सौन्दर्यीकरणमा जोड दिईने छ ।

४.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.स.	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत				लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	लागत (लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	विभिन्न वडाहरुमा रहेका पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान गरी आवश्यक संरचनाहरु निमार्ण	√	√	√		२००	२	४	१
२	बरौंला सहिदपार्क निमार्ण	√	√	√		५००	२	४	१
३	कमरे पर्यटकीय क्षेत्रको विकास आयोजना	√	√	√		३००	२	४	१
४	सामुदायिक होम स्टे निर्माण	√	√	√		२००	२	४	१
५	टाकुरीडाडामा भ्यू टावर स्थापना	√	√	√		७००	२	४	१
६	ऐतिहासिक कोट सौन्दर्यीकरण परियोजना	√	√	√		२००	२	४	१
७	झिम्रुक एकीकृत पर्यटकीय योजना	√	√	√		३०००	२	४	१
	जम्मा					५१००			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	उपलब्ध पर्यटकिय उत्पादनको दीगो तथा उच्चतम उपयोगिताकालागि आधारशिला निर्माण भएको हुने	पर्यटकीय क्षेत्रको रोजगारी दर	प्रतिशत	०	१	३	५	पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	गाउँपालिकाको पर्यावरणीय, ऐतिहासिक तथा धार्मिक महत्व बोकेका पर्यटकीय स्थलहरुको संरक्षण, प्रवर्द्धन तथा दीगो उपयोग भएको हुने	व्यवस्थित, सुविधायुक्त, आकर्षक, सुरक्षित, मनोरम पर्यटकीय गन्तव्य	संख्या	०	५०	१००	२००	पार्श्वचित्र	गा.पा
		सुविधा सम्पन्न पर्यटकीय गन्तव्य स्थल (सुरक्षा, होटेल, यातायात)	संख्या	०	०	५०	१००	पार्श्वचित्र	गा.पा
		व्यवस्थित होमस्टे र ग्रामीण पर्यटकीय गाउँ	संख्या	०	१	३	४	पार्श्वचित्र	गा.पा
		उपलब्ध पर्यटकीय सेवा र सुविधाको प्रकार	संख्या	०	१०	१५	२०	पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		(पर्यटकीय क्षेत्र, सूचना केन्द्र, गाइड, सुरक्षा, मुद्रासटही, होमस्टे, होटेल रेष्टुरेण्ट, यातायात, सपिङ, एजेण्ट, आदि)							
		स्तरोन्नति गरिएका पर्यटकीय सम्पदा	संस्था	१०	१५	२५	३०	पार्श्वचित्र	गा.पा
		कृषि पर्यटन संचालन स्थान	संख्या	०	१	२	३	पार्श्वचित्र	गा.पा
		धार्मिक पर्यटन स्थान	संख्या	१				पार्श्वचित्र	गा.पा
		व्यवस्थित वनभोज तथा पार्क	संख्या	०	०	१	१	पार्श्वचित्र	गा.पा
		तालिम प्राप्त टुर गाइड	संख्या	०	१	१	२	पार्श्वचित्र	गा.पा
		तालिम प्राप्त कुक तथा वेटर	संख्या	०	२	३	३	पार्श्वचित्र	गा.पा
								पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.१		विभिन्न वडाहरुमा रहेका पर्यटकीय क्षेत्रको पहिचान	संख्या	१				पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		गरी आवश्यक संरचनाहरु निमार्ण							
		बरौंला सहिदपार्क निमार्ण	संख्या	१				पार्श्वचित्र	गा.पा
		कमरे पर्यटकीय क्षेत्रको विकास आयोजना	संख्या	१				पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	सामुदायिक होम स्टेको निर्माणबाट समुदायको सास्कृतिक र आर्थिक गतिविधिमा सुधार आएको हुने	सामुदायिक होम स्टे निर्माण	संख्या	२	३	५	७	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.३	पर्यटकीय आकर्षण वढेको हुने	टाकुरीडाडामा भ्यू टावर स्थापना	संख्या	१				पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.४	पर्यटकीय आकर्षण वढेको हुने	ऐतिहासिक कोट सौन्दर्यीकरण परियोजना	संख्या	१				पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.५	पर्यटकीय आकर्षण वढेको हुने	झिम्रुक एकीकृत पर्यटकीय आयोजना	संख्या	१				पार्श्वचित्र	गा.पा

४.४ उद्योग, व्यापार, व्यवसाय तथा आपुर्ति

४.४.१ विद्यमान अवस्था

यस गाँउपालिकामा कुल १५ भन्दा बढी उद्योगहरु रहेका छन । जसमा सबैभन्दा धेरै उद्योग वडा नं २ मा १०, ह्याचरी (१), ब्लक उद्योग (३), फनिर्चर (२), ग्रिल (३), चाउमिन (१) र सबैभन्दा कम वडा नं ३ र ५ मा १/१ फर्निचर उद्योग छन त्यसैगरी वडा नं ४ मा ३ फर्निचर (१), ग्रिल (१), चाउमिन (१) उद्योग रहेका छन । पालिकामा २४५ वटा व्यवसाय संचालनमा छन । जसमध्ये सबैभन्दा बढी वडा नं २ मा १२० वटा व्यवसाय संचालनमा छन भने सबैभन्दा कम वडा नं १ र ५ मा २०/२० वटा व्यवसाय संचालनमा छन । किराना, खाद्यान्न, चिया नास्ता पसल, गहना पसल यस पालिकाको प्रमुख व्यवसाय हुन ।

४.४.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

औद्योगिक जनचेतनाको कमी रहेको, लगानी जुटाउन समस्या रहेको, दक्ष जनशक्तीको अभाव रहेको, भौतिक पुर्वाधार अभाव, उचित बजारको कमी, व्यवस्थापन हुन नसकेको, उचित कार्यक्रम र तालिम उपलब्ध नभएको, दक्षप्राविधिक, ज्ञान र सिप नभएको, लगानी जुटाउनलाई चुनौतिपूर्ण रहेको, बजार व्यवस्थापन गर्न चुनौतिपूर्ण रहेको, जनसंख्याको आर्थिक अवस्था सुधार्न चुनौतिपूर्ण रहेको ।

स्थानीय उत्पादनको अभाव तथा वह्य उत्पादनको प्रभावको विद्यमानता, आन्तरिक पुँजीको प्रयोग उत्पादन मुलक उद्योगको स्थापनामा भन्दा उपभोगमा खर्च गर्ने प्रवृत्ति, पुँजीको प्रयोग उत्पादनमुलक क्षेत्रमा भन्दा स्थिर प्रकृतिका सम्पत्तीको प्राप्तीमा केन्द्रित रहनु, स्थानीय उत्पादनको आकर्षण बढाउन नीतिगत व्यवस्थापन नहुनु, उत्पादनको गुणस्तरमा उपभोक्ताको न्युन जानकारी, विचौलियाको प्रभाव आदि औद्योगिक तथा व्यापारिक क्षेत्रका मुख्य चुनौतीको रुपमा रहेका छन् ।

- **सम्भावना, अवसर**

वडा नं ५ मा लगानी जुटाएर क्रशर उद्योग स्थापना गर्न सकिने, पालिकाको उत्पादनहरु विक्री गर्न कोसेली घरको निर्माण गरिने, उचित तालिम, लगानी र प्रविधीको व्यवस्था उद्योग / व्यवसायिक क्षेत्रमा रोजगार सिर्जना गर्न सकिने, विप्रषणको पुजीनिर्माण हुने क्षेत्रमा लगानी गर्न सकिने अवस्था गाउँपालिकामा रहेको छ । त्यसैगरी नेपालगंज, वुटुवल लगायतका ठुला बजारको सहज पहुँच ऐरावतीको उद्योग तथा व्यवसायका लागि सबैभन्दा ठुलो अवसरको रुपमा रहेको छ । हाल सञ्चालनमा रहेका उद्योगको दायरा बढाउने, नयाँ सम्भावना रहेका उद्योगको स्थापना गर्ने, उद्योग क्षेत्रको स्थापना गर्ने, उद्योगलाई चाहिने कच्चा पदार्थको पहिचान गरी पालिका भित्र नै उत्पादन गरेमा यो स्थानीय श्रोतको विस्तार र दिगो रोजगारीका सम्भावनाको उचित आधार बन्न सक्छ ।

४.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“उद्योगमा वृद्धि ऐरावती गाउँपालिकामा रोजगार र समृद्धि”

लक्ष्य

स्थानीय उत्पादनमा आधारित उद्योगको प्रवर्द्धन तथा ब्यवस्थित व्यवसायको विस्तारबाट रोजगार उन्मुख ग्रामिण अर्थतन्त्रको आधार तयार पार्ने ।

उद्देश्य

उद्योगको प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थित व्यवसायको विस्तारबाट रोजगारीका अवसरको सृजना गर्ने, स्थानीय उत्पादन बृद्धि हुने, ग्रामीण औद्योगिकरणको प्रवर्द्धन गर्नु ।

४.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) उद्योगहरुको स्थापना र विस्तारको लागि लगानी योग्य वातावरण तयार गर्ने ।	१)स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित कृषिजन्य उद्योग स्थापनामा विशेष छुटको व्यवस्था मिलाईनेछ ।
	२) पालिकाभित्र उद्योग स्थापना तथा विस्तारको लागि जग्गा तथा पूर्वाधार निमार्णको लागि सहयोग गरिनेछ ।
	३) उद्योग स्थापनाको लागि सार्वजनिक, निजि साझेदारी प्रणाली अवलम्वन गरिनेछ ।
	४) लघु उद्योग निमार्णका लागि आवश्यक पर्ने यन्त्र उपकरण र क्षमता विकासमा कार्यक्रममा अनुदानको थप व्यवस्था लागु गरिनेछ ।
२) उपभोग्य वस्तुहरुको गुणस्तर कायम गरी सर्वसुलभ आपूर्तिको व्यवस्था गर्ने ।	१)उत्पादित वस्तुको गुणस्तर कायम गर्न नियमित बजार अनुगमन गरिनेछ ।
	२) प्रत्येक पसलमा मूल्यसुचि राख्नुपर्ने व्यवस्था कडाईका साथ लागु गरिनेछ ।
	३) स्वस्थ प्रतिसप्रर्धा प्रणालीलाई प्रोत्सहान गरिनेछ ।
	४) उत्पादित वस्तु अनिवार्य रुपमा ट्रेड नामप्राप्त गरी मात्र कारेवार गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
३) सिप तथा प्रविधि हस्तान्तरणका लागि सहजिकरण गर्ने	१) विदेशबाट सिप सिकेर आएका युवाको ज्ञान तथा प्रविधिको हस्तान्तरणका लागि आवश्यक वातावरण वनाउने २) आविष्कार केन्द्र जस्ता निकायहरुसँगको समन्वयमा प्रविधि हस्तान्तरणका लागि सहजिकरण गरिने छ

४.४.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित कृषि जन्य उद्योग स्थापनामा विशेष छुटको व्यवस्था	√	√	√		५००	२	४	१
२	पालिका भित्र उद्योग स्थापना तथा विस्तारको लागि जग्गा तथा पूर्वाधार निमार्णको लागि सहयोग	√	√	√		१०००	२	४	१
३	उद्योग स्थापनाको लागि सार्वजनिक, निजि साझेदारी प्रणाली अवलम्वन	√	√	√		८००	२	४	१
४	लघु उद्योग निमार्णका लागि आवश्यक पर्ने यन्त्र उपकरण र क्षमता विकासमा कार्यक्रममा अनुदान	√	√	√		५००	२	४	१
५	औद्योगिक तथा व्यवसायिक सम्बन्धी नीति तर्जुमा	√	√	√		१०	२	४	१
६	ऐरावती ५ द्वारेघाटमा उद्योग ग्राम परियोजना	√	√	√		२०००	२	४	१
७	उद्योगी तथा कामदारको अनिवार्य विमा तथा सामाजिक सुरक्षाको नीति	√	√	√		३००	२	४	१
८	स्वरोजगारको लागि प्राविधिक शिप हस्तान्तरण	√	√	√		१००	२	४	१
९	गाउँपालिका भित्र संचालित उद्योग तथा व्यवसायको दर्ता र अभिलेखीकरण	√	√	√		२०	२	४	१
	जम्मा					**५२३०**			

➢ **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	स्थानीय उत्पादनमा आधारित उद्योगको प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थित व्यवसायको विस्तारबाट रोजगार उन्मुख ग्रामिण अर्थतन्त्रको आधार तयार भएको हुने	रोजगारी	प्रतिशत	२	३	६	७	पार्श्वचित्र	गा.पा
असर १	उद्योगको प्रवर्द्धन तथा व्यवस्थित व्यवसायको विस्तारबाट रोजगारीका अवसरको सृजना गर्ने, स्थानीय उत्पादन बृद्धि हुने, ग्रामीण औद्योगिकरणको प्रवर्द्धन भएको हुने	उद्योगहरु स्थापना	(संख्या)	१५	२०	५०	१००	पार्श्वचित्र	गा.पा
		सिपयूक्त तालिम प्राप्त गर्ने	वार्षिक प्रतिशत बृद्धि	NA	५	७	७	पार्श्वचित्र	गा.पा
		रोजगारीका अवशरहरुमा वृद्धि	प्रतिशत	०	३	४	५	पार्श्वचित्र	गा.पा
		नया उद्यमहरुको स्थापना	संख्या	०	२	५	१०	पार्श्वचित्र	गा.पा
		निकासी जन्य कच्चा पदार्थको परिमाण	प्रतिशत	०	२	३	५	पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रतिफल १.१	नीतिको कार्यान्वयनबाट उद्योगी व्यवसायीहरु प्रोत्साहित भएका हुने	औद्योगिक तथा व्यवसायिक सम्बन्धी नीति तर्जुमा	संख्या	०		१		पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित कृषि जन्य उद्योगको प्रवर्द्धन भएको हुने	स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित कृषि जन्य उद्योग स्थापनामा विशेष छुटको व्यवस्था	प्रतिशत	०	५	१०	१५	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.३	पालिका भित्र उद्योग स्थापना तथा विस्तारको लागि जग्गा तथा पूर्वाधार निर्माण बाट नीजि क्षेत्र उत्साहित भएको हुने	पालिका भित्र उद्योग स्थापना तथा विस्तारको लागि जग्गा तथा पूर्वाधार निमार्णको लागि सहयोग	प्रतिशत	०	५	१०	१५	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.४	उद्योग स्थापनाको लागि सार्वजनिक, निजि साझेदारी प्रणाली अवलम्वन सहलगानीको वातावरण वनेको हुने	उद्योग स्थापनाको लागि सार्वजनिक, निजि साझेदारी प्रणाली अवलम्वन गरिने	प्याकेज	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.५	लघु उद्योग निमार्णका लागि आवश्यक पर्ने यन्त्र उपकरण र क्षमता विकासमा कार्यक्रमले	लघु उद्योग निमार्णका लागि आवश्यक पर्ने यन्त्र उपकरण र	संख्या	१	४	८	९	पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
	लक्षित वर्गको क्षमता वढाएको हुने	क्षमता विकासमा कार्यक्रममा अनुदानको थप व्यवस्था लागु							
प्रतिफल १.६	गाउँपालिकामा औद्योगिक विकासका लागि आधार तयार भएको हुने	ऐरावती उद्योग ग्राम परियोजना	संख्या	१				पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.७		स्वरोजगारको लागि प्राविधिक शिप हस्तान्तरण	संख्या	१	१०	१०	१०	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.८		गाउँपालिका भित्र संचालित उद्योग तथा व्यवसायको दर्ता र अभिलेखीकरण	संख्या	१	१	१	१	पार्श्वचित्र	गा.पा

४.५ बैंक, सहकारी तथा वित्तीय संस्था

४.५.१ विद्यमान अवस्था

गाँउपालिकामा बैंक, सहकारी तथा वित्तीय संस्थाको संख्या १४ रहेको छ जसमा बैंक को संख्या २, माइक्रो फाइनान्स को संख्या ३ र वीमा एवं सहकारी संस्थाको संख्या ९ रहेको छ ।

४.५.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

समुदायमा वित्तीय चेतनाको कमी भएको, वडा नं १ मा वित्तीय सेवाप्रयोग गर्न बरौला बजार अथवा अन्य पालिका जानुपर्ने बाध्यता रहेको, उपयुक्त संख्यामा वित्तीय संस्थाको अभाव रहेको, भौगोलिक विकटताका कारण वित्तीय सेवा उपयोग गर्न धेरै टाढा जानुपर्ने, समुदायमा अनौपचारिक रुपमा आर्थिक करोबार बढी हुने, जनचेतना वृद्धी गर्न चुनौती रहेको, भौतिक विकटताले वित्तीय सेवा पुर्याउन चुनौतिपूर्ण रहेको, वस्तीहरु छरिएर रहेको हुनाले वित्तीय संस्था स्थापना चुनौतिपूर्ण हुने, उचित ऋण प्रवाह चुनौतिपूर्ण रहेको, वित्तीय संस्थालाई सुरक्षा प्रदान गर्न चुनौतिपूर्ण रहेको छ । त्यसैगरी सहकारी वारे नागरिक सचेतनामा कमी रहनु, सहकारीका गतिविधि सहकारीताका सिद्धान्तको पूर्ण पालना एवं उत्पादन तथा स्वरोजगार तर्फ नभएर बचत तथा ऋण तर्फ मात्र केन्द्रित रहनु, कृषकले सहज प्रकृयाबाट ऋण प्राप्त गर्न नसक्नु, आमा समूह जस्ता अनौपचारिक रुपमा मौद्रिक कारोवार गर्ने सँगठनहरुको उचित व्यवस्थापन हुन नसक्नु वैंक तथा वित्तीय संस्थाका प्रमुख समस्या तथा चनौती हुन ।

- **सम्भावना, अवसर**

गाउँपालिकामा बैंक सेवा विस्तार गर्न सकिने, समुदायमा वित्तीय चेतना बढ्दो क्रममा रहेको, समुदायमा वित्तीय चेतना बढाउन र बैंकिङ कारोबार गर्ने बानी बसाल्न उचित कार्यक्रम गर्न सकिने, सञ्चालनमा रहेका सहकारीको उचित व्यवस्थापन गरी ग्रामिण क्षेत्रमा वित्तिय पहुँच विस्तार गर्न सकिने, कृषि विमा पशु बिमा जस्ता कार्यक्रमको सञ्चालन गर्न सकिने, पालिकामा छरिएर रहेका अनौपचारिक मौद्रिक क्रियाकलापहरुलाई पालिकाले दायरामा ल्याउने, विभिन्न लगानीका सम्भावनाको पहिचान गरी बाणिज्य र विकास बैङ्कको पालिकास्तरमा सेवा विस्तार गरी पुँजी निर्माण, तथा लगानीका अवसरमा बृद्धि गर्न सकिने ।

४.५.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"टोलटोलमा सहकारी, घरघरमा रोजगारी, हरेक भुक्तानीको लागि बैङ्किङ प्रणाली" ।

लक्ष्य

सहकारीको प्रबर्द्धन, वित्तीय क्षेत्रसँगको सहकारीता अभिबृद्धि, उद्यमीलाई ऋण, बैङ्किङ भुक्तानी प्रणाली कार्यान्वयन गर्ने ।

उद्देश्य

सहकारीको प्रबर्द्धनबाट वस्तु र सेवाको उत्पादन, वितरण र बजारीकरणलाई व्यवस्थित गर्दै वित्तीय क्षेत्रसँगको सहकारीता अभिबृद्धि गर्नु ।

४.५.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) सहकारी र वैकिङ पहुँच समुदायमा विस्तार गर्ने ।	१) समुदाय लक्षित विमा प्याकेज कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने ।
	२) सहकारी संस्था सँगको सहकार्यमा युवा तथा महिला स्वरोजगार उद्यम विकास कार्यक्रम संचालनमा ल्याइने ।
	३) हरेक वडामा बैङ्किङ प्रणाली विस्तार परियोजना कार्यान्वयन गरिने ।
	४) एक वडा एक नमुना सहकारी साझेदारी कार्यक्रम संचालनमा ल्याइने ।
	५) नागरिकमा बैंकिग सेवाको पहूँच अभिवृद्धि गर्न मोबाईल, इन्टरनेट र शाखा रहित बैङ्किङको विस्तार गरिने छ ।
	६) बैंक तथा सहकारीको महत्व सम्बन्धी कार्यकम आयोजना गरी बैंक तथा सहकारी को पहुँच बढाइनेछ ।
	७) पालिकाको हरेक नागरिकको बैंक खाता अनिवार्य गरिनेछ ।
	८)सहकारी संस्था सँगको सहकार्यमा युवा तथा महिला स्वरोजगार उद्याम विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याइने छ ।
२) वैंकिङ सचेतना अभिबृद्धि गर्ने	१) अनौपचारिक रुपमा आर्थिक कारोवार गर्ने समूहलाई सहकारीताको माध्यमबाट औपचारिकता प्रदान गरिने छ ।

४.५.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.सं.	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	(लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	समुदाय लक्षित विमा प्याकेज कार्यक्रम कार्यान्वयन	√	√	√		२००	२	४	१
२	वैंक तथा सहकारी संस्था सँगको सहकार्यमा युवा तथा महिला स्वरोजगार उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन	√	√	√		५००	२	४	१
३	एक वडा एक नमुना सहकारी साझेदारी कार्यक्रम संचालन	√	√	√		६००	२	४	१
	जम्मा					१३००			

➢ **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	सहकारीको प्रबर्द्धन, वित्तीय क्षेत्रसँगको सहकारीता अभिबृद्धि, उद्यमीलाई ऋण, बैङ्किङ भुक्तानी प्रणाली कार्यान्वयन भएको हुने ।	वित्तीय पहुँचमा भएको जनसंख्या	प्रतिशत	५०	६०	७५	८०	पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	सहकारीको प्रबर्द्धनबाट वस्तु र सेवाको उत्पादन, वितरण र बजारीकरणलाई व्यवस्थित गर्दै वित्तीय क्षेत्रसँगको सहकारीता अभिबृद्धि भएको हुने ।	सुचारु बैंक	संख्या	२	२	२	३	पार्श्वचित्र	गा.पा
		माईक्रो फाईनान्स	संख्या	३	४	४	५		
		वडा स्तरमा सञ्चालित बैंकिङ सेवा	संख्या	०	२	३	१	पार्श्वचित्र	गा.पा
		सहकारी पहुँच भएको जनसंख्या	प्रतिशत	३०	४५	५०	५५	पार्श्वचित्र	गा.पा
		विमाको पहुँच	प्रतिशत	०	०	२	४	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.१	गा.पा.का नागरिकलाई विमा सुविधा प्राप्त भएको हुने	समुदाय लक्षित विमा प्याकेज कार्यक्रम		निरन्तर				पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.५	वडा तथा समुदाय स्तरमा बैंकिङ सेवा विस्तार र पहुँच बृद्धि भएको हुने	नागरिकमा बैंकिग सेवाको पहूँचे विस्तार		निरन्तर				पार्श्वचित्र	गा.पा

४.६ श्रम, रोजगारी तथा सामाजिक सुरक्षा

४.६.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाउँपालिकामा युवा वर्गमा वैदेशिक रोजगारका प्रतिको आकर्षण ऐरावती गाउँपालिकाबाट करीव ५० प्रतिशत भन्दा धेरै युवा कामको शिलशिलामा विभिन्न देशमा गएका छन । भारत, खाडी मुलुक र मलेशिया वैदेशिक रोजगारका मुख्य आकर्षक क्षेत्रहरु हुन ।

४.६.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

➢ **समस्या, चुनौती**

आर्थिक रुपमा सकृय जनसंख्याको रुपमा रहेका युवा वर्गमा बैदेशिक रोजगारीको वढ्दो आकर्षका कारण गाउँपालिकामा मानव संसाधनको कमी हुदै गएको छ। कुनै विशेष शिप विनै बैदेशिक रोजगारमा जाने प्रबृत्तिका कारण युवाहरुले कम ज्यालामा काम गर्नु पर्ने बाध्यता रहेको छ भने बिदेशबाट पठाएको रेमिट्यान्सको ठुलो हिस्सा ऋण तिर्न तथा उपभोगमा खर्च हुने गरेकाले युवाले गरेको आम्दानीको उत्पादनशील प्रयोग हुन सकेको छैन ।

➢ **सम्भावना, अवसर**

वैदेशिक रोजगारीले युवाहरुमा सिपको विकासमा सहजता ल्याएका छ भने विदेशबाट प्राप्त रेमिट्यान्सको उत्पादनमुलक क्षेत्रमा लगानी गर्न पनि अवसर सिर्जना गरेको छ। त्यसै गरी गाउँपालिकाले विदेशबाट फर्केका युवाको क्षमतालाई ग्रामिण विकासमा उपयोग गर्न सक्ने अवसर पनि वढेको छ।

४.६.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

- **दीर्घकालिन सोच**

  बैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित र उत्पादनशील वनाउने

- **लक्ष्य**

  वैदेशिक रोजगारीलाई सिप र प्रविधि हस्तान्तरणको सुरक्षित आधारको रुपमा विकास गर्ने

- **उद्देश्य**

  वैदेशिक रोजगारीलाई सिप मुलक, सुरक्षित तथा तथा मर्यादित वनाई युवा जनशक्तिको क्षमतालाई गाउँपालिकाको समिद्धिमा प्रयोग गर्नु

४.६.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) वैदेशिक रोजगारमा जान इच्छुक युवा वर्गलाई आवश्यक सीप विकास तालिम तथा अभिमुखीकरण प्रदान गर्ने	१) अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा मान्यता प्राप्त संस्थाहरुबाट होटेल व्यवस्थापन लगायतका मुख्य मुख्य विषयहरुमा आधारभूत सीप प्रदान गर्दै वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित र सहज बनाउन सहयोग गरिनेछ।
	२) गन्तव्य राष्ट्र/स्थानका वारेमा भाषा, संस्कृति, रहनसहन जस्ता सामाजिक पक्ष, सुरक्षा व्यवस्था, नीति नियम तथा दण्ड सजाय, सहायता केन्द्र जस्ता विषयहरुमा अभिमुखीकरण गर्दै आपतकालीन अवस्थामा समेत सुरक्षित रहन सक्ने सूचनाहरु प्रदान गरिनेछ।
	३) सम्बन्धीत परिवारमा वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम संचालन गरी विप्रेषणलाई सुरक्षित लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ
	४) सम्बन्धीत परिवारमा छिटो प्रतिफल प्राप्त हुने क्षेत्र तथा नगदे बालीहरुमा व्यवसायिकता विकासका लागि सीप विकास एवं उद्यमशीलता तालिम प्रदान गरी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ।
२) रेमिट्यान्सको उत्पादनशील प्रयोगका प्रोत्साहित गर्ने	५) वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किआएका युवाहरुको सीप अभिवृद्धि तथा उद्यमशीलता विकास गरी स्वरोजगारीका अवसरहरु श्रृजना गर्न सहयोग प्रदान गरिनेछ।
	६) विप्रेषणलाई आयमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न सम्बन्धीत परिवारहरुमा वित्तीय साक्षरता, सीप विकास, उद्यमशीलता विकास तालिम कार्यक्रम संचालन गरी क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ।
	७) विप्रेषणलाई नगदे बाली, छिटो नगद तथा पूँजी निर्माण हुने क्षेत्रहरुमा लगानी गर्न नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ

४.६.५ प्रमुख कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.सं.	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत				लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	लागत (लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	शिप मुलक व्यवसायिक तालिम कार्यक्रम	√	√	√		२०	९	४	१
२	अभिमुखीकरण कार्यक्रम	√	√	√		२०	९	४	१
३	शिप अभिवृद्धि कार्यक्रम	√	√	√		६०	९	४	१
	जम्मा					१००			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य २०७९/८०	लक्ष्य २०८०/८१	लक्ष्य २०८३/८४	पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
प्रभाव	वैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित, सम्मानजनक वनाई प्रविधि, शिप र ज्ञानको हस्तान्तरणको आधारशिला तयार भएको हुने	दक्ष युवा जनशक्ति	प्रतिशत	५०	६०	७५	८०	पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	वैदेशिक रोजगारीलाई सुरक्षित वनाई गाउँपालिकाको पुजी निर्माणमा योगदान दिन सक्ने युवा जनशक्तिको उत्पादनमा योगदान पुगेको हुने	सीपमूलक तालिम लिएर वैदेशिक रोजगारीमा जाने	प्रतिशत	०	१०	१५	२०	पार्श्वचित्र	गा.पा
		सुरक्षित वैदेशिक रोजगारका लागि सूचना प्रवाह	संख्या	०	४००	४५०	५००	पार्श्वचित्र	गा.पा
		विप्रेषणलाई उद्यम विकास र आयमूलक क्षेत्रमा परिचालन	प्रतिशत	१	५	१०	२०	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल तह	सिप विकास तालिमले वैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाको रोजगारीमा सुनिश्चितता भएको हुने	शिप मुलक व्यवसायिक तालिम कार्यक्रम	संख्या	०	१	१	१	पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
	गाउँपालिका स्तरीय सूचना केन्द्रबाट वैदेशिक रोजगारीमा जाने युवाले सही सूचना प्राप्त गरेको हुने	अभिमुखीकरण कार्यक्रम	संख्या	०	१	१	१	पार्श्वचित्र	गा.पा
	विदेशबाट प्राप्त विप्रेषणको उत्पादनशील प्रयोगमा अभिवृद्धि भएको हुने	शिप अभिवृद्धि कार्यक्रम	संख्या	०	१	१	१	पार्श्वचित्र	गा.पा
	विदेशबाट प्राप्त शिप र ज्ञानको हस्तान्तरण बाट गाउँपालिकामा क्षेत्रमा रोजगारीका अवसर बढाउन सहयोग पुग्ने	प्रविधि/ ज्ञान हस्तान्तरण तथा व्यवसायिक रुपान्तरण कार्यक्रम		०	१	१	१	पार्श्वचित्र	गा.पा

परिच्छेद–पाँच
सामाजिक क्षेत्र

५.१ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.१.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाउँपालिकामा सबै वडा गरी कुल ६ वटा स्वास्थ चौकी छन भने सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइहरु वडा नं. १, २, ३, र ५ रहेको छ । स्वास्थ चौकीमा बर्थिङ सेन्टर, ओपिडी, सामान्य अपरेसन, एक्स रे, ल्याब को सुबिधा रहेका छन । गाउँपालिकामा करीव ३० प्रतिशत जनसंख्याको स्वास्थ संस्थामा सहज पहुँच रहेको देखिन्छ भने झाडापखालाको संक्रमण दर (प्रतिहजारमा) ६७ र स्वासप्रश्वासको संक्रमण दर (प्रतिहजारमा) ८१ रहेको छ । त्यसै गरी गाउँपालिकामा विभिन्न तहका गरी कुल ३९ जना स्वास्थ्यकर्मी कार्यरत छन ।

५.१.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

वडा नं १ मा भौगोलिक दुर्गमताका कारण स्वास्थ्य सुविधाकालागि अन्य पालिकामा जाने संख्या बढ्दो रहेको, स्वास्थ्य संस्थामा पर्याप्त मात्रामा औषधी नहुनु, स्वास्थ्य जाँचको लागि सुविधासम्पन्न प्रयोगशाला नहुनु, डक्टर सहितको अस्पताल नहुनु, स्वास्थ्य चौकी पायक पर्ने ठाँउ भन्दा टाढा हुनु, जटील स्वास्थ्य उपचार रेफर गर्नको लागि नजिक नहुनु, पर्याप्त श्रोत तथा जनशक्तिको अभावका कारण स्वास्थ्य सेवा प्रवाह गर्न समस्या हुनु भने नागरिकमा पर्याप्त सरसफाई सचेतनामा नहुनु, एम्बुलेन्सको अभाव, सबै वडामा स्वास्थ्य चौकी भएपनि पुर्णरुपमा सुविद्या सम्पन्न बनाउनु, भवनको कमीका कारण स्वास्थ्य सेवा प्रवाह सर्वशुलभ हुन नसक्नु, स्वास्थ्य सेवालाई सुलभ वनाउन आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गर्नु, गुणस्तर सुधारका लागि स्वास्थ्य सेवा नियमित अनुगमन गर्नु स्वास्थ्य क्षेत्रका चुनौती हुन ।

- **सम्भावना, अवसर**

पालिका स्तरको लागि डक्टर सहितको अस्पताल निर्माण गर्नु, स्वास्थ्य चौकीहरुमा आवश्यक आधारभूत न्युनतम स्वास्थ्य सुविधाको पहुँच विस्तार गर्नु, ज्येष्ठ नागरिक, महिला बालबालिकाको नियमित स्वास्थ्य परिक्षण हुने, गंभीर प्रकृतिका बाहेकका रोगहरुको सहज उपचारमा नागरिकको पहुँच स्थापित हुन सक्ने ।

५.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

"निरोगी गाँउपालिकाबासीको निर्माणको आधार, हरेक वडामा न्युनतम आधारभूत सुविधा सम्पन्न स्वास्थ्य पूर्वाधार"

लक्ष्य

स्वास्थ्य पूर्वाधारलाई गुणस्तरीय एवं व्यवस्थित बनाउँदै नागरिकको घर आँगनमा न्युनतम स्वास्थ्य सुविधाको पहुँच पुर्याउने ।

उद्देश्य

हरेक वडामा न्युनतम आधारभूत स्वास्थ्य सुविधाको पहुँच सुनिश्चित गरी नागरीकको घर आँगनमा गुणस्तरीय सुविधा उपलब्ध गराउनु ।

५.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. सर्भसुलभ र गुणस्तरीय स्वास्थ्य सुविधामा आम नागरिकको पहुँच स्थापित गर्ने	१) गाउँपालिका भित्रका ६ वटै स्वास्थ्य चौकीमा न्युनतम भौतिक तथा प्राविधिक पुर्वाधारको निर्माण गरिने छ ।
	२) उपकरण, फर्निचर र डक्टर सहितको १५ शैयाको पालिका स्तरीय अस्पताल निर्माण सम्पन्न गरिने छ ।
	३) ज्येष्ठ नागरिक, गर्भवती महिला र बालबालिकाको लागि नियमित घरदैलो स्वास्थ्य परिक्षण र खोप कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
	४) स्थापना हुन बाँकी ३ वटा वडामा वर्थिङ सेन्टर स्थापना गरिने छ ।
	५) स्थानीय सम्भाव्य जडिवुटीको अनुसन्धानको लागि आयुर्वेदिक उद्यान तथा प्रशोधन केन्द्रको स्थापना गरिने ।
	६) नीजि क्षेत्रसँगको सहकार्यमा बजार क्षेत्रमा व्यायामशाला सञ्चालन गरिने ।
	७) गाउँपालिकाका सबै नागरिकलाई स्वास्थ्य विमा कायान्वयनमा ल्याईने ।
	८) स्वास्थ्य कर्मी कर्मचारी तथा महिला स्वयंसेविकालाई नियमित पुर्नताजगी तालिम प्रदान गर्ने ।
	९) अस्थायी कोभिड अस्पतालको स्थापना गरी कोभिड संक्रमित विरामीको निशुल्क उपचार गरिने छ ।
	१०) मानसिक रोगीहरुको लागि निशुल्क उपचार सेवा गरिने छ ।
	११) ८० वर्ष माथिका जेष्ठ नागरिकहरुका लागि घरमै गई निशुल्क औषधि उचारको व्यवस्था मिलाईने छ ।

५.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	गाउँपालिका भित्रका ६ वटै स्वास्थ्य चौकीमा न्युनतम भौतिक तथा प्राविधिक पुर्वाधारको निर्माण	√	√	√	√	१०००	३	२	३
२	उपकरण, फर्निचर र डक्टर सहितको १५ शैयाको पालिका स्तरीय अस्पताल निर्माण	√	√	√	√	१०००	३	२	३
३	ज्येष्ठ नागरिक, गर्भवती महिला र बालबालिकाको लागि नियमित घरदैलो स्वास्थ्य परिक्षण र खोप कार्यक्रम	√	√	√	√	४००	३	२	३
४	वडामा सुविधा सम्पन्नवर्थिङ सेन्टर स्थापना	√	√	√		५००	३	२	३
५	स्थानीय सम्भाव्य जडिवुटीको अनुसन्धानको लागि आयुर्वेदिक उद्यान तथा प्रशोधन केन्द्रको स्थापना	√	√	√		५००	३	२	३
६	नीजि क्षेत्रसँगको सहकार्यमा बरौंला बजार क्षेत्रमा व्यायामशाला सञ्चालन	√	√	√		२००	३	२	३
७	गाउँपालिकाका सबै नागरिकलाई स्वास्थ्य विमा	√	√	√		३००	३	२	३
८	स्वास्थ्य कर्मी कर्मचारी तथा महिला स्वयंसेविकालाई नियमित पुर्नताजगी तालिम	√	√	√		१००	३	२	३
	जम्मा					४०००			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	स्वास्थ्य पूर्वाधारलाई गुणस्तरीय एवं व्यवस्थित बनाउँदै नागरिकको घर आँगनमा न्युनतम स्वास्थ्य सुविधाको पहुँचमा बृद्धि भएको हुने	३० मिनेट भित्र अस्पतालको पहुँचमा भएको जनसंख्या	प्रतिशत	३०	३५	४०	५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		औषतआयु	संख्या	७०	७०	७०	७१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
असर	हरेक वडामा न्युनतम आधारभूत स्वास्थ्य सुविधाको पहुँच सुनिश्चित गरी नागरीकको घर आँगनमा गुणस्तरीय सुविधा उपलब्ध भएको हुने	विरामी पर्दा सर्वप्रथम स्वास्थ चौकी, प्राथमिक स्वास्थ केन्द्र वा अस्पताल जाने जनसंख्या	प्रतिशत	६०	६५	७०	७५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		नजिकको स्वास्थ संस्थामा पुग्ने औषत समय	घण्टा	२.३०	२	१	.३०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		२५०० ग्राम भन्दा कम जन्म तौल भएका शिशुहरु	संख्या	३३	२२	२१	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		कुपोषणको कारण ५ बर्ष मुनीको वालवालीकाहरुको पुडकोपन र उचाई अनुसारको कमतौल भएकाहरु	संख्या	५	२	१	०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		स्वास्थ संस्थामा प्रसुति गराउने गर्भवतीमहिला	संख्या	१२९	१५०	२००	३००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		४ पटक प्रसुति सेवाप्राप्त गर्ने महिला	संख्या	१५९	२००	२३०	३००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		प्रसुति सेवाउपलब्धभएका स्वास्थ संस्थाहरु	संख्या	६	१०	१५	१८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		झाडापखालाको संक्रमण दर (प्रतिहजारमा)	संख्या	६७	७२	७४	७६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		स्वासप्रश्वासको संक्रमण दर (प्रतिहजारमा)	संख्या	८१	९०	९५	१००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		स्वास्थ संस्थामा कार्यरत स्वास्थकर्मी	संख्या	३९	५०	७०	९०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		परिवार नियोजनको साधनको प्रयोग दर	प्रतिशत	३३	४०	४५	५२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		घुम्ती लगायत स्वास्थ शिविर पटक	संख्या	४८	५०	५५	६०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		नागरिक आरोग्य कार्यक्रम संचालन	संख्या	०१	०२	१०	१५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		आधारभूत स्वास्थ सेवाहरु उपलब्ध भएका वडाहरु	संख्या	६	६	६	६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		आधारभूत सुविधा उपलब्ध भएका स्वास्थ संस्था	संख्या	६	६	६	६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		क्रियाशील महिला स्वास्थ स्वयंमसेविका	संख्या	४८	५०	५५	६०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		योग, ध्यान तथा वैकल्पिक प्राकृतिक चिकित्सा उपचार पद्धति संचालन गर्ने संस्था	संख्या	१	३	४	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
		सामुदायिक संस्थाको सहभागितामा सहभागितामा संचालित आरोग्य केन्द्र, योगा केन्द्र तथा व्यायाम शाला निर्माण	संख्या	०	१	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	
		गाँउघर क्लिनिकको संख्या	संख्या	१८	२०	२२	२५	गा.पा पार्श्वचित्र	
		संचालनमा रहेका पालिका स्तरीय अस्पताल उपलब्ध शैया संख्या	संख्या	५	६	१०	१५	गा.पा पार्श्वचित्र	
प्रतिफल १.१	स्वास्थ्य सेवामा सुधार आई नागरिकले सहज रुपमा स्वास्थ्य सुविधा प्राप्त गरेका हुने	गाउँपालिका भित्रका ६ वटै स्वास्थ्य चौकीमा न्युनतम भौतिक तथा प्राविधिक पुर्वाधारको निर्माण	संख्या	०	२	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
प्रतिफल १.२		उपकरण, फर्निचर र डक्टर सहितको १५ शैयाको	संख्या	०	१	४	६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		पालिका स्तरीय अस्पताल निर्माण							
प्रतिफल १.३		ज्येष्ठ नागरिक, गर्भवती महिला र बालबालिकाको लागि नियमित घरदैलो स्वास्थ्य परिक्षण र खोप कार्यक्रम		निरन्तर				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
प्रतिफल १.४		वडामा सुविधा सम्पन्नवर्थिङ सेन्टर स्थापना		१	१			गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
प्रतिफल १प.५		स्थानीय सम्भाव्य जडिवुटीको अनुसन्धानको लागि आयुर्वेदिक उद्यान तथा प्रशोधन केन्द्रको स्थापना			१			गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
प्रतिफल १.६		नीजि क्षेत्रसँगको सहकार्यमा बरौंला बजार क्षेत्रमा व्यायामशाला सञ्चालन		१		१		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
प्रतिफल १.७		गाउँपालिकाका सबै नागरिकलाई स्वास्थ्य विमा		१	१			गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा
प्रतिफल १.८		स्वास्थ्य कर्मी कर्मचारी तथा महिला स्वयंसेविकालाई नियमित पुर्नताजगी तालिम			१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा स्वा.शा

५.२ शिक्षा, विज्ञान तथा नवप्रवर्तन

५.२.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाँउपालिकामा रहेका कुल ४६ विद्यालयहरु मध्ये सबैभन्दा धेरै विद्यालय वडा नं २ मा १२ र सबैभन्दाकम वडा नं ४ मा ४ वटा विद्यालय रहेका छन । गाउँपालिकामा सामुदायिक विद्यालयको कुल संख्या ४५, निजि विद्यालय १ रहेको छ भने माविको संख्या ७ र आधारभूत विद्यालयको संख्या ३९ रहेको छ । भौतिक संरचना तर्फ पक्की संरचना भएका शैक्षिक संस्थाको संख्या ९, पक्की शौचालय भएको विद्यालयको संख्या २०, महिला मैत्री शौचालय भएको विद्यालय को संख्या ७, अपाङ्गमैत्री शौचालय भएको विद्यालयको संख्या १ र बाल मैत्री विद्यालयको संख्या ४६ रहेको छ ।

गाउँपालिकामा सामुदायिक विद्यालयको प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रको भर्नादर ९० प्रतिशत भए पनि आधारभुत तहको टिकाउ दर ७० र माद्यमिक तहको टिकाउ दर ५० प्रतिशत मात्र रहेको छ । अर्को तर्फ १५ प्रतिशत बिद्यालयले बालमैत्री सिकाई विधि अवलम्वन गरेका छन ।

५.२.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

➢ **समस्या, चुनौती**

पर्याप्त पूर्वाधारको अभाव, कतिपय वडाका (विशेष गरी वडा नं. १ र २ मा) विद्यालयहरुमा सहज पठन पाठनकालागि भौगोलिक कठीनाईले समस्या सृजना गर्ने, घट्दो विद्यार्थी भर्ना र टिकाउदर, शिक्षक दरबन्दी अपर्याप्त रहेको, उपयुक्त कम्प्युटर ल्याब र पुस्तकालय अभाव, विद्यार्थी निरन्तरता घट्दो क्रममा रहेको, प्राविधिक र व्यवसायिक शिक्षाको अभाव रहेको, विद्यालय जान बाटो घाटो र पुलपुलेसाको व्यवस्थापन अभाव, केही विद्यालयमा खानेपानीको अभाव रहेको, बालविवाह रोक्न चुनौतिपूर्ण रहेको, किशोरीमैत्री शौचालय पर्याप्त मात्रामा नहुनु, अपाङ्गता मैत्री विद्यालय तथा शौचालय नहुनु, शिक्षक विद्यार्थी अनुपात पर्याप्त नहुनु, विद्यालयमा दक्ष शिक्षकको व्यवस्था गर्नु, बद्लिँदो परिवेश अनुसारको गुणस्तरीय शिक्षा उपलब्ध गराउनु, रोजगार मैत्री शिक्षा प्रदान गर्नु, विद्यालय शिक्षालाई स्थानीय आवश्यकता अनुसार विकास गर्नु, भर्ना भएका विद्यार्थीलाई विद्यालयमा टिकाई राख्नु शिक्षा क्षेत्रका प्रमुख चुनौती हुन् ।

➢ **सम्भावना, अवसर**

स्थानीय सरकारलाई संवैधानिक रुपमा प्राप्त अधिकारले स्थानीय सरकारलाई विद्यालय शिक्षालाई स्थानिय आवश्यकता अनुसार काम गर्न सक्ने देखिन्छ । गाउँपालिकाले आधारभुत तथा माध्यमिक शिक्षाको गुणस्तरीयता वृद्धि गर्न योजनावद्ध ढंगले काम गर्न सक्ने, शैक्षिक क्षेत्रको सुधारकालागि न्युनतम शैक्षिक पूर्वाधार विकासको मापदण्ड वनाई लागु गर्न सकिने, विद्यालय शिक्षालाई व्यवसायिक शिक्षाको रुपमा रुपान्तरण गरी विद्यार्थीमा उद्यमशीलता विकास गर्न सकिने । त्यसै गरी शिक्षकको मनोवल उच्च वनाउन गाउँपालिकाले आवश्यक नीति तर्जुमा गर्न सक्ने छ भने ऐरावती गाउँपालिकाले वडा नं. २ बरौंला क्षेत्रलाई शैक्षिक केन्द्रको रुपमा विकास गर्न सक्ने देखिन्छ ।

५.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

गुणस्तरीय तथा व्यवसायिक शिक्षा ।

लक्ष्य

गुणस्तरीय व्यवसायिक तथा रोजगार उन्मुख शिक्षा मार्फत सिर्जनशील, दक्ष प्रतिस्पर्धी, उत्पादनशील र नवप्रवर्तनशील मानव स्रोत विकास गर्ने ।

उद्देश्य

गाउँपालिकाको शिक्षा प्रणालीलाई प्राविधिक तथा व्यवसायिक प्रणालीका रुपमा विकास गरी सीप विकासमा समावेशी र समतामुलक पहूँच सुनिश्चित गर्नु

५.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) प्रारम्भिक बाल विकासका साथै आधारभूत शिक्षामा समता मुलक पहुँच बृद्धि गरी सबै बालबाकिकालागि अनिवार्य गर्ने ।	१) वालविकास केन्द्रमा बालबालिकाको पहुँच विस्तार गर्न प्रत्येक ३० मिनेटको दूरीमा १० जना बालबालिका सुनिश्चित हुने क्षेत्रमा एउटा बालविकास केन्द्र स्थापना गरिने छ ।
	२) दलित, जनजाती, सिमान्तकृत पिछडिएका र विपन्नवर्गका बालबालिकाहरुका लागि छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिनेछ ।
	३) अनाथ, बावु आमाको थर ठेगान नभएका र संरक्षक समेत नभएका वालवालिकाहरुकालागि वाल संरक्षण गृहको व्यवस्था गरिनेछ ।
	४) स्थानीय तहबाट प्रवाह हुने सेवा सुविध लिनका निम्ति आफ्ना वालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गरी निरन्तर रुपमा आधारभूततह सम्म अनिवार्य रुपमा विद्यालय पठाउनु पर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
२) माध्यमिकतह सम्मको निरन्तरता दरमा अभिबृद्धि गर्ने	१)आवश्यकता पहिचान गरी गा.पा भित्रका आधारभूत विद्यालयलाई माद्यमिक विद्यालयमा स्तरोन्नति गरिने छ ।
	२) माद्यमिक तह सम्मको विद्यार्थी टिकाउ दर वढाउन व्यवसायिक शिक्षा प्रणाली अवलम्वन गरिने छ ।
	५) माध्यमिक तह सम्मको शिक्षालाई पूर्ण रुपमा निशुल्क वनाइने छ ।
३) प्राविधिक, व्यवसायिक, नैतिक, जीवनोपयोगी तथा रोजगारमूलक शिक्षाको विस्तार गर्ने ।	१) सामाजिक विषयको प्रयोगात्मक मूल्याङनमा नैतिक आचरण र व्यवहारलाई सूचकको रुपमा समावेश गरिने छ ।
	२) विज्ञान, गणित, नेपाली, स्वास्थ शिक्षा र सामाजिक विषयलाई प्रयोगात्मक, व्यवहारिक, सिर्जनशिल, उत्पादनमूलक र अनुसन्धानमूखी वनाउने गरी शिक्षण सिकाइको योजना निमार्ण र कार्यन्वयन गरिने छ ।
	३) जीवनपयोगी सीप विकासलाई सिकाईको अभिन्न अंगको रुपमा लिइने छ ।
	४) शिक्षामा गा.पा. को कुल बजेटको न्युनतम २५ प्रतिशत रकम विनियोजन गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।
	५) एक वडा एक प्राविधिक विद्यालयको अवधारणा अवलम्वन गरी स्थानीय आवस्यकता र श्रम बजारको मागको आधारमा प्राविधिक विद्यालय स्थापना गरिने छ ।
	६) गा.पा स्तरीय महाविद्यालय स्थापना गरिने छ ।
	७) स्थानीय पेशा र प्रविधिलाई विद्यालय पाठ्यकममा समावेश गरीने छ ।
	८) स्थानीय पाठ्यक्रममा मगर गुरुङ लगायतका लोपोन्मुख भाषा तथा संस्कृतिलाई समावेश गरिने छ ।
	९) "कमाउदै पढ्दै" अवधारणा अन्तर्गत सामुदायिक विद्यालयहरुलाई व्यवसायिक विद्यालयमा रुपान्तरण गर्दै लगिने छ ।

५.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत				लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	लागत (लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	वालविकास केन्द्र स्थापना	√	√	√		२००	४	२	३
२	दलित, जनजाती, सिमान्तकृत पिछडिएका र विपन्नवर्गका बालबालिकाहरुको लागि छात्रवृत्ति	√	√	√		४००	४	२	३
३	माद्यमिक तह सम्मको शिक्षा ानिशुल्क भएको कुराको पुर्ण प्रत्याभूति	√	√	√		१००	४	२	३
४	गा.पा.स्तरीय महाविद्यालय स्थापना ।	√	√	√	√	३०००	४	२	३
५	एक वडामा एक वटा एकिकृत नमुना आवासीय विद्यालय	√	√	√		३०००	४	२	३
६	सूचना प्रविधि ल्याव तथा पुस्तकालय सहितको विद्यालय	√	√	√		१०००	४	२	३
	जम्मा					७७००			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	गुणस्तरीय व्यवसायिक तथा रोजगार उन्मुख शिक्षा मार्फत सिर्जनशील, दक्ष प्रतिस्पर्धी, उत्पादनशील र नवप्रवर्तनशील मानव स्रोत विकास भएको हुने	दक्ष, व्यवसायिक तथा प्राविधिक विद्यार्थी उत्पादन गर्ने विद्यालय	संख्या	०	०	२	३	पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	गाउँपालिकाको शिक्षा प्रणालीलाई प्राविधिक तथा व्यवसायिक प्रणालीका रुपमा विकास गरी सीप विकासमा समावेशी र समतामुलक पहूँच सुनिश्चित भएको हुने	प्रारम्भिक बालविकास केन्द्रमा भर्ना दर	प्रतिशत	९०	९२	९५	९७	पार्श्वचित्र	गा.पा
		आधारभुत तहका विद्यार्थीको टिकाउ दर	प्रतिशत	७०	७२	७४	७६	पार्श्वचित्र	गा.पा
		मावि विद्यार्थी टिकाउ दर	प्रतिशत	५०	५४	५६	५८	पार्श्वचित्र	गा.पा
		बालमैत्री सिकाइ विधि अवलम्बल गर्ने विद्यालय	प्रतिशत	१५	१६	२०	३०	पार्श्वचित्र	गा.पा
		बालमैत्री तालिम लिएका शिक्षक	प्रतिशत	२०	२३	२६	४०	पार्श्वचित्र	गा.पा
		पक्की शौचालय भएका विद्यालय	प्रतिशत	२५	३०	३५	५०	पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		महिला मैत्री शौचालय भएका विद्यालय	प्रतिशत	३५	४०	५०	७०	पार्श्वचित्र	गा.पा
		अपाङ्ग मैत्री शौचालय भएका विद्यालय	प्रतिशत	०	५	१०	१५	पार्श्वचित्र	गा.पा
		बाल मैत्री भैतिक संरचना भएका विद्यालय	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५	पार्श्वचित्र	गा.पा
		अपाङ्ग मैत्री भैतिक संरचना भएका विद्यालय	प्रतिशत	३	५	७	९	पार्श्वचित्र	गा.पा
		शुद्धिकरण सहितको खानेपानी भएका विद्यालय	प्रतिशत	१२	१४	१७	१९	पार्श्वचित्र	गा.पा
		प्राविधिक विद्यालय	संख्या	०	१	१		पार्श्वचित्र	गा.पा
		व्यवस्थित विज्ञान तथा कम्प्यूटर प्रयोगशाला भएका विद्यालय	प्रतिशत	७	८	१०	१५	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	बालबालिको शैक्षिक सुधारमा परिवर्तन आएको हुने	वालविकास केन्द्र स्थापना	संख्या	०	१०	१०	१४	पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रतिफल १.३	लक्षित वर्गका बालबालिकाको शैक्षिक सुधार भएको हुने	दलित, जनजाती, सिमान्तकृत पिछडिएका र विपन्नवर्गका बालबालिकाहरुको लागि छात्रवृत्ति	संख्या	०	८	८	१६	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.४	वालबालिकाको क्षमता अभिबृद्धिमा सहयोग पुगेको हुने	माध्यमिक तह सम्म निशुल्क शिक्षा	संख्या	निरन्तर				पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.५	विद्यार्थी शिक्षा प्रतिको अकर्षण बृद्धि भएको हुन	गा.पा.मा महाविद्यालय स्थापना ।	संख्या	०		१	१	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.६	बिद्यार्थीले गुणस्तरीय प्राविधिक शिक्षा पाएका हुने	एक वडामा एक वटा एकिकृत नमुना आवासीय विद्यालय	संख्या	१	१	२	२	पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.७	बिद्यार्थीले सहज रुपमा उच्च शिक्षा प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	सूचना प्रविधि ल्याव तथा पुस्तकालय सहितको विद्यालय	संख्या		१०	१६	२५	पार्श्वचित्र	गा.पा

५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

५.३.१ विद्यमान अवस्था

गाँउपालिकामा सञ्चालित कुल ४० वटा खानेपानी आयोजना मध्ये वडा नं १ मा एउटा खानेपानी योजना सञ्चालनमा र ३ वटा निमार्णाधिन अवस्थाम, वडा नं २ मा २६, वडा नं ३ मा ६, वडा नं ४ मा एउटा, वडा नं ५ मा ४ वटा सञ्चालनमा र ८ निमार्णाधिन अवस्थामा र वडा नं ६ मा ३ खानेपानी योजना रहेका छन । गाउँपालिकामा पाइपालाइनबाट वितरित खानेपानी उपभोग गर्ने घरधुरी (निजी तथा सामुदायिक धारा समेत) ६३ प्रतिशत रहेका छन भने शुद्धिकरण गरिएको खानेपानी पिउने जनशक्ति नगन्य छन त्यसै गरी कुवा, मुल, ढुङ्गेधाराको पानी उपभोग गर्ने घरघुरी करीव १० प्रतिशत रहेका छन ।

५.३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

खानेपानी आयोजनाको वितरण समानुपातिक नहुनु, सम्पूर्ण जनसंख्यामा खानेपानीको पहुंच नहुनु, सुरक्षित खानेपानीको श्रोतको अभाव हुनु, खानेपानीका ट्याङ्की पर्याप्त नहुनु, खानेपानी व्यवस्थापन तथा वितरणको वारे दीर्घकालीन सोचाई नहुनु, पानीको गुणस्तर परिक्षणको लागि प्रविधि तथा परिक्षण केन्द्र नहुनु, पर्याप्त मात्रामा ढल निकासको व्यवस्थापन गर्नु, फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने ठाँउको अभाव हुनु, नागरिकमा सरसफाई चेतना कमी हुनु जस्ता विषय गाउँपालिकाको समस्या तथा चुनौतीको रुपमा रहेका छन् ।

- **सम्भावता तथा अवसर**

समुदायमा सरसफाई सम्बन्धी अवस्था सुधारोन्मुख हुँदै जानु, गाउँपालिकामा विभिन्न खानेपानी योजना निर्माणको क्रममा हुनु, पालिकाका हरेक वडामा पानी श्रोतको पहिचान, संरक्षण एवं परिक्षण गरी पिउन योग्य खानेपानीको श्रोतको मात्र प्रयोग गर्न सचेतना नागरिक स्तरमा पुर्याउनु, बृक्षरोपण गरी हरित गाउँपालिका अभियान कार्यान्वयन गर्ने, वातावरणीय प्रभाव एवं सरसफाई बारे नागरिकलाई सचेत र जागरुक बनाउने ।

५.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

स्वच्छ र सुरक्षित खानेपानी तथा सरसफाईको प्रतिवद्धता ।

लक्ष्य

गाउँपालिका बासीमा आधारभूत स्तरको खानेपानी तथा सरसफाई सेवाको पहुँच सुनिश्चित गर्दै गुणस्तरीय सेवा अभिवृद्धि गर्ने

उद्देश्य

सबै नागरिकलाई आधारभुत स्तरको सरसफाई सेवामा पुहँच तथा मानव मल मुत्र र फोहोर पानीको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरणीय स्वच्छता कायम गराउनु ।

५.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) खानेपानी तथा सरसफाइको गुरुयोजना बनाएर काम गर्ने ।	१) खानेपानीको मुलको पहिचान गरि स्वच्छ खानेपानीमा सबै नागरीकको लागि व्यवस्था गरिने छ ।
	२) पानीबाट हुने रोग नियन्त्रण तथा रोकथामको लागि व्यवस्था गरिने छ
	३) एक घर एक धारा को अवधारणा अनुरुप खानेपानी आयोजना निमार्ण गरिनेछ । (संघ)
२) स्थानीय सरकार, निजि क्षेत्र तथा विकास साझेदारहरु सित सहकार्य गर्ने ।	१) खानेपानी तथा सरसफाईसँग सम्बन्धीत सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थासँग समन्वय गरिनेछ ।
	२) सार्वजनिक स्थल तथा घरबाट निस्केका फोहोर व्यवस्थापनका लागि डम्पीङ साइटको निमार्ण गरिनेछ ।
	३) बजार क्षेत्रमा उचित ढलको व्यवस्था गरिने छ ।
३) मापदण्ड बनाएर प्रदुषण नियन्त्रण गने ।	१) स्वास्थ संस्थाग तथा अन्य स्थानबाट निष्कासन हुने फोहोर तथा प्रदुषणको लागि छुट्टै मापदण्ड बनाइ लागु गरिनेछ ।
	२) प्लाष्टिक रहित पालिकाको घोषणा गरिने छ ।
	३) अनियन्त्रीत प्रदुषण तथा फोहोर व्यवस्थापनको लागीफोहोर प्रशोधन गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

५.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	खानेपानी तथा सरसफाई नीति ताथ मापदण्ड तर्जुमा गरी कार्यान्वयन	√	√	√		५०	६	३	३
२	एक वडा एक खानेपानी ट्याङ्की कार्यक्रम	√	√	√		८००	६	३	३
३	ऐरावती ग.पा. को सबै वडामा एक घर एक धारा जडान कार्यक्रम	√	√	√		२००	६	३	३
४	खानेपानी परिक्षण, शुद्धिकरण, आयोजना मर्मत संभार तथा सरसफाई व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना	√	√	√		३०००	६	३	३
५	गाँउपालिका फोहरमैला व्यवस्थापन आयोजना	√	√	√		५००	६	३	३
६	एक घर एक नीजि शौचालय निर्माण अभियान	√	√	√		१०००	६	३	३
७	बजार क्षेत्रमा ढल व्यवस्थापन परियोजना	√	√	√		२००	६	३	३
	जम्मा					५७५०			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	गाउँपालिका बासीमा आधारभूत स्तरको खानेपानी तथा सरसफाई सेवाको पहुँच सुनिश्चित गर्दै गुणस्तरीय सेवा अभिवृद्धि भएको हुने	उपचार गरिएको खानेपानी प्राप्त घरधुरी	प्रतिशत	०	५	१०	३०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		फोहोरबाट कम्पोष्ट मल वनाउने परिवार	प्रतिशत	३	८	१०	४०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	सबै नागरिकलाई आधारभुत स्तरको सरसफाई सेवामा पुहँच तथा मानव मल मुत्र र फोहोर पानीको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरणीय स्वच्छता कायम भएको हुने ।	पाइपलाइनको निजी धारा उपलब्ध भएका घरधुरी	प्रतिशत	१७	२५	३५	४५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		पाइपालाइनबाट वितरित खानेपानी उपभोग गर्ने घरधुरी (निजीतथा सामुदायिक धारा समेत)	प्रतिशत	६३	६५	५९	५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		उपचार गरिएको वा सुरक्षित खानेपानी सुविधा प्राप्त घरधुरी	प्रतिशत	०				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कुवा, मुल, ढुङ्गेधाराको पानी उपभोग गर्ने घरघुरी	प्रतिशत	१०	५	३	३	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		खानेपानीका लागि नजिकको धारा, कुवा वा पानीको श्रोतमा पुग्न लाग्ने औषत समयावधि	घण्टा	१०	५	३	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		स्वच्छ (प्यान भएको) शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत	९९.६	९९.२	९९.३	९९.४	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सार्वजनिक शौचालयहरु	संख्या	५	८	१०	१२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		जोखिमयुक्त अवस्थामा साबुगा पानीले हातधुने जनसंख्या	प्रतिशत	९०	९२	९४	९६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		फोहोरको वर्गीकरण गरी विसर्जन गर्ने परिवार	प्रतिशत	८०	८२	८५	८५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सक्रिय खानेपानी र सरसफाई उपभोक्ता समिति	संख्या	८१	८३	८५	८८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		घर आँगन तथा शौचालयबाट निष्कृत फोहोरलाई व्यवस्थित गर्ने घरपरिवार	प्रतिशत	०	५	१०	१५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रतिफल १.१	खानेपानी तथा सरसफाईका न्युनतम पूर्वाधारको व्यवस्थापन तथा नियम पालनाको सस्कार वसेको हुने	खानेपानी तथा सरसफाई नीति ताथ मापदण्ड तर्जुमा गरी कार्यान्वयन	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	गाउँपालिकाका सबै घरधुरीले सहजरुपमा शुद्ध खानेपानी प्राप्त गरेका हुने	एक वडा एक खानेपानी ट्याङ्की कार्यक्रम	संख्या	१	२	३	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.३	सबै वडा वासीले स्वच्छ खानेपानी उपभोग गरेका हुने	ऐरावती ग.पा. को सबै वडामा एक घर एक धारा जडान कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.४	गाँउपालिकामा व्यवस्थित रुपमा फोहोरमैला व्यवस्थापन भएको हुने	गाँउपालिका फोहरमैला व्यवस्थापन आयोजना	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.५	सबै घरधुरीमा पक्की शौचालय निर्माण भएको हुने	एक घर एक नीजि शौचालय निर्माण अभियान	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.६	गाँउपालिका क्षेत्रमा व्यवस्थित ढल निकास भएको हुनेछ	बजार क्षेत्रमा ढल व्यवस्थापन परियोजना	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

५.४ महिला वालबालिका तथा लक्षित वर्ग

५.४.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाउँपालिकाको कुल जनसङख्या २५,७७७ मध्ये १२,४६५ (४८.३ प्रतिशत) महिला र १३,३१२ (५१.७ प्रतिशत) पुरुष रहेका छन । यसैगरी महिला को जनसङख्या सबैभन्दा बढी वडा नं ६ मा २३३७ र कम वडा नं २ मा १७१६ रहेको छ । सबैभन्दा बढी एकल पुरुष वडा नं ६ मा १७० र सबैभन्दा कम वडा नं २ मा ८७ रहेको छ । घरधुरी सर्वेक्षण २०७७ अनुसार गाउँपालिकाको कुल जनसंख्यामा सबैभन्दा धेरै जनसंख्या १९ वर्ष देखि ५९ वर्ष उमेर समूहको १४०५० (५४ %) रहेको छ त्यसैगरी ६ देखि १८ उमेर समूहको जनसंख्या ७३११ (२८ %) रहेको छ भने ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाको जनसंख्या २१३१ (८%), ६० देखि ६९ बर्ष उमेर समूहको जनसंख्या १३३५ (५ %), ७० बर्ष भन्दा माथि उमेर समूहको जनसंख्या ९५० रहेको छ ।

ऐरावती गाउँपालिकाको कार्यालयले सरकारी नीति अनुरुपका विभिन्न विकास निर्माण तथा सामाजिक शसक्तिकरणका कार्यहरुका साथै विगत केहि बर्ष देखि बालमैत्री र लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण स्थानिय शासनको राष्ट्रिय रणनिति कार्यान्वयन गरि ऐरावतीलाई ज्येष्ठ नागरिकमैत्री, बालमैत्री, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण मैत्री गाउँपालिकाको रुपमा विकास गर्ने उद्देश्यले विभिन्न क्षेत्रमा कार्यहरु भईरहेका छन् । यस गा.पा.मा आमा समुख ४१ वटा, एउटा महिला सहकारी, बालविवाह ५ प्रतिशत, व्यवसायिक सिप तथा क्षमता विकास भएका अपाङ्त ८ जना रहेका छन ।

५.४.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

➢ **समस्या, चुनौती**

कुप्रथाको रुपमा समाजमा विद्यमान रहेको जातिय विभेद अन्त्य गर्नु, कानूनले बर्जित गरेको वाल विवाह निर्मुल गर्नु, पालिकामा निर्माण हुने हरेक संरचना बालबालिका, अपाङ्ग तथा महिलामैत्री निर्माण गर्नु, सिमान्तकृत समुदायको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्नु, निर्णय प्रकृयाहरुमा सिमान्तकृत, जनजाति, महिला आदि वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता बढाउनु, जेष्ठ नागरिकको उचित संरक्षण गर्नु, आर्थिक रुपमा विपन्न समुदायको सवलीकरण गर्नु, समावेशी विकासको अवधारणालाई संस्थागत गर्नु, लैङ्गिग समानता मानविय क्षमताको पहिचान गरी उपयुक्त परिचालन यो पालिकाका मुख्य समस्या तथा चुनौती हुन ।

➢ **सम्भावना, अवसर**

संविधान तथा प्रचलित नेपाल कानुनले राज्यका सर्म्पूण तह र तप्कामा सबै समुदायको समान सहभागिताको अवसर जुटाईदिएको छ । समाजमा प्रचलनमा रहेका कुप्रथा परम्परालाई निर्मुलन गरेको छ । ज्येष्ट नागरिक, महिला, बालबालिका, आदिवासी, जनजाति, सिमन्तीकृत समुदायका लागि बजेट, योजना तर्जुमाको अवस्था देखि नै भुमिका र अवसरको सुनिश्चितताको लागि बिभन्न नीतिगत व्यवस्था रहेको छ। बिभिन्न क्षेत्रमा रहेका मौलिक विशेषताको संरक्षण र सम्वर्द्धन गरी सामाजिक पुँजीको प्रयोग आयआर्जन मैत्री बनाउने सुनौलो अवसर रहेको छ ।

५.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

“आत्म सम्मान सहितको समावेशिता समतामुलक समुदाय ऐरावतीको प्रतिबध्दता”

लक्ष्य

जेष्ठ नागरिक, महिला र वालबालिका, अपांग, दलित, सिमान्तीकृत तथा न्युन आय भएका लक्षित परिवार लगायत सम्पूर्ण नागरिकको सामाजिक सुरक्षा प्रत्याभूत गर्ने ।

उद्देश्य

गाँउपालिकाबाट प्रदान हुने सेवा र अवसरमा सबै वर्ग, उमेर, क्षमता, लिङ्ग, सुमदाय, जातियताको समान पहुँचको सुनिश्चितता कायम गर्नु ।

५.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) गाँउपालिकाका सबै वर्ग समुदायलाई समेट्ने समावेशी विकास नीति अवलम्वन गर्ने ।	१) छुवाछुत मुक्त गाउँपालिका कार्यान्वयन गरिने ।
	२) एकल तथा हिंसा पिडित महिलाको उद्यम क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालनमा ल्याईने ।
	३) अपांग, दलित तथा न्युन आय भएका परिवार लक्षित शिप विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।
	४) पिछडिएका वर्ग,अपाङ्ग, वालवालिका तथा वृद्ध वृद्धा लक्षित विमामा आधारित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने ।
	५) महिला तथा अल्पसंख्यक समुदायमा सीप विकास परियोजना सञ्चालन गरिने ।
	६) जेष्ठ नागरिक सेवा तथा मनोरञ्जन केन्द्र स्थापना गरिनेछ ।
	७) बाल विबाह न्युनीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
	८) आदिवासी तथा लोपोन्मुख जनजाती उत्थान कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।
२) समावेशी तथा लैङ्गिकमैत्री संरचना को निमार्ण गर्ने ।	१) गाँउपालिकामा अपाङ्ग, महिला तथा बालबालिका मैत्री संरचना निर्माण गरिनेछ ।
	२) सार्वजनिक निकायमा समावेशी संरचनाहरु निर्माण गरिनेछ ।

५.४.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.सं.	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	एकल तथा हिंसा पिडित महिला उद्यम विकास कार्यक्रम	√	√	√		५०	५	६	४
२	अपांग, दलित तथा न्युन आय भएका परिवार लक्षित शिप विकास कार्यक्रम	√	√	√		५००	५	६	४
३	पिछडिएका वर्ग,अपाङ्ग, वालवालिका तथा वृद्ध वृद्धा लक्षित विमामा आधारित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम	√	√	√		५००	५	६	४
४	महिला तथा अल्पसंख्यक समुदायमा सीप विकास परियोजना	√	√	√		५००	५	६	४
५	जेष्ठ नागरिक सेवा तथा मनोरन्जन केन्द्र	√	√	√		४००	५	६	४
६	बाल विबाह न्युनीकरण कार्यक्रम	√	√	√		२००	५	६	४
७	आदिवासी तथा लोपोन्मुख जनजाती उत्थान कार्यक्रम	√	√	√		२००	५	६	४
	जम्मा					**२४५०**	**५**	**६**	**४**

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	जेष्ठ नागरिक, महिला र वालबालिका, अपांग, दलित, सिमान्तीकृत तथा न्युन आय भएका लक्षित परिवार लगायत सम्पूर्ण नागरिकको सामाजिक सुरक्षा प्रत्याभूत भएको हुने ।	समावेशी पूर्वाधारको अवस्था	प्रतिशत	२	५	१०	१५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	गाँउपालिकाबाट प्रदान हुने सेवा र अवसरमा सबै बर्ग, उमेर, क्षमता, लिङ्ग, सुमदाय, जातियताको समान पहुँच भएको हुने	रोजगारी, पेशाा, व्यवसायमा महिलाको उपस्थिति	प्रतिशत	४०	४५	५०	५५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		महिला साक्षरता दर	प्रतिशत					गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		व्यवसायिक सीपमूलक तालिम प्राप्त महिला	संख्या	१००	१२५	१५०	२००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		महिला उद्यमशीलता, क्षमता तथा सीप विकास कार्यक्रमका लागि बजेट व्यवस्था	रु.	२५००००	२७५०००	३०००००	३५००००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सम्पत्तिमाथि को स्वामित्व भएका महिला	प्रतिशत	३०	३५	४०	४५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		घरव्यवहार तथा कारोबार सम्बन्धी	प्रतिशत	४०	४२	४५	५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		निर्णयमा महिला सहभागी हुने परिवार							
		महिला संजाल तथा आमा समूहहरु	संख्या	६१	६५	६७	७०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		महिला सहकारी संस्था	संख्या	१	२	३	४	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		महिला सहकारी संस्थामा आवद्ध सदस्य	संख्या	३५	७०	१००	१५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कृषि, पशुपंक्षी, स्वास्थ्य, इन्जिनियरिङ लगायत क्षेत्रमा महिला प्राविधिक	संख्या	४०	६०	८०	१००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		बालबिबाह	प्रतिशत	५	४	३	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वडा स्तरीय बालसंजाल, समूह, क्लब गठन	संख्या	६	७	८	९	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		बाल सहभागिताा भएका समितीहरुको संख्या	संख्या	४१	४३	४५	४५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		अपाङ्ताको शिक्षा, स्वास्थ, सीप तथा क्षमता विकास र रोजगारी वृद्धिका लागी संचालित कार्यक्रमहरु	संख्या	०	१	२	४	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		व्यवसायिक सिप तथा क्षमता विकास भएका अपाङ्त	संख्या	८	१०	१२	१५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		सामाजिक सुरक्षाबाट लाभान्वित जनसंख्या	संख्या	२५००	२५५०	२६००	२८००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.१	गाउँपालिका सबै प्रकारका छुवाछुत मुक्त भएका हुने	छुवाछुत मुक्त गाउँपालिका		निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	एकल तथा हिंसा पिडित महिला उद्यमी तयार भएको हुने	एकल तथा हिंसा पिडित महिलाको उद्यम विकास कार्यक्रम	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.३	अपांग, दलित तथा न्युन आय भएका परिवार लक्षित शिप विकास भएको हुने	अपांग, दलित तथा न्युन आय भएका परिवार लक्षित शिप विकास कार्यक्रम	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.४	समुदायका सबै लक्षित वर्गको सामाजिक सुरक्षा भएको हुने	पिछडिएका वर्ग, अपाङ्ग, वालवालिका तथा वृद्ध वृद्धा लक्षित विमामा आधारित सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.५	महिला तथा अल्पसंख्यक समुदायले सीप सिकेर आय आर्जन शुरु गरेको हुने	महिला तथा अल्पसंख्यक समुदायमा सीप विकास परियोजना	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.६	जेष्ठ नागरिकको जीवन सहजता हुने	जेष्ठ नागरिक सेवा तथा मनोरन्जन केन्द्र	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.७	बाल विवाह निर्मुल भएको हुने	बाल विबाह न्युनीकरण कार्यक्रम	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रतिफल १.७	अति विपन्न समुदायको क्षमता विकास र उत्थान भएको हुने	आदिवासी तथा लोपोन्मुख जनजाती उत्थान कार्यक्रम		निरन्तर			निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

५.५ युवा तथा खेलकुद

५.५.१ विद्यमान अवस्था

करिब ५४ प्रतिशत आर्थिक रुपले सकृय उमेर समूहको जनसंख्या भएको ऐरावती गाउँपालिकामा १५ देखि ४० बर्ष उमेर समूहको जनसंख्या करिब ४७ प्रतिशत रहेको छ । गाँउपालिकामा प्राय युवाहरु वैदेशिक रोजगार, कृषि, मजदुरी, कर्मचारी, व्यवसाय जस्ता क्षेत्रमा संलग्न रहेका छन । स्थानीय स्तरमा युवाहरु वडा नं १, ३, ६ मा २५ प्रतिशत, वडा नं २ र ४ मा ३० प्रतिशत र वडा नं ५ मा २० प्रतिशत रोजगार रहेको देखिन्छ। युवाहरु वैदेशिक रोजगारीका लागि भारत, खाडी मुलुक, मलेशिया जस्ता देशमा गएका छन । युवा दूर्व्यशनीको मात्रा २ प्रतिशत रहेको छ ।

खेलकुदका पुर्वाधारमा यस गाँउपालिकाको वडा नं ३ मा जाबुने खेलमैदान, पकला (सुरुवाती चरणमा) र वडा नं ५ मा ऐरावती खेलमैदान (सुरुवाती चरणमा) रहेको छ साथै यस गाँउपालिकाबाट राष्ट्रिय स्तरका खेलाडी नरहेको देखिन्छ ।

५.५.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

➢ **समस्या, चुनौती**

युवाहरुको उच्च विदेश पलायन दर, खेलकुदको उचित संरचना र प्रशिक्षण अभाव रहेको, युवाहरु लक्षित उपयुक्त कार्यक्रमहरुको अभाव हुनु, सबै वडामा मैदान निर्माणकालागि पर्याप्त जग्गा उपलब्ध नभएको, युवाहरुको पलायन रोकी स्वरोजगार बढाउन चुनौती रहेको, आवश्यक संरचना निर्माण गर्न चुनौती रहेको, खेलकुदलाई आर्थिक रुपमा आम्दानी श्रोत बनाउने चुनौती रहेको, संरचना निर्माण गर्न आर्थिक व्यवस्थापन चुनौतिपूर्ण रहेको छ । युवा वर्गलाई आकर्षण गर्न सक्ने रोजगारीका अवसरहरु सिर्जना गर्नु, सकृय उमेर समूहका युवालाई दक्ष जनशक्तिको रुपमा रुपान्तरण गर्नु, युवामा व्यवसायिकताको सस्कार भर्नु, खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्नु तथा युवा वर्गलाई खेल प्रति आकर्षण गर्नु युवा तथा खेलकुद क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन ।

➢ **सम्भावना, अवसर**

युवा वर्गको प्राविधिक तथा व्यवसयिक दक्षता अभिवृद्धि गर्न, कृषि, व्यवसायिक तथा औद्योगिक क्षेत्रको विकासमा युवाको आकर्षण बढाउन, रोजगारीका अल्पकालिन तथा दीर्घकालिन अवसरहरुको पहिचान गरी युवा परिचालन गर्न, दक्ष तथा क्षमतावान युवा खेलाडी उत्पादन गर्न गाउँपालिकासँग अवसरहरु प्राप्त छन ।

५.५.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

सक्षम, स्वस्थ र दक्ष युवा शक्ति

लक्ष्य

खेलकुद तथा उद्यमशिलताका माध्यमबाट युवा वर्गको बहुआयामिक विकास गर्ने

उद्देश्य

खेलकुद, कृषि तथा औद्योगिक उद्यमशिताका माध्यमबाट युवाको क्षमता अभिबृद्धि गर्दै रोजगारीका अवसरहरु सिर्जना गर्नु

५.५.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) खेलकुद पुर्वाधारको विकास गर्ने	१) एक वडा एक खेलकुद मैदान निर्माण गरिने छ
	२) नियमित बिभिन्न खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गरिनेछ
	३) किशोर किशोरीको आधारभूत आत्मरक्षाको तालिम प्रदान गरिने छ।
	४) अन्तरपालिका खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरिने छ
२) युवावर्गलाई उद्यमशिलतातर्फ आकर्षण गर्ने	४) युवा उद्यमशीलता तथा क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।
	५) बैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका युवाहरूको सिपलाई पहिचान गरी व्यावसाय गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ।

५.५.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	वडा नं ३ मा जाबुने खेलमैदान, वडा नं ५ मा ऐरावती खेलमैदान निर्माण	√	√	√		२५००	३	२	३
२	खेलकुद सम्बन्धी जिर्ण रहेका पुर्वाधार को स्तरोउन्नती	√	√	√		२००	३	२	३
३	वैदेशिक रोजगारी बाट आएका युवा लक्षित उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम	√	√	√		५००	३	२	३
	जम्मा					३२००			

- **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	युवा क्लब, किशोरी संजाल, बाल क्लव गठन, पुर्नगठन र सवलीकरण भई उद्यमशिलता, सीप विकास तथा युवा वर्गको सर्वाङ्गीण विकास भएको हुने	युवा रोजगारीको अवस्था	प्रतिशत	२	३	५	१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		प्रदेश तथा राष्ट्रियस्तर खेलाडी	संख्या		५	६	१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	युवाको क्षमता, उद्यामशीलता, रोजगार स्वरोजगारको अवसर सृजना भई गाँउपालिकाको समृद्धि शुरु भएको हुने	व्यवसायिक खेलाडी	संख्या	५	५	६	१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कवर्डहल तथा खेलकुद मैदान	संख्या	६	७	७	७		
		पालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता	संख्या	१	१	१	१		
		आय मूलक व्यवसायिक सीप विकास तालिमबाट रोजगार तथा स्वरोजगार युवा	संख्या	१८५	२००	२५०	३००		
		उद्योग, व्यापार व्यवसायमा युवाहरुको आवद्धता	प्रतिशत	२	४	८	१०		
		प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत युवा रोजगार सेवा केन्द्रबाट लाभान्वित युवाहरु	संख्या	१२०	१५०	१७५	२००		

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		युवा द्वारा सञ्चालित करार खेती तथा अर्गानिक खेतीको उत्पादन	मे टन	०	५००	७००	१०००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कवर्डहल तथा खेलकुद मैदान	संख्या	१	२	२	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		पालिकामा संचालित खेलकुद प्रतियोगिता	संख्या	१	३	३	४	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.१	गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद विकासमा योगदान पुगेको हुने ।	वडा नं ३ मा जाबुने खेलमैदान, वडा नं ५ मा ऐरावती रंगशाला निर्माण	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	वडागत रुपामा खेलकुद पुर्वाधार विकास भएको हुने	खेलकुद सम्बन्धी जिर्ण रहेका पुर्वाधार को स्तरोउन्नती	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.३	युवामैत्री रोजगार क्षेत्र पहिचान भएको हुने	वैदेशिक रोजगारी बाट आएका युवा लक्षित उद्यमशीलता विकास कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

५.६ कला भाषा, साहित्य तथा सस्कृति

५.६.१ विद्यमान अवस्था

गाउँपालिकाको लोपन्मुख भाषाहरुमा मगर, गुरुङ र नेवार रहेका छन । यस गाँउपालिकाका जातिय तथा साँस्कृतिक विविधता एंव चाडपर्व मेलाहरु ल्होसार घाटु मेला, दशै दाङबाङकोट मेला, माघी ऐरावती मेला, दशै मेला, तिहार, बैशाखी मेला, फागु दशै मेला, माघी मेला, तिज मेला रहेका छन । गाँउपालिकामा स्थानीय साहित्यकार कवि, उपन्यासकार, कथाकार, गायक र गायिका नरहेको तर कलाकार भने वडा नं ५ मा एक जना को संख्यामा रहेको देखिन्छ ।

गाँउपालिकामा ऐतिहासिक परातात्विक, धार्मिक, महत्वका दरवार, कोट, गुम्वा, मठमन्दिर रहेका छन । वडा नं १ मा दाङबाङ कोट, सिर्सेनी कोट, वडा नं २ मा बरौलाकोट, ठुलिलेककोट, वडा नं ३ मा आलमदेवीमन्दिर, खड्क मन्दिर, सुपा देउराली, वडा नं ४ मा लिपिकोट, हर्नाघाट, चन्द्रादेवीकोट, तपस्वीगुफा, वडा नं ५ मा झिवाङकोट र वडा नं ६ मा बिजुलिकोट मन्दिर र दरबार (जिर्ण) रहेका छन ।

५.६.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

➢ **समस्या, चुनौती**

स्थानिय भाषाहरु लोपोन्मुख हुँदै गएको, नयाँ पुस्तामा भाषा संस्कृती प्रती घट्दो रुची, पुस्तान्तरणको अभाव भएको, बढ्दो पश्चात्य प्रभाव रहेको, संरक्षणका लागि उचित जनचेतनाको अभाव रहेको, भाषासंस्कृती पुस्तान्तरण गर्न चुनौती रहेको, पुस्तान्तरणको चुनौती रहेको । स्थानीय कला, धार्मिक तथा सांस्कृति सम्पदाको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्नु, समाजको वहुलताका विषेशताको आत्मसाथ गर्दै विकासको दिशामा समाजलाई परिचालन गर्नु, लोपोन्मुख सस्कृतिको अन्वेषण गर्नु, सँस्कृति, कला, भाषा तथा साहित्यको संरक्षण तथा विकासमा राजनीतिक नेतृत्वको चासो बढाउनु, चुनौतीपूर्ण रहेको छ ।

➢ **सम्भावना, अवसर**

लोपोन्मुख समुदाय तथा अन्य विभिन्न समुदायका परम्परागत कला संस्कृतिको संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरी आयआर्जनका अवसर सृजना गर्न सकिन्छ । कलाकारिता क्षेत्रमा प्रखरता ल्याई नाम, दाम कमाउन सकिन्छ, धार्मिक एवं सांस्कृतिक सम्पदाको सम्वर्द्धन गरी पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा पालिकालाई नै आकर्षक गन्तव्यको रुपमा विकास गर्न सकिने देखिन्छ ।

५.६.३ दीर्धकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति र सम्पदाको सँगम ऐरावती गाउँपालिका

लक्ष्य

ऐरावती गाँउपालिकामा उपलब्ध भएका भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति र सम्पदाको संरक्षण र संवर्द्धन गरी नागरिकलाई लाभ लिन सक्ने अवसरको विकास गर्ने ।

उद्देश्य

१. स्थानीय भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति र सम्पदाको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन गर्नु ।

५.६.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) स्थानीय भाषा, साहित्य, कला तथा लोपोन्मुख जाती समुदायको भाषा संस्कृति संरक्षणको नीति लिने	१) लोपोन्मुख मगर, गुरुङ र नेवार समुदायको संस्कृतिको जगेर्ना गर्न सास्कृतिक सँग्राहलय निर्माण गरिने ।
	२) साहित्य कला, एतिहासिक मूल्य मान्यताको जगेर्ना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।
	३). जाति, समुदायको धार्मिक आस्था अनुरुपको व्यवस्थित दाहसंस्कार स्थलको निर्माण गर्ने ।

५.६.५ मुख्यकार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क.स	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	लोपोन्मुख मगर, गुरुङ र नेवार समुदायको संस्कृतिको जगेर्ना गर्न सास्कृतिक सँग्राहलय निर्माण ।	√	√	√	√	६०	४	२	३
२	साहित्यि, कला, एतिहासिक मूल्य मान्यताको जगेर्ना कार्यक्रम सञ्चालन ।	√	√	√		४०	४	२	३
	जम्मा					१००			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	ऐरावती गा.पाका भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति र सम्पदाको संरक्षण र संवर्द्धन भई नागरिकले लाभ लिन सक्ने अवस्थाको सृजना भएको हुने	कला, संस्कृति, भाषा र साहित्यमा जिल्ला, प्रदेश र राष्ट्रको प्रतिनिधित्व गर्ने स्रष्टा	संख्या	०	१	४		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		संरक्षित कला, सँस्कृति र सम्पदाका प्रकार	संख्या	०	२	४		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर १	स्थानीय भाषा, कला, साहित्य, संस्कृति र सम्पदाको संरक्षण एवं प्रवर्द्धन भएको हुने	कला, भाषा र साहित्यलाई पेशाको रुपमा अवलम्ब नगर्ने व्यक्ति	संख्या	०	२	३		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य २०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४	पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
		स्थानीय संस्कृति, कला, सम्पदा र साहित्य संबन्धीअध्ययन तथा अनुसन्धान	संख्या	०	१	१		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		स्थानीयकला, संस्कृति, सम्पदा, भाषा साहित्यमा आधारित प्रकाशन	संख्या	१	१	१		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कला, भाषा, संस्कृति र साहित्यमाजिल्ला, प्रदेश र राष्ट्रको प्रतिनिधित्व गर्ने स्रष्टा	संख्या	४	५	८	१०		
		संरक्षित कला,सँस्कृति र सम्पदाका प्रकार	संख्या	१	१	१	१		
		संरक्षण गर्नुपर्ने स्थानीय संस्कृति तथा चाँडपर्व	संख्या	३	३	३	३		
		स्थानीय लोपन्मुख भाषाहरु	संख्या	३	३	३	३		
		वोलीचालीका स्थानीय भाषाहरु	संख्या	३	३	३	३		
		स्थानीय भाषा, कला, संस्कृति झल्किने म्युजियम तथा कला केन्द्र	संख्या	१	१	१	१		
		स्थानीयकला, भाषा र साहित्यलाई पेशाको	संख्या	२	२	२	२		

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		रुपमा अवलम्बन गर्ने व्यक्ति							
प्रतिफल १.१	सांस्कृतिक सँग्रालयको स्थापनाले गाउँपालिकाका सास्कृतिक सम्पदाको संरक्षण भएको हुने छ	१) लोपोन्मुख मगर, गुरुङ र नेवार समुदायको संस्कृतिको जगेर्ना गर्न सास्कृतिक सँग्राहलय निर्माण गरिने ।	संख्या	०	१			गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	साहित्यि, कला, एतिहासिक मूल्य मान्यताको जगेना र उजागर भएको हुने छ	२) साहित्यि, कला, एतिहासिक मूल्य मान्यताको जगेर्ना कार्यक्रम सञ्चालन गरिने ।	संख्या	०	१			गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.३	जाति, समुदायको धार्मिक आस्था अनुरुपको व्यवस्थित दाहसंस्कार कार्यमा सहज भएको हुने छ	जाति, समुदायको धार्मिक आस्था अनुरुपको व्यवस्थित दाहसंस्कार स्थलको निर्माण गर्ने	संख्या	०	१	१	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

परिच्छेद – छ

पूर्वाधार विकास

६.१. वस्ती, आवास, भवन तथा सार्वजनिक निर्माण

६.१.१ विद्यमान अवस्था

वडा नं २ बरौलाबजार, वडा नं ४ मा हर्नाघाट र वडा नं ६ मा अर्लाबाङ ऐरावती गाउँपालिकाका वजार उन्मुख वस्ती हुन । गाउँपालिकामा बस पार्कको पुर्वाधार पुरनठाँटी मलाबाङमा निर्माण गरिएको छ भने, प्रस्तवित औद्योगिक क्षेत्र द्वारेघाट, मनोरञ्जन पार्कका लागि सम्भावना वोकेका क्षेत्र वडा नं. ३, ४, ५ मा रहेका छन ।

६.१.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

समस्या, चुनौती

सडक निर्माणकार्य हुँदा वस्तीहरु प्रभावित भएको, केही वस्तिहरुमा प्राकृतिक प्रकोपको खतरा रहेको, जंगल नजिकका वस्तीमा आगलागीको जोखिम रहेको, सुरक्षित आवास र वस्ती विकास सम्बन्धी जनचेतनामा कमी र उचित कार्यक्रमको अभाव, भौगोलिक जटिलता रहेको, उचित जनचेतना अभाव, छरिएर रहेको वस्ती, वडा नं १ मान्द्रे र डाब्रमा पहिरो प्रकोप रहेको, वडा नं २ दाङबाङमा भुक्षयको प्रकोप रहको, वडा नं ३ का धुवाङ र कैरनमा वस्तिहरुको जोखिम्पूर्ण स्तिथी रहेको, वस्तिहरुमा प्राकृतिक प्रकोप नियन्त्रणको चुनौती रहेको, भौगोलिक जटिलताको चुनौती रहेको, मानिसमा जनचेतना र आवश्यक कार्यक्रम जुटाउन तथा संरचनाहरु भुकम्प प्रतिरोधी बनाउन चुनौतीपुर्ण रहेको ।

सम्भावना, अवसर

सुरक्षित आवास र वस्ती विकास सम्बन्धी जनचेतनाविकास गर्न उचित कार्यक्रमको व्यवस्था गर्न सकिने, आवश्यक संरचनाहरु र सुविधा भए वस्ती विकास गर्न सकिने, भविस्यमा वडा नं १ मा जुडा, वडा नं ५ मा सराङवेशी र वडा ६ मा अर्लाबाङमा वस्ती विकास गर्न सकिने ।

गाउँपालिकाको कृषि भूमि र अवादीको क्षेत्रको उचित वर्गिकरण गरी उचित रुपमा कृषि उत्पादन हुन सक्ने बैज्ञानिक भूमी व्यवस्थापनको नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्न सकिने । कृषि भूमीमा आवासीय भवन बनाउन रोक लगाउँदै एकिकृत वस्ती विकासको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याई कृषि योग्य जमिनमा भईरहेको अतिक्रमण रोक्न तथा सार्वजनिक जग्गामा व्यवस्थित तथा उत्पादनशील प्रयोग गर्न सकिने । नमुना बस्ती निर्माण गर्दै गाउँपालिकालाई नै नमुना गाउँपालिका बनाउनका सकिने ।

६.१.३ दीर्घकालिन सोच लक्ष्य उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

भूमीको बैज्ञानिक व्यवस्थापन, दिगो तथा सुरक्षित एकिकृत बस्ती विकास ।

लक्ष्य

गाँउपालिका क्षेत्रमा रहेको कृषि भूमीको पहिचान र संरक्षण गरी स्वास्थ्य, शिक्षा, यातायात, बिद्युत, यातायात, हरियाली सहितको एकिकृत आधुनिक वस्ती विकासको अवधारणा कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

उद्देश्य

गाँउपालिका क्षेत्रको भूमीको एकिकृत व्यवस्थापन गरी कृषि योग्य भूमीको संरक्षण तथा कृषि उत्पादन नहुने ठाँउमा मात्र एकिकृत बस्ती विकास र नमुना बस्ती निर्माण गर्दै पालिकालाई नै नमुना गाउँपालिका बनाउनु ।

६.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. आवास तथा कृषि भूमीको पहिचान गरी व्यवस्थित भू-उपयोग नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने	१) आवास तथा भूमि व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा गर्ने ।
	२) वडा नं. वडा नं १ मा जुडा, वडा नं ५ मा सराङवेशी र वडा ६ अर्लाबाङमा मा एकिकृत वस्ती विकास गरिनेछ ।
	३) अतिविपन्न, लोपोन्मुख र सीमान्तकृत वर्गका परिवारका लागि सुरक्षित, किफायती र वातावरणमैत्री आवास निर्माण गर्न सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।
	४) जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता मैत्री सार्वजनिक भवन निर्माण नीति कार्यान्वयन गर्ने
	५) खेतीयोग्य जमिनको खण्डीकरण रोकी गैर कृषि भूमीमा बस्ती विकास नीति कार्यान्वयन गर्ने ।
	६) भुकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माणका लागि आचारसंहिता निर्माणका साथै दक्ष प्राविधिकाको व्यवस्था गरिने छ ।

६.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	आवास तथा भूमि व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा	√	√	√	√	२०	११	६	२
२	वडा नं १ मा जुडा, वडा नं ५ मा सराङवेशी र वडा ६ माअर्लाबाङमा मा एकिकृत वस्ती विकास आयोजना	√	√	√	√	४०००	११	६	२
३	अतिविपन्न, लोपोन्मुख र सीमान्तकृत वर्गका परिवारका लागि सुरक्षित, किफायती र वातावरणमैत्री आवास निर्माण गर्न सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम	√	√	√	√	३००	११	६	२
४	जेष्ठनागरिक, अपाङ्गता मैत्री सार्वजनिक भवन निर्माण नीति कार्यान्वयन	√	√	√		५०	११	६	२
	जम्मा					४३७०			

➢ **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	कृषि भूमीको पहिचान र संरक्षण भई स्वास्थ्य, शिक्षा, यातायात, बिद्युत, यातायात, हरियाली सहितको एकिकृत आधुनिक शहरी विकासको अवधारणा कार्यान्वयनमा आएको हुने	प्रवर्तित, व्यवस्थित तथा सुरक्षित आवासमा वस्ने घरधुरी	प्रतिशत	१	३	५	६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
असर	गाँउपालिका क्षेत्रको भूमीको एकिकृत व्यवस्थापन सम्पन्न भई कृषि योग्य भूमीको संरक्षण तथा कृषि उत्पादन नहुने ठाँउमा मात्र एकिकृत बस्ती विकास र नमुना बस्ती निर्माण गर्दै पालिकालाई नै नमुना गाउँपालिकाको रुपमा रुपान्तरण गरेको हुने	भूकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण सम्बन्धी दक्ष व्यक्ति	संख्या	१००	२००	३००	४००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका सार्वजनिक भवन तथा संरचना	संख्या	१०	१०	१५	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सुकुम्वासी	संख्या					गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सुरक्षित आवास क्षेत्र	प्रतिशत	१	१०	२०	५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		आधारभूत पूर्वाधारसहित व्यवस्थित बजार	संख्या	२	२	२	३	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.१	गाउँपालिकाको आवास तथा भूमि व्यवस्थापनको मापदण्ड तयार भएको हुने	आवास तथा भूमि व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति तथा मापदण्ड तर्जुमा	संख्या	१			१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	गाँउपालिकामा व्यवस्थित स्मार्ट सिटी निर्माण भएको हुने	वडा नं १ मा जुडा, वडा नं ५ मा सराङवेशी र वडा ६ अर्लाबाङमा मा एकिकृत वस्ती विकास	प्याकेज	निरन्तर				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रतिफल १.३	अतिविपन्न,लोपोन्मुख र सीमान्तकृत वर्गका परिवारले भुकम्प प्रतिरोधी आवास पाएका हुने	अतिविपन्न, लोपोन्मुख र सीमान्तकृत वर्गका परिवारका लागि सुरक्षित, किफायती र वातावरणमैत्री आवास निर्माण गर्न सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम	संख्या	१	१	१		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.४	जेष्ठनागरिक, अपाङ्गता मैत्री सार्वजनिक भवन निर्माण भएको हुने	जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता मैत्री सार्वजनिक भवन निर्माण नीति	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.५	बैज्ञानिक भूमि उपयोग नीति तर्जुमा भई लागु भएको हुने	खेतीयोग्य जमिनको खण्डीकरण रोकी गैर कृषि भूमीमा बस्ती विकास नीति	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

६.२ सडक, पुल तथा यातायात

६.२.१ विद्यमान अवस्था

गाँउपालिकामा पक्की सडक ४ कि.मि, ग्रावेल सडक ३ कि.मि र कच्ची सडक ३३५ कि.मि रहेको छ। गाँउपालिका अन्तर्गत वडा नं १ को मुख्य सडकहरु बारौला दाङबाङ अमिली सडक, चेरनेटा चिनाजाबुने दाङबाङ सडक, वडा नं २ को चेरनेटा बारौला पुरन ठाँटी सडक, पुरनठाँटी ऐरावती सडक, वडा नं ३ को हरिगाउँउखुबारी जाबुने सडक, जाबुने काभ्रेपाटा सडक, घैडाँडा अर्झाम तालपोखरा सडक, रम्दीजाबुने सडक, वडा नं ४ को चेरनेटा बारौला पुरनठाँटी जोगीटारी सडक, गोल्जार सडक, वडा नं ५ को चेरनेटा पुरनठाँटी सडक, सिंदुरेडाँडा गोटिबाङ सडक, वडा नं ६ को बरमपोखरा बिजुली च्यान्टारी सडक, सलग्गा जोगिटारी सडक रहेका छन ।

पालिकामा झोलुङ्गे पुलको कुल संख्या ३५ रहेको छ जसमा वडा नं १ मा १०, वडा नं २ मा ६ (१ निमार्णाधिन), वडा नं ३ मा २, वडा नं ४ मा ५, वडा नं ५ मा ७, वडा नं ६ मा ५ रहेको छ भने पक्कीपुल को कुल संख्या ४ रहेको छ जस मध्ये वडा नं १, २, ४, ५ र ६ मा १/१ वटा निमार्णाधिन पुलहरु रहेका छन ।

६.२.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

➢ **समस्या, चुनौती**

सडक संरचनाको अभाव रहेको, १२ सै महिना संचालन हुने सडकको अभाव, उपलब्ध सडक पूर्वाधारको व्यवस्थापन हुन नसकेको, पुल-पुलेसाहरुको मर्मत र जिर्णोद्धार अभाव, आवश्यक झोलुङे पूलहरुको अभाव रहेको, भौगोलिक जटिलता, सडक तथा संरचना निर्माणका लागि आवश्यक लागत जुटाउन नसक्नु, सडक विकासको एकिकृत विकासको अवधारण विकास नहुनु, सडक सँगै जोडिएर आउने विजुली, ढल, खानेपानी, सिँचाई, पक्की पुल, हरित सडकको अवधारणाको कार्यान्वयन जस्ता बिषयको फरक फरक समयमा योजना बन्ने गरेको र कार्यान्वयनमा एकरुपता नहुने, सार्वजनिक सेवा प्रदायक कार्यालयको लागि भवन तथा भौतिक पूर्वाधारको नगन्यता, सबै वडाको केन्द्र सम्म व्यवस्थित सडक सञ्जालको अभाव हुनु, गाउँपालिकाको दीर्घकालिन र क्षेत्रगत गुरुयोजना निर्माण गरी सोको आधारमा वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन नसक्नु, सडक तथा पुल क्षेत्रका चुनौतीहरु हुन ।

➢ **सम्भावना, अवसर**

गाउँपलिकाका तथा वडाका मुख्य सडकहरु १२ महिना संचालन हुने गरी स्तोन्नती गर्न सकिने, पालिका सडकहरुमा यातायात व्यवस्थापन गर्न सकिने, सडक संरचना र पुल-पुलेसाहरुको उचित समयमा मर्मत र जिर्णोद्धार गर्न सकिने, वडा नं १ डाबर, छेडाघाट, बैसघाट, वाङ्गी र जुडामा झोलुङे पूल निर्माण गर्न सकिने, वडा नं १ बंसारी, डाबर, दुरबाङ, छेडाघाट र सतिघाटमा पक्की पूल निर्माण गर्न सकिने, वडा नं २ लामिदमार र टिपारिमा झोलुङे पूलनिर्माण गर्न सकिने, वडा नं ३ मा माडी खोलामा झोलुङे पूलनिर्माण गर्न सकिने, वडा नं ४ खम्चीमा झोलुङे पूल निर्माण गर्न सकिने, वडा नं ५ झिवाङ र खबाङमा झोलुङे पूलनिर्माण गर्न सकिने, वडा नं ६ उदिग्रह, झाए बगर, खर्सिङे, जोगिटारी, काउलेटारी र चींदीमा झोलुङे पूल निर्माण गर्न सकिने ।

६.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

ऐरावतीको विकासको मुख्य आधार गुणस्तरीय पक्की सडक सहितको यातायात पूर्वाधार ।

लक्ष्य

गुणस्तरीय मापदण्ड सहितको सबै वडालाई जोड्ने आन्तरिक तथा पालिका र मुख्य राजमार्ग जोड्ने सडकलाई पक्की, दीगो, वाह्रैमास चल्ने व्यवस्थित सडक सञ्जाल निर्माण गरी नागरिकलाई सुविधा पुर्याउने ।

उद्देश्य

व्यवस्थित र आकर्षक सडक सञ्जाल निर्माण गरी पालिकाका सबै वडालाई गाँउपालिकाको मुल प्रवाह जोड्दै पालिकालाई बह्रय बजारको दिगो पहुँच स्थापित गर्नु ।

६.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) पालिकाको मुख्य सडक तथा वडास्तरीय सडकहरुको विस्तार, स्तरोउन्नति, निर्धारित सडक मापदण्ड अनुरुप निर्माण गर्ने ।	१) हरेक वडाको केन्द्र सम्म जोड्ने ढल सहितको दुईतर्फी पक्की सडक निर्माण गरिने छ
	२) हाल संचालनमा रहेका वडा तथा पालिका स्तरीय सडकहरु स्तरउन्नती गरिनेछ
	३) वातावरणीय विनासलाई (बाडीपहिरो, भुकम्प) नियन्त्रण गर्नका लागि स्थानीय समुदाय तथा संघ सरकारसँग संमन्वय गरी हरीत सडक (GREEN ROAD) निमार्ण गरिने छ ।
	४) संघ तथा प्रदेश सरकार सँग संमन्वय गरी प्रत्येक वडा पालिका तथा मुख्य वस्तीहरुमा पक्की तथा कालोपत्रे सडकको निमार्ण गरिने छ ।
२) सडक निर्माणको मापदण्ड तयार गर्ने	१) गाउँपालिकामा तयार हुने सडकको निश्चित मापदण्ड तयार गरी लागु गरिने छ । २) गाउँपालिका स्तरीय सडक गुरु योजना निर्माण गरिने छ ।

६.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.स.	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
	सडक गुरु योजना निर्माण					२०	९	३	२
१	हरेक वडाको केन्द्र सम्म जोड्ने ढल सहितको दुईतर्फी पक्की सडक निर्माण	√	√	√		८०००	९	३	२
	जिल्लाका मुख्य राजमार्ग सँग जोड्ने सडक योजना					१०००	९	३	२
	रणनीतिक सडक परियोजना				√	५०००	९	३	२
२	वातावरणीय विनासलाई (बाडीपहिरो, भुकम्प) नियन्त्रण गर्नका लागि गरी हरीत सडक (GREEN ROAD)को निर्माण	√	√	√	√	२०००	९	३	२
३	हाल संचालनमा रहेका वडा तथा पालिका स्तरीय सडकहरुको स्तरउन्नती	√	√	√	√	७००	९	३	२
	जम्मा					**१६७२०**			

➢ **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्ट्याईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	गुणस्तरीय मापदण्ड सहितको सबै वडालाई जोड्ने आन्तरिक तथा पालिका र मुख्य राजमार्ग जोड्ने सडकलाई पक्की, दीगो, वाह्रैमास चल्ने व्यवस्थित सडक सञ्जाल निर्माण गरी नागरिकलाई सुविधा पुगेको हुने	कालोपत्रे सडकको प्रत्यक्ष पहुँचमा भएको घरधुरी	प्रतिशत	०	५	१०	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		पक्की सडकको पहुँचमा भएका घरधुरी	प्रतिशत	१	३	४	१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	व्यवस्थित र आकर्षक सडक सञ्जाल निर्माण भई सबै वडालाई गाँउपालिकाको मुल प्रवाह जोडी बह्य बजारको दिगो पहुँच स्थापित भएको हुने	कालोपत्रे सडक	किमी	४	८	१५	४०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		ग्राभेल सडक	किमी	३	६	२०	५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		धुले सडक	किमी	३३५	३३५	३२०	३००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		झोलुङ्गे पुल	संख्या	३५	३५	३६	३७		
		पक्की पुल	संख्या	४	४	५	६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कल्भर्ट	संख्या	८	८	१२	१५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सडक नालीको लम्बाई	कि मि	२५	२८	३०	३५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		नियमित मर्मत संभार भएको सडकको लम्बाई	किमी	२५	२८	३०	३५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वायोइञ्जिनिरिङ्ग प्रविधी र सडक साइड वृक्षारोपण	किमी	०	५	७	१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.१	गाउँपालिका भित्रका सडक तथा पुल निर्माणमा एकरुपता आएको हुने	सडक गुरु योजना निर्माण	संख्या	१	२	३	७	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	वडा कार्यालय देखि गाउँपालिकासम्मको यात्रा सहज हुने	हरेक वडाको केन्द्र सम्म जोड्ने ढल सहितको दुईतर्फी पक्की सडक निर्माण	किमि	०	३	५	८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
	रणनैतिक सडक निर्माणबाट गाउँपालिका वासीका आर्थिक कृयाकलाप मा बृद्धि भएको हुने	जिल्लाका मुख्य राजमार्ग सँग जोड्ने सडक योजना	किमि	१	१०	१०	२१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		रणनीतिक सडक परियोजना	किमि	५	७	८	८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वातावरणीय विनासलाई (बाडीपहिरो, भुकम्प)	किमि	२	२	१	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		नियन्त्रण गर्नका लागि गरी हरीत सडक (GREEN ROAD) को निर्माण							
		हाल संचालनमा रहेका वडा तथा पालिका स्तरीय सडकहरुको स्तरउन्नती	किमि	५	५	५	१५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		गाँउपालिकाको सिमाना देखि कर्महोना हुँदै गजुरा गाँउपालिका जोड्ने सडक	किमि	५	८	५	१८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

६.३ जलस्रोत, विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

६.३.१ विद्यमान अवस्था

गाउँपालिकाका सबै घरधुरीहरूमा विद्युत पहुँच पुऱ्याउने लक्षका ग्रामीण विद्युतिकरणको कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको छ । गाँउपालिकामा विद्युतको पहुच लगभग ९७ प्रतिशत रहेको छ । गाउँपालिकाको आफ्नै लघु विद्युतीकरण नभए पनि राष्ट्रिय प्रशारण लाइनको विजुली ले गाउँपालिकाको मागलाई धानेको छ । विद्युतीय उर्जाले लगभग ९७ प्रतिशत गाउँपालिकाबासीको माग धानेको भए पनि खाना पकाउन अझै पनि ८० प्रतिशत भन्दा बढी घरधुरीले दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन ।

६.३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

सबै घरधुरीमा बिद्युतको पहुंच नभएको, वैकल्पिक उर्जाको विकासमा काम हुन नसकेको, पुर्वाधार मर्मत र जिर्णोद्धारको अभाव, विद्युतीय संरचना र पोलहरुको अभाव, भौगोलिक जटिलता पार गर्न चुनौती रहेको, नियमित बिद्युत प्रवाहको चुनौती रहेको । ग्रामीण विद्युतिकरण, कृषि क्षेत्रमा आवश्यक प्रविधिको प्रयोगको लागि बिद्युतको पर्याप्तता, उपलब्ध उर्जाको गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिमा अधिकतम उपयोग गर्नु, विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जामा उत्पादनमा आत्मनिर्भर हुनु, नागरिकमा उर्जा साक्षरता नहुनु आदि विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जाका चुनौती हुन ।

- **सम्भावना, अवसर**

सबै घरधुरीमा बिद्युत पहुंच पुऱ्याउन सकिने, प्रमुख चोक, सार्वजनिक संकायलगायतविद्यालयमा सोलार बत्तीराख्न सकिने, वैकल्पिकउर्जाको ठुलो सम्भावना रहेको छ । नागरिकको अपनत्व कायम हुने ढंगले केही योगदानमा आधारित ग्रामिण विद्युतिकरण मार्फत नागरिकको घरमा बिद्युत सेवा पुर्याउन सकिन्छ । उर्जाको सर्वसुलभता भएमा उर्जाको प्रयोग गरी सञ्चालन गर्न सकिने उद्योग, लघुउद्यम, प्रविधिको प्रयोगले गर्नसक्ने उद्यम तथा व्यवसायको सञ्चालन गरी स्थानीय रोजगार तथा स्वरोजगारका अवसरको सृजना हुन सक्छन् जसले पालिकामा बैकल्पिक अवसरको सृजना हुन्छ ।

६.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

ग्रामीण विद्युतिकरणको विस्तार, युवा मैत्री स्वरोजगारको अवसर, आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको आधार

लक्ष्य

विद्युतिकरणको विस्तार गरी आम नागरिकमा उर्जाको पहुँच गरी उर्जाको माध्यमबाट सञ्चालन हुन सक्ने लघु तथा मझौला उद्योगको स्थापना गरी स्वरोजगारका अवसरको विस्तार गर्ने ।

उद्देश्य

उर्जामा आम नागरिकको पहुँच सुनिश्चित गर्ने र उर्जाको माध्यमबाट सञ्चालन गर्न सकिने स्वरोजगारका अवसरको खोज तथा प्रवर्द्धन गर्नु

६.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१.१ उर्जामा नागरिकको पहुँच बढाई गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धिको आधारका रुपमा विकास गर्ने	१) ऐरावती ग्रामिण विद्युतीकरण कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने छ।
	२) उर्जा सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयनमा ल्याईने छ।
	३) उद्योग तथा बस्तीको प्रयोगको उर्जाको बर्गिकरण गरी घरयासी प्रयोगको न्युन महसुल निर्धारण गरिनेछ।
	३) विद्युतीय पूर्वाधारलाई दिगो बनाई गुणस्तरीय उर्जा उपलब्ध गराउने नीति लिने।
	४) बैकल्पिक उर्जा उत्पादनका लागि आवश्यक अध्ययन गरिने छ

६.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	ऐरावती ग्रामिण विद्युतीकरण कार्यक्रम	√	√	√		२०००	३	७	२
२	उर्जा सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन	√	√	√		५०	३	७	२
३	वैकल्पिक उर्जा उत्पादनको सम्भाव्यता अध्ययन	√	√	√		२००	३	७	२
	जम्मा					२७५०			

- **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	विद्युतिकरण मार्फत नागरिकमा उर्जाको पहुँच सुनिश्चित भई पेशामा प्रविधिको प्रयोग, उर्जाबाट सञ्चालन हुने उद्योग एवं अन्य स्वरोजगारका अवसरको विस्तार भएको हुने ।	विद्युतीय उर्जा प्रयोगबाट सिर्जित रोजगारी	प्रतिशत	१	२	४	८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	उर्जामा आम नागरिकको पहुँच सुनिश्चित भई उर्जाको माध्यमबाट सञ्चालन गर्न सकिने स्वरोजगारका अवसरको खोज तथा प्रवर्द्धन भएको हुने	विद्युतीय उर्जा प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	९७	९८	९९		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सुधारिएको वा धुवारहित चुल्हो जडान भएका परिवार	संख्या	२०	५०	१००	२००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		खाना पकाउन विद्युतीय उर्जाको प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	०.५	२	५	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १	नागरिकमा उर्जाको पहुँच विस्तार भएको हुने	ऐरावती ग्रामिण विद्युतीकरण कार्यक्रम	संख्या	०	१			गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य २०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४	पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
	वैकल्पिक उर्जा उत्पादनको सम्भाव्यता अध्ययनबाट सस्तो तथा वातावरण मैत्री उर्जाको विकासमा योगदान पुग्ने छ	उर्जा सम्बन्धी नीति, कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा र कार्यान्वयन	संख्या	०	२	२	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वैकल्पिक उर्जा उत्पादनको सम्भाव्यता अध्ययन	संख्या	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

६.४ सञ्चार तथा सूचना प्रविधि

६.४.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाँउपालिकामा विभिन्न सञ्चार तथा सूचना प्रविधिको प्रयोग हालका दिनमा बढेर गएको छ। हाल यो पालिकामा कुल परिवार संख्या मध्ये मोबाइल प्रयोगकर्ता ८८ प्रतिशत, कम्प्युटर प्रयोग गर्ने परिवार ४ प्रतिशत, इ-सेवा प्रयोग गर्ने करिब २ प्रतिशत, मोवाईल वैकिङको सुविधा प्राप्त ०.५ प्रतिशत रहेका छन्। यहाँ आफ्नो व्यावसायको प्रवर्द्धनको लागि उद्यम व्यवसायमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने प्रचलन पनि बढेर गएको देखिन्छ। अर्को तर्फ यहाँ नेपाल टेलिकम र एनसेल दुवैको मोबाइल नेटवर्क (जिएसएम तथा सिडिएमए) उपलब्ध छ। यद्यपि गाउँपालिकाका विभिन्न क्षेत्रमा मोबाइलको नेटवर्क सेवा न्यून गुणस्तरको भएकोले मोबाइल नेटवर्क सुधारको खाँचो रहेको छ। इन्टरनेटको सवालमा NTC, NCell को डाटा सेवा (2G tyf 3G) मार्फत सेवा उपलब्ध भइरहेको छ। टेलिभिजनका लागि DTH (DishHome) को सेवा उपलब्ध छ।

गाँउपालिकामा हुने व्यक्तिगत घटना दर्ता एवं दर्ता चलानीका काम, अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण जस्ता सेवाप्रवाह अनलाईन प्रणालीमा सञ्चालन गरिएको छ, वडाका विभिन्न ठाँउहरुमा निःशुल्क वाईफाई हटस्पटको व्यवस्था गरिएको छ, पालिकालाई प्राप्त हुने राजश्व अनलाईन प्रणालीबाट संकलन गर्ने व्यवस्थाको शुरुवात भएको छ, सबै वडाका सार्वजनिक कार्यालय, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकीहरुमा इन्टरनेट जडान गरिएको छ, सामाजिक सुरक्षा भत्ताको वितरण बैङ्किङ प्रणालीबाट गर्ने कार्यको शुरुवात भएको छ, कर्मचारी तथा शिक्षकको विद्युतिय हाजिरी शुरुवता गरिएको छ, योजनाको छनौटको लागि सफ्ट्वेयरको व्यवस्था गरिएको छ।

६.४.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

सूचना प्रविधिका सामाग्री सर्वसुलभ बनाउनु, बिद्यालय इन्टरनेट लगायतका प्रविधिमैत्री बनाउनु, सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी नागरिकलाई आवश्यक सेवाप्रवाह गर्नु, डिजिटल गाँउपालिकाको अवधारणा कार्यान्वयन गर्नु, सूचना तथा संचार प्रविधिको अधिकतम प्रयोग गरी उपयोग बाट सेवा प्रवाहलाई सहज, सरल, छरितो, तथा पारदर्शी बनाउने, टलिफोन टावरलाई व्यवस्थित तथा इन्टरनेट सुविधालाई सर्वसुलभ बनाउनु, गाँउपालिका तहमा प्रदान गरिने स्वास्थ्य, शिक्षा तथा प्रशासनिक सेवाप्रवाह प्रविधिमैत्री बनाउनु मुख्य चुनौती हुन्।

- **सम्भावना, अवसर**

गाँउपालिका क्षेत्रमा फोन तथा इन्टनेट सुविधालाई सर्वसुलभ बनाई प्रदान गरिने सेवालाई मितव्ययी ढंगले प्रवाह गर्न सकिने, विद्यालय शिक्षालाई गुणस्तरीय तथा प्रविधिमैत्री वनाउन सकिने, तथा सर्वसाधारण जनतालाई सूचना प्रवाहमा जोडी प्रविधिमैत्री वनाउँदै डिजिटल गाँउपालिका निर्माण अभियानलाई कार्यान्वयन गर्न सकिन्छ। सार्वजनिक सेवा प्रदायक निकाय र विद्यालयमा सूचना प्रविधि विकास गर्न सकिने, मुख्य कार्यालय, चोक लगायतका ठाउँहरुमा फ्रीवाई-फाई जोन बनाउन सकिने।

६.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्य

सोच

सूचना तथा सञ्चार प्रविधी मैत्री डिजिटल ऐरावती गाँउपालिका।

लक्ष्य

नागरिकमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगको ज्ञान दिई गाँउपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा प्रवाह छिटो छरितो, भरपर्दो, विश्वसनीय, पारदर्शी एवं गुणस्तरीय बनाउने ।

उद्देश्य

सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको पहुँच आम नागरिक स्तरमा सरल एवं सहज ढंगले विस्तार गर्नु ।

६.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१. प्रविधि मैत्री गाँउपालिकाको रुपमा ऐरावतीलाई विकास गर्ने ।	१) गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुरुप सूचना तथा सञ्चार नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिने ।
	२) नागरिकमा प्राविधिक शाक्षरता बढाउन विभिन्न तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
	३) कार्यालयहरुमा र सामुदायिक भवनहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास गर्ने नीति लिने ।
	४) डिजिटल ऐरावती गाँउपालिका अभियान कार्यान्वयन गर्ने ।
	५) विद्यालयलाई प्रविधिमैत्री वनाउने
	६) सूचना प्रविधिको प्राविधिक जनशक्तिलाई तालिम मार्फत क्षमता अभिवृद्धि गराउने ।

६.४.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुरुप सूचना तथा सञ्चार नीति तर्जुमा	√	√	√	√	२०	९	३	२
२	नागरिकमा प्राविधिक शाक्षरता बढाउन विभिन्न तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम	√	√	√		५०	९	३	२
३	हरेक सरकारी कार्यालयहरुमा र सामुदायिक भवनहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास	√	√	√		५०	९	३	२
४	डिजिटल ऐरावती गाँउपालिका अभियान कार्यान्वयन गर्ने	√	√	√		५०	९	३	२
५	सूचना प्रविधिको प्राविधिक जनशक्तिलाई तालिम मार्फत क्षमता अभिवृद्धि गराउने	√	√	√		१०	९	३	२
	जम्मा					**१८०**			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	नागरिकमा सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको प्रयोगको ज्ञानले गाँउपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवा प्रवाह छिटो छरितो, भरपर्दो, विश्वसनीय, पारदर्शी एवं गुणस्तरीय भई जीवन सरल र सहज भएको हुने	इन्टरनेट सेवा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	२०	३०	३०	४०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	सूचना तथा सञ्चार प्रविधिको पहुँच आम नागरिक स्तरमा सरल एवं सहज ढंगले विस्तार भएको हुने	मोबाइल प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	८६	९४	९५	९६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कम्प्युटर प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	१	२	४	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		इ सेवा प्रयोग गर्ने	प्रतिशत	१	२	४	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		मोवाईल वैकिङ को सुविधा प्राप्त	प्रतिशत	०.५	३	५	६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		उद्यम व्यवसायमा सूचना प्रविधिको प्रयोग	प्रतिशत	२	३	४	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		प्रविधि मैत्री विद्यालय	प्रतिशत	NA	५	१०	३०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

प्रतिफल १.१	गाउँपालिका सूचना तथा सञ्चार नीति तर्जुमा भएको हुने	गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुरुप सूचना तथा सञ्चार नीति तर्जुमा		निरन्तर				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.२	आम प्राविधिक शाक्षरता बढेको हुने	नागरिकमा प्राविधिक शाक्षरता बढाउन विभिन्न तालिम र अभिमुखीकरण कार्यक्रम	संख्या	०	२	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.३	हरेक सरकारी कार्यालयहरुमा र सामुदायिक भवनहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास भएको हुने	हरेक सरकारी कार्यालयहरुमा र सामुदायिक भवनहरुमा सूचना प्रविधि पूर्वाधार विकास	संख्या	०	२	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.४	गाउँपालिकामा सूचना प्रविधि सम्बन्धी नविन प्रयोगको शुरुवात भएको हुने	डिजिटल ऐरावती गाँउपालिका अभियान कार्यान्वयन गर्ने	संख्या	०	२	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.५	गाँउपालिकाको पूर्वाधार तथा प्रशासनिक सँगठन सूचना प्रविधिले सुविधा सम्पन्न र सेवाग्राहीमैत्री भएको हुने	गाँउपालिकाको पूर्वाधार तथा प्रशासनिक सँगठन सूचना प्रविधिले सुविधा सम्पन्न र सेवाग्राहीमैत्री वनाउने कार्यक्रम	संख्या	०	२	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल १.६	गाँउपालिकामा प्राविधिक जनशक्तिको क्षमता भएको हुने	सूचना प्रविधिको प्राविधिक जनशक्तिलाई तालिम मार्फत क्षमता अभिवृद्धि गराउने	संख्या	०	२	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

परिच्छेद – सात

वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन

७.१ वन तथा जैविक विविधता

७.१.१ विद्यमान अवस्था

यस गाँउपालिका अर्न्तगत कुल ५१ सामुदायिक वन छन जसमा सबैभन्दा धेरै सामुदायिक वन वडा नं २ मा ११ र सबैभन्दा कम सामुदायिक वन वडा नं ३ मा ६ वटा रहेका छन भने कवुलियत वन को संख्या ७ रहेको छ । यस गाँउपालिकामा पाइने मुख्य वन्यजन्तु तथा पशुपंछिहरु कालिज, रतुवा, घोरल, बंदेल, बाँदर, खरायो, दुम्सी, वन कुखुरा, मयूर, चितुवा, बाघ, तित्रा, कालिज रहेका छन । यस गाँउपालिकाको समुदायमा आधारित विपद जोखिम व्यवस्थापन समिति सबै वडामा रहेको छ भने विपद जोखिम न्यूनीकरण सम्वन्धी जनचेतना कुनै पूर्ण रुपमा रहेको देखिदैन ।

७.१.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

➢ **समस्या, चुनौती**

वन क्षेत्रमा आगलागीको तथा चोरी सिकारीको समस्या रहेको, आवश्यक संरक्षण कार्यक्रमको अभाव, वन फडानी, आवश्यक चेतनाको कमी, अन्नवाली र तरकारी खेतिमा जङ्गली जनावरले दुःख दिने, आगलागी र चोरी सिकारी नियन्त्रण गर्न चुनौती, वन पैदावरको व्यवस्थापन गर्न चुनौती रहेको, वन क्षेत्रमा पहिरो नियन्त्रण गर्न चुनौती, वातावरण संरक्षणका लागि यथेष्ट पहल नहुनु, जलाधार क्षेत्रको दीगो उपयोग, ताल तलैयाको संरक्षण र उपयोग, वन विकासको प्रष्ट खाका नहुनु, आदि वन तथा जैविक विविधता क्षेत्रका चुनौती हुन ।

➢ **सम्भावना, अवसर**

उचित संरक्षण कार्यक्रमको व्यवस्था गर्न सकिने, जनचेतना अभिवृद्धि गर्न सकिने, वन जन्य उद्योग स्थापना गर्न सकिने, वनको बैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्न सकिने, वडा नं ४ मा वनमा आधारित सल्ला खोटो उद्योग स्थापना गर्न सकिने, वडा नं ६ मा वनमा आधारित जडिबुटी उद्योग स्थापना गर्न सकिने । सार्वजनिक खुला जमिन, सडकको छेउछाउ, तलाउ पोखरीको आसपास, धार्मिक क्षेत्रको छेउछाउ बृक्षरोपण अभियानको सञ्चालन, खुला ठाँउ पहिचान गरी एक परिवार १० बृक्षरोपण र संरक्षण अभियान जस्ता कार्यक्रम मार्फत् हरित ऐरावती गाउँपालिका वनाउने तथा पशुअहारको लागि घाँस क्षेत्र तथा चरनको विकास हुने तथा जलवायु परिवर्तनको असरको रोकथाममा योगदान पुऱ्याउन सकिन्छ ।

७.१.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्धकालिन सोच

वन क्षेत्रको दीगो संरक्षण सहितको गाउँपालिका

लक्ष्य

ऐरावती गाउँपालिकामा उपलब्ध वन तथा जैविक विविधतालाई उच्चतम प्रतिफल प्राप्त हुने गरी दीगो व्यवस्थापन गर्ने

उद्देश्य

वन तथा जैविक विविधतालाई आम्दानीमुलक दीगो स्रोतका रुपमा विकास गर्नु,

७.१.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) वनको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्न नीतिगत संरचना तयार पार्ने	१) संवैधानिक व्यवस्था अनुसार वन क्षेत्रको वैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्न सामुदायिकसँग को सहकार्यमा पालिका स्तरीय वन नीति मापदण्ड र सँगठनात्मक संरचना तयार पारिने छ
२) विद्यमान वनक्षेत्र कायम उत्पादकत्व वृद्धिका लागि वनको सहभागितामुलक दिगो, एवम बैज्ञानिक व्यवस्थापन गर्ने ।	२) जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै वन क्षेत्र र वन पैदावरको उत्पादन बृद्धि गरी रोजगारीको सिर्जना गरिने छ
	३) रैथाने वनस्पती लगायत उपयोगी जडीवुटीहरुको संरक्षण, विस्तार र उपयोग गरिनेछ । सबै वडामा पाईने टिमुर, तिते, दालचिनी, अमला, पाखनबेद, कुरिलो आदिको संरक्षण तथा सम्वर्द्धन गर्ने
	४) वन जन्य उद्योगको विकास तथा प्रवर्द्धन गरिने छ
	५) महिला, दलित, आदिवासी तथा स्थानीय समुदाय सम्मिलित वन उपभोक्ता समूहद्धारा सहकारी निमार्ण र समुदाय, सरकारी र निजि क्षेत्रको साझेदारीमा पुँजी वृद्धि गरी वन पैदावारलाई नतिजामा आधारित पर्यापर्यटन, काष्ठ फर्निचर लगायतका उद्योगमा लगाउने वातावरण निमार्ण गरिनेछ
३) जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै पुँजी निर्माण युक्त वनस्पतीको प्रवर्द्धनमा जोड दिने	६) जैविक विविधताको संरक्षण गर्न समुदाय स्तरमा चेतना अभिवृद्धि, वन उपभोक्ता समितिको क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
	७) मिचाहा प्रजातिको बोट विरुवालाई नियन्त्रण, नर्सरी विस्तार, वृक्षारोपण, रिचार्ज पोखरी निर्माण, अग्नीरेखा, झाडी सफाई जस्ता क्रियाकलापहरुबाट जैविक सम्पदाको संरक्षण गरिनेछ ।
	८) वनमा लाग्ने रोग, किरा र मिचाहा प्रजातिहरुको न्यूनीकरण गर्दै वन जंगल संरक्षण गरिनेछ ।
	९) बन्यजन्तुहरुबाट हुनसक्ने सम्भावित क्षति न्यूनीकरण गर्न जंगल क्षेत्रमै उपयुक्त हुने घाँस, विरुवा, फलफूलहरु रोपण गरी वन्यजन्तुको आहारा व्यवस्था मिलाइनेछ
	१०) वन वातावरण सम्बन्धी अनुसन्धानमा जोड दिईने छ
	११) वन्यजन्तुहरुको चोरी शिकारीलाई कडाईका साथ कार्यान्वयन गर्दै लोपोन्मुख चराचुरुङ्गीको वासस्थान संरक्षण गरिनेछ ।
	१२) व्यवसायिक मूल्य भएका जडीवुटी लगायतका आयमुलक रुखहरुको व्यापक वृक्षारोपण गरी जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै दीगो उपयोगमा जोड दिइनेछ ।
	१३) चरीचरनका व्यवस्थापनका लागि खुल्ला क्षेत्र निर्माण गरिने छ ।
	१४) जैविक विविधतालाई पर्यटन प्रवर्द्धनसँग जोड्दै वन क्षेत्रको सम्पदा तथा विविधताको प्रोफाइल तथा इन्भेष्ट्रि तयार पारी नियमित रुपमा अभिलेख अद्यावधि गरिनेछ ।

७.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	वन नीति मापदण्ड र सँगठनात्मक संरचना निर्माण	√	√	√	√	२०	७	१३	२
२	टिमुर, तिते, दालचिनी, अमला, पाखनबेद, कुरिलो जस्ता रैथाने वनस्पती लगायत उपयोगी जडीवुटीहरुको संरक्षण, विस्तार र उपयोगका लागि प्रशोधन उद्योगको स्थापना	√	√	√	√	१०००	७	१३	२
३	लक्षित समुदायका लागि पर्यापर्यटन, काष्ठ फर्निचर लगायतका उद्योगको विकास कार्यक्रम					२०००	७	१३	२
	जम्मा					**३०२०**			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सूचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको श्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	सहकार्य, समन्वय र सहअस्थित्वलाई अंगिकार गर्दै वन तथा जैविक विविधताको दीगो व्यवस्थापन भएको हुने	वन तथा जैविक विविधताको क्षेत्रको रोजगारीको अवस्था	प्रतिशत	१	३	५	८	गा.पा	गा.पा
असर	वन तथा जैविक विविधतालाई आम्दानीमुलक दीगो स्रोतका रुपमा विकास भएको हुने	जैविक संरक्षणका लागि मिचाहा प्रजाति नियन्त्रण, वृक्षारोपण, रिचार्ज पोखरी, अग्नीरेखा, झाडी सफाई जस्ता कार्यहरु	संख्या	२	४	१०	१५	गा.पा	गा.पा
		सामुदायिक वनले ओगटेको क्षेत्र	हेक्टर	११९.१	११९.१	१२०	१२१	गा.पा	गा.पा
		सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहमा आवद्ध सदस्य संख्या	संख्या	५६	५६	५६	५६	गा.पा	गा.पा
		गैर काष्ठ वन पैदावरको व्यवसायिक खेती गरिएको क्षेत्र	हेक्टर	०	१००	१५०	१०००	गा.पा	गा.पा

		वन तथा जडिबुटीमा आधारित उद्योग व्यवसाय	संख्या	०	१	४	६	गा.पा	गा.पा
प्रतिफल तह १.१	पालिका स्तरीय वन नीति मापदण्ड र सँगठनात्मक संरचना निर्माण बाट गाउँपालिकालाई वन क्षेत्रको कानुनी विकास भएको हुने	वन नीति मापदण्ड र सँगठनात्मक संरचना निर्माण	संख्या	१	१	१	१	गा.पा	गा.पा
	वनमा आधारित उद्यम विकास तथा रोजगारी अभिबृद्धिमा टेवा पुगेको हुने	टिमुर, तिते, दालचिनी, अमला, पाखनबेद, कुरिलो जस्ता रैथाने वनस्पती लगायत उपयोगी जडीवुटीहरुको संरक्षण, विस्तार र उपयोगका लागि प्रशोधन उद्योगको स्थापना	संख्या	१	१	१	१	गा.पा	गा.पा
		महिला, दलित, आदिवासी तथा स्थानीय समुदाय लक्षित पर्यापर्यटन, काष्ठ फर्निचर लगायतका उद्योगको विकास	प्रतिशत	२	३	५	१०	गा.पा	गा.पा

७. २. भू तथा जलाधार व्यवस्थापन

७.२.१ विद्यमान अवस्था

झिम्रुक खोला, आरु खोला, रोत्ला खोला, र्भवु खोला, पत्रे खोला, तथा छाप खोला ऐरावती गाउँपालिकाको मुख्य जलस्रोत प्रणाली हो । गाउँपालिकाको जलसंरचनासँग सम्बन्धीत योजना तथा कार्यक्रम निर्माणमा यीनै प्रणालीको मुख्य योगदान हुने गर्छ । झिम्रुक खोला गाउँपालिकाको मुख्य नदी प्रणाली हो यसले पालिकाको सबै वडाहरुलाई समेट्छ । गाउँपालिकामा संरक्षित पानीका मुहान १८ वटा छन भने लगभग त्यति नै संख्यामा भू क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्रहरु रहेका छन ।

७.२.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

जलाधार व्यवस्थापनको कार्य हुन नसक्नु, बढ्दो प्राकृतिक जल प्रकोप, जलाधार व्यवस्थापन र संरक्षण हुन नसक्नु नयाँ निर्माणाधिन सडकले पहिरोको जोखिम (थुबाङ र कैरन, वडा ४) बढ्नु आदि भू तथा जलाधार व्यवस्थापनका मुख्य चुनौती हुन ।

- **सम्भावना, अवसर**

जलाधार संरक्षण र व्यवस्थापनको कार्य गर्न सकिने, प्रकोप पहिचान गरी आवश्यक कार्यक्रम गर्न सकिने, जलाधार व्यवस्थापन गर्न सकिने, सम्बेदनशील क्षेत्रको पहिचान गरी सतर्क हुन सकिने साथै नदी प्रणालीको बहु उद्देशिय उपभोगमा व्यवस्थापन गर्न सकिने, कृषि, पर्यटन, उद्योग जस्ता अन्तरसम्बन्धीत विषयवस्तुमा वन क्षेत्रको प्रयोग गर्न सकिने ।

७.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

जलस्रोतको दिगो उपयोगबाट समृद्ध गाउँपालिकाको निर्माणमा योगदान

लक्ष्य

जलाधार क्षेत्रको वहुआयामिक तथा दीगो उपयोगबाट आर्थिक समृद्धि हासिल गर्ने

उद्देश्य

जलस्रोतको वहुआयामिक तथा समन्यायिक उपभोग तथा जल उत्पन्न विपद् न्युनीकरण एवम व्यवस्थापनबाट आर्थिक तथा समाजिक क्षति न्युनीकरण गर्नु

७.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, योजना कार्यान्वयन गर्ने	१) भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ।
२) जलाधार क्षेत्रफलको संरक्षण र सम्वर्द्धन गर्ने	२) उपयुक्त क्षेत्रमा डाले तथा वहुवर्षिय घाँसखेति को विकास गरिने
	३) जलाधार क्षेत्रलाई पर्यटकीय आकर्षणको केन्द्र वनाईने छ।
	४) वाढी पहिरोको जोखिमयुक्त क्षेत्रमा तारजाली तथा बृक्षारेपण गरिने छ।
	५) भू क्षय संवेदनशिल क्षेत्रमा तटवन्धन गरिने छ
३) जलाधार क्षेत्रको दीगो व्यवस्थापन गरी आन्तरिक स्रोत तथा रोजगारी प्रवर्द्धन गर्ने	६) मासिदै गएका जलाधारहरुको पुनरुत्थान गरिने छ र संवेदनशील जलाधारको संरक्षण र विकासका लागि प्रदेश सरकारसँगको सहकार्यमा विशेष जलाधार क्षेत्र घोषणा गरी भू उपयोगका आधारमा व्यवस्थापन गरिने छ।
	७) नदी प्रणालीको ढुङ्गा, गिटि, बालुवाको आँकलन गरी निर्दिष्ट क्षेत्रबाट त्यस्ता वस्तुको उत्खनन्, सङ्कलन, प्रशोधन,ओसार पसार र बिक्री वितरण व्यवस्थित एवम् प्रभावकारी बनाईनेछ (प्रदेश)
	८) गाउँपालिकाको सैंन्दर्यसँग गासिएका झिम्रुक खोला, ऐरावती सँगम स्थल तथा अन्य खोलालाई पर्यापर्यटनको नमुनाको रुपमा विकास गरिने छ।
४) भूक्षय नियन्त्रण गर्ने	९) भूक्षय तथा वाढी पहिरो प्रभावित क्षेत्रहरुको नक्साङ्कन गरी त्यस्ता क्षेत्रहरुमा मानव वसोवासका लागि बन्देज लगाइनेछ ।
	१०) जोखिम क्षेत्रका वस्तीहरुलाई स्थानान्तरण गर्दै सो क्षेत्रमा वाँस, वावियो, अम्रिसो जस्ता वोट विरुवाहरुको वृक्षारोपण गरी भूक्षयलाई नियन्त्रण गरिनेछ
	११) जथाभावी सडक निर्माण गर्ने कार्यलाई पूर्णत निषेध गरी वातावरण प्रभाव मूल्याङ्कन एवं डिपिआर पश्चात वायो इन्जिनियरिङ्ग प्रविधि अपनाई सडक निर्माण गर्ने परिपाटिको विकास गरिनेछ।
	१२) ढुङ्गा बालुवा गिटीको उपयोगलाई व्यवस्थित एवं किनारामा तटबन्ध निर्माण गरी नदीको प्रवाहलाई च्यानलाइजेशन गरिनेछ।
	१३) बगेर जाने पानीको भण्डारण, सडक छेउ नाली निर्माण, रिचार्ज पोखरी निर्माण, व्यवस्था, गरी सुधार ब्यबस्थापन गरी सम्भावित भूक्षयलाई न्यूनीकरण गरिनेछ
	१४) भूक्षय तथा वाढी पहिरो प्रभावित क्षेत्रहरुको नक्साङ्कन गरी त्यस्ता क्षेत्रहरुमा मानव वसोवासका लागि बन्देज लगाइनेछ ।

७.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.स.	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत				लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	लागत (लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	एक वडा एक कृषि वन कार्यक्रम	√	√	√	√	२००	७	१३	२.१
२	छापेखोला चुंजाठाटी झिम्रुक नदी प्रणालीका जलाधार सौन्दर्यीकरण आयोजना	√	√	√	√	४०००	७	१३	२.१
३	वाढी पहिरोको जोखिमयुक्त क्षेत्रमा तारजाली तथा बृक्षारेपण कार्यक्रम	√	√	√	√	१००	७	१३	२.१
४	भू क्षय संवेदनशिल क्षेत्रमा तटवन्धन कार्यक्रम	√	√	√		१०००	७	१३	२.१
५	चुरे संरक्षण आयोजना	√	√	√		२०००	७	१३	२.१
६	नदी प्रणालीको ढुङ्गा, गिटि, बालुवा उत्खनन उद्योग (प्रदेश)	√	√	√		१०००	७	१३	२.१
	जम्मा					**८३००**			

➢ नतिजा **खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सूचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको श्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	जलाधार क्षेत्रको वहुआयामिक तथा दीगो उपयोगबाट आर्थिक समृद्धि हासिल भएको हुने	जल तथा भूसंरक्षणको दीगो उपयोगबाट प्राप्त रोजगारी	प्रतिशत	०	१	२	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	प्राकृतिक श्रोतहरूको जलवायु उत्थानशीलता अभिवृद्धि भएको हुने	संरक्षित पानी मुहान क्षेत्र	संख्या	१८	१८	१९	२५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		संरक्षित खेतबारीको क्षेत्रफल	प्रतिशत	२०	२१	२५	४०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		नदी नियन्त्रण लम्बाई	किमि	०	५	५	७	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		संरक्षित गल्छी र पहिरो	संख्या	१४	१३		१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		संरक्षित भू-क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र	संख्या	१८	१८	१६	१५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		जलउत्पन्न प्रकोपबाट प्रभावित घरपरिवार	संख्या	१२	१०	५	०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वायोइञ्जिनियरिङ प्रविधि प्रयोग संरचनाको लम्बाई	कि.मि	०	५	१०	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

प्रतिफल	गाउँपालिकाको भू तथा जलाधार संरक्षणका गतिविधि बढ्नोले जलाधार संरक्षणमा सकारात्मक प्रभाव परेको हुने	एक वडा एक कृषि वन कार्यक्रम	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		छापेखोला चुंजाठाटी झिम्रुक नदी प्रणालीका जलाधार सौन्दर्यीकरण आयोजना	संख्या		१	१	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		बाढी पहिरोको जोखिमयुक्त क्षेत्रमा तारजाली तथा बृक्षारेपण कार्यक्रम	संख्या		१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		भू क्षय संवेदनशिल क्षेत्रमा तटवन्धन कार्यक्रम	संख्या		१	१	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		चुरे संरक्षण आयोजना	संख्या		१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		नदी प्रणालीको ढुङ्गा, गिटि, बालुवा उत्खनन उद्योग (प्रदेश)	संख्या		१	१	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

७.३. वातावरण तथा फोहोरमैला व्यवस्थापन

७.३.१ विद्यमान अवस्था

गाउँपालिका भित्र एउटा मनोरञ्जन स्थल, पार्क, र हरित क्षेत्र रहेको छ भने लगभग ८५ प्रतिशत घरधुरीले नियमित सरसफाई गर्ने गरेका छन । लगभग ९५ प्रतिशत घरधुरीले दाउराको प्रयोग गर्ने गरेका छन भने कुल घरधुरी मध्ये ४८०० ले शौचालय, घर आँगनको कुहिने फाहोरलाई व्यवस्थित गर्ने गरेका छन ।

७.३.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

जनचेतनाको अभाव, वातावरणीय स्वच्छताका लागि नीतिगत व्यवस्थाको कमी, गाउँपालिकासँग वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न ठोस कार्यक्रमको अभाव, प्राकृतिक जल प्रकोप बढ्दो, जलाधार व्यवस्थापन र संरक्षण नभएको, नयाँ निर्माणाधिन सडकले पहिरोको जोखिम आदि गाउँपालिकाका मुख्य समस्या तथा चुनौती हुने ।

- **सम्भावना, अवसर**

बरौंला लगायतका बजार क्षेत्रको वातावरणीय संरक्षणका लागि नीतिगत व्यवस्था गर्न सकिने, वातावरणको दीगो व्यवस्थापनका लागि जलाधार व्यवस्थापन तथा वन क्षेत्रको संरक्षण गर्न सकिने, गोवर ग्याँस, सुधारिएको चुलो, विद्युतिय चुलो जस्ता कम खर्चिला तथा वातावरणीय रुपमा अनुकुल प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिन सकिन, स्थानीय समुदायहरुसँगको सहकार्यमा प्राकृतिक पार्क, पोखरी आदिको निर्माण तथा संरक्षण गर्न सकिने ।

७.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

सुन्दर र स्वच्छ गाउँपालिका

लक्ष्य

वातावरणीय स्वच्छतामैत्री विकासमा जोड दिने

उद्देश्य

गाउँपालिका अन्तर्गतका बजार तथा ग्रामिण क्षेत्रमा हुने मानविय क्रियाकलापलाई दीगो तथा वातावरण मैत्री बनाउनु

७.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) वातावरणीय स्वस्छतालाई दीगो रुपमा व्यवस्थापन गर्न समुदायसँगको सहकार्यलाई जोड दिने ।	१) गाउँपालिकाको वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न आवश्यक कानुन तथा मापदण्डको निर्माण गरिने छ
	२) बरौंला लगायतका साना सहरी क्षेत्रमा कुहिने, नकुहिने तथा सिसा र फलामजन्य फोहरलाई छुट्टाछुट्टै स्थानमा राख्ने व्यवस्था मिलाईनेछ र फोहरमैला व्यवस्थापन गरिनेछ ।
	३) वातावरण मैत्री कम खर्चिला प्रविधिमा जोड दिईने छ ।
	४) स्थानीय समुदायहरुसँगको सहकार्यमा प्राकृतिक पार्क, पोखरी आदिको निर्माण तथा संरक्षण गरिने छ ।
	५) सामुदायिक संस्थाहरुसँग सहकार्य गरी फोहोर न्यूनीकरण, प्रशोधन तथा प्रयोग जस्ता विधिहरु अवलम्बन गरी फोहोरमैलाको व्यवस्थापन तथा श्रोतमै न्यूनीकरण गरिनेछ ।
	६) बजार क्षेत्रहरुमा ढलहरु निर्माण र गाउँवस्तीका घर आँगनबाट निस्कने फोहोरपानीलाई नजिकको खेतवारीमा सुरक्षित निकास तथा करेशावारी प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
	७) दलित, अति विपन्न समुदायको घरघरमा चर्पीको व्यवस्था गरी खुल्ला क्षेत्रमा हुने शौचलाई न्यूनीकरण, र सुधारिएको चुलो निर्माणमा सहयोग उपलब्ध गराउदै वातावरण संरक्षण गरिनेछ ।
२) पूर्वाधार विकास र वितावरण विच सन्तुलन कायम गर्न आवश्यक नीति निर्माण गर्ने	८) नयाँ वस्तीहरु निर्माणमा वातावरणी तथा सुन्दरताको पक्षलाई जोड दिईने छ
	९) वातावरणीय सन्तुलत कायम गर्न वातावरणमैत्री पुर्वाधार विकास मापदण्ड वनाउने

७.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.स	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न आवश्यक कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा	√	√	√	√	२०	७	१३	२.१
२	फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	√	√	√	√	४००	७	१३	२.१
३	कम खर्चिला तथा वातावरणीय रुपमा अनुकुल प्रविधिको प्रयोगमा अनुदान	√	√	√	√	२००	७	१३	२.१
४	वातावरणमैत्री वस्ती निर्माणमा अनुदान	√	√	√		१०००	७	१३	२.१
	जम्मा					१६२०			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सूचक	इकाई	**आधार वर्ष २०७८/७९**	**लक्ष्य**			पुष्टयाईको श्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	**२०८०/८१**	**२०८३/८४**		
प्रभाव	वातावरण मैत्री विकास मार्फत सफा, स्वच्छ र हरित वातावरण सहितको समृद्धि हाँसिल भएको हुने	वातावरण मैत्री वस्ती	संख्या	०	०	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वातावरण मैत्री फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्ने परिवार	प्रतिशत	१०	२०	५०	६०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	उत्पादन तथा पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरू वातावरण मैत्री भएको हुने	मनोरञ्जनस्थल, पार्क र हरित क्षेत्र	संख्या	१	२	४	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		प्रयोगमा आएको फोहोरमैला व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	०	१	१	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कम्पोष्ट-विन र गार्वेज-पिट प्रयोग गर्ने परिवार	संख्या	०	१००	५००	५०००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		निष्काशित फोहोरमैलाको औषत वार्षिक परिमाण	मे.टन					गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		परम्परागत उर्जा (दाउरा) प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९५	८०	६०	४०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

		घरभित्रको धुवाँबाट मुक्त घरधुरी	प्रतिशत	५	१०	४०	६०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल तह	वातावरणीय स्वच्छता सम्बन्धी कानुन तथा कार्यक्रमले गाउँपालिकाको स्वच्छतामा अभिवृद्धि भएको हुने	वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न आवश्यक कानुन तथा मापदण्ड तर्जुमा	संख्या	१	१		१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम	संख्या		१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		कम खर्चिला तथा वातावरणीय रुपमा अनुकुल प्रविधिको प्रयोगमा अनुदान	प्रतिशत	२०	२०	२०	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वातावरणमैत्री वस्ती निर्माणमा अनुदान	संख्या	१	२	२	३	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

७.४.विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन

७.४.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाउँपालिकामा वडा नं २ स्थित बरौंला बजार मात्र एकीकृत र सुरक्षित आवसको रुपमा विकास भएको छ। करीव ६ प्रतिशत परिवार वस्ती अयोग्य क्षेत्रमा वसोवास गर्ने गरेका छन। विपदबाट गाउँपालिकामा सरदर २५ लाख वरावरको क्षति हुने गरेको छ। गाउँपालिकामा खुल्ला क्षेत्रहरु १५ वटा रहेका छन। विपद्का वेलामा उद्वार गर्ने स्वयंसेवक ३६ जना रहेका छन भने गाउँपालिकाले विपद् जोखिम राहतका लागि रु १ करोड वरावरको विपद व्यवस्थापन कोष निर्माण गरेको छ ।

७.४.२ समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **समस्या, चुनौती**

गाउँपालिकामा प्रतिकार्य सन्चालन केन्द्र लगायतका अन्य संरचना र सामाग्री अभाव, मानिसमा उचित जनचेतनाको कमी, वडाका सबै संरचना भुकम्प प्रतिरोधि नरहेको, विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै पूर्व तयारी र वडा स्तरिय आपतकालिन कोष नभएको, वडाका सबै संरचना भुकम्प प्रतिरोधि बनाउन चुनौतीपूर्ण, पुर्वसूचना प्रणालीको अभाव हुनु।

- **सम्भावना, अवसर**

विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी प्रतिकार्य सन्चालन केन्द्र लगायतका अन्य संरचना र सामग्री, जनचेतना अभिवृद्धि, पूर्व तयारी र वडा स्तरिय आपतकालिन कोष स्थापना गर्न संभावना भएको।

७.४.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

विपद् व्यवस्थापनमा सक्षम गाउँपालिका।

लक्ष्य

दैवी प्रकोपबाट सृजना हुन सक्ने प्रकोप न्युनिकरणकालागि आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्थापन गर्ने

उद्देश्य

दैवी प्रकोप तथा जलवायु परिवर्तका कारणले गाउँपालिकामा आई पर्ने विपद् व्यवस्थाप तथा मौषम परिवर्तन अनुकुलका पुर्वाधारको तयारी गर्नु

७.४.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) विपद व्यवस्थापन मापदण्ड तथा नीति तयारी गर्ने	१) गाउँपालिका स्तरीय विपद व्यवस्थापन ऐन तथा नीति तयारी गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
	२) जलवायु अनुकुलन सम्बन्धी योजना तर्जुमा गरिने छ ।
	३) कृषि तथा पशुपंछिपालनमा जलवायु परिवर्तनका असर न्युनीकरण गर्न अनुसन्धानमा आधारित वातावरणमैत्री र जलवायु अनुकुल कृषि प्रविधिको विकास गरिने छ ।
	४) स्थानीय परम्परागत ज्ञानलाई आधार मानेर जैविक विविधता व्यवस्थापनमा अनुकुलन कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
२) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, योजना कार्यान्वयन गरी जोखिमबाट हुने क्षति न्यूनीकरण गर्ने ।	५) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड बनाई कार्यान्वयन एवं अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ
	६) विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी दीर्घकालीन नीति तथा योजना विकास गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
	७) वडागत विपद व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनिकरण कोष खडा गरिने छ ।
	८) गाउँपालिका क्षेत्रमा जोखिमपूर्ण क्षेत्रहरु पहिचान गरि आश्रय स्थाल, पूर्व तयारी, विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम, तथा आपतकालिन सामग्रीहरुको भण्डारण गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
	९) तटबन्ध निर्माण गरिएको क्षेत्रमा बृक्षारोपण कार्यक्रम गरिने छ ।
	१०) विपद् व्यवस्थापनकालागि विपदपूर्व तथा विपद पश्चातगर्नु पर्ने सचेतना तथा प्रतिकार्य योजना तयार गरिने छ ।
	११) विपद तथा उच्च जोखिममा परेका घर परिवारलाई तत्काल राहत उद्धार र पूर्नस्थापना सम्बन्धी कार्यकम सञ्चालन गरिने छ ।
	१२) प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जोखिम, न्यूनिकरण गर्न पूर्व सूचना तयारी, उद्धार, राहत एवम पूर्नस्थापना गरिने छ ।
	१३) समुदायमा आधारित विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा विपद ब्यवस्थापनको योजना तर्जुमा गरिने छ ।
	१४) विपदबाट जोखिममा रहेका घर परिवारलाई सुरक्षित बास स्थानको व्यवस्था गरिने छ ।
	१५) भवन आचारसँहिता, नीति नियम बनाई कार्यान्वयन गरिने छ ।
	१६) नदी उत्खनननलाई व्यवस्थित गरिने छ छ ।
	१७) विपद व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनिकरण कोष खडा गरिने छ ।

७.४.५ प्रमुख कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	विपद व्यबस्थापन ऐन तथा जलवायु अनुकुलन योजना तर्जुमा	√	√	√	√	२०	७	१३	२.१
२	वडागत विपद व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनिकरण कोष स्थापना	√	√	√	√	४००	७	१३	२.१
३	विपद् व्यवस्थापनकालागि आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्थापन	√	√	√	√	२००	७	१३	२.१
४	वातावरणमैत्री र जलवायु अनुकुल कृषि प्रविधिको विकास	√	√	√		१०००	७	१३	२.१
	जम्मा					**१६२०**			

- **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	दैवी प्रकोपबाट सृजना हुन सक्ने प्रकोप न्युनिकरणकालागि आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्थापन भएको हुने	विपद व्यवस्थापन तयारीको अवस्था	प्रतिशत	०	३	४	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	दैवी प्रकोप तथा जलवायु परिवर्तका कारणले गाउँपालिकामा आई पर्ने विपद् व्यवस्थाप तथा मौषम परिवर्तन अनुकुलका पुर्वाधारको तयारी भएको हुने	सुरक्षित, एकीकृत र व्यवस्थित वस्ती/आवास क्षेत्र	संख्या	१	२	४	८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		अयोग्य वस्ती वा स्थानमा बसोबास गरेका परिवार	प्रतिशत	६	५	३	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		विपदबाट भएको वार्षिक क्षती (जग्गा, संरचना, बाली नाली, पशुपंक्षी र अन्य सम्पत्ती)	रु. लाखा	२५	२०	१५	१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		खुल्ला क्षेत्र तथा स्थानहरु	संख्या	१५	१५	२०	२५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		आपतकालीन उद्धारका लागि	जना	३६	४०	४५	९०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		तालिम प्राप्त स्वयंसेवक							
		विपद व्यवस्थापन स्थानीय कोषमा भएको रकम	रु.	१ करोड	१ करोड	३ करोड	४ करोड	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		विपद व्यवस्थापनमा क्रियाशील संघ/संस्थाहरु	संख्या	५	५	५	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन भएका वडाहरु	संख्या	६	६	६	६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		विपद व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (पूर्व चेतावनी) जडान भएका क्षेत्रहरु	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		आपतकालीन उद्धारका लागि अत्यवश्यक एम्बुलेन्स तथा वरुणयन्त्रको व्यवस्था	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		जलवायु परिवर्तन अनुकूलन न्यूनीकरण सम्वन्धी सचेतना लगायतका कार्यक्रम संचालन	संख्या	१	२	३	४	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल तह	विपद ब्यबस्थापन ऐन तथा जलवायु अनुकुलन योजना तर्जुमा बाट गाउँपालिकाको विपद व्यवस्थापनको दीर्घकालिन योजना तयार भएको हुने	विपद ब्यबस्थापन ऐन तथा जलवायु अनुकुलन योजना तर्जुमा	संख्या	१				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
	विकेन्द्रित विपद कोषको व्यवस्थाले पिडितले राहत पाउन सहज भएको हुने	वडागत विपद व्यवस्थापन र जोखिम न्यूनिकरण कोष स्थापना	रु	१ करोड				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
	विपद्को पुर्वतयारीमा सकारात्मक प्रभाव परेको हुने	विपद् व्यवस्थापनकालागि आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्थापन	संख्या	१	१	१		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
	कृषि उत्पादनमा सहजता आएको हुने	वातावरणमैत्री र जलवायु अनुकुल कृषि प्रविधिको विकास	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
	जलवायु अनुकुल क्रियाकलापको शुरुवात भएको हुने	वातावरणमैत्री र जलवायु अनुकुल कृषि प्रविधिको विकास	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

परिच्छेद – आठ

संस्थागत विकास तथा सुशासन

८.१ सुशासन, ऐन, नियम, तथा जवाफदेहिता

८.१.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाउँपालिकामा हाल सम्म कुल ३४ वटा ऐन नियम, निर्देशिका, कार्यविधि तथा मापदण्डहरु निर्माण गरिएको छ । गाउंपालिकाले नियमित रुपमा गर्ने प्रशासनिक तथा विकास सम्बन्धी क्रियाकलापको पारदर्शिता तथा जवाफदेहिताको परीक्षणकालागि वार्षिक २ वटा सार्वजनिक सुनुवाई हुने गरेको छ । सेवा प्रवाहमा गाउँपालिकाले केही प्रयासहरु गरेको छ। हाल तीन प्रकारका सेवा विद्युतीय (अनलाईन) माध्यमबाट दिने गरिएको छ ।

८.१.२. समस्या, चुनौती तथा सम्भावना, अवसर

- **चुनौती तथा समस्या**

पर्याप्त मात्रामा ऐन नियम तथा कानुनहरुको निर्माण हुन नसक्नु, नगरिक वडा पत्र, सार्वजनिक सुनुवाई, सार्वजनिक परीक्षण तथा सामाजिक परीक्षण जस्ता पारदर्शिता तथा जवाफदेहितासँग जोडिएका औजारहरुको प्रयोग पर्याप्त मात्रामा नहुनु, संघीय सरकारले तर्जुमा गर्नुपर्ने संघीय ऐनहरु तर्जुमा हुन ढिलाई हुनु आदि सुशासन प्रवर्द्धनका मुख्य समस्या तथा चुनौती हुन ।

- **अवसर तथा सम्भावना**

गाउँपालिकाले संवैधानिक रुपमा प्राप्त एकल अधिकारलाई आधारमानी आफै कानुन निर्माण गर्न सक्ने अवस्था छ भने साझा अधिकारका क्षेत्रहरुमा पनि स्थानीय पहिचान अनुसारका कानुन निर्माण गर्न सक्ने अवस्था पनि रहेको छ। हाल अभ्यासमा ल्याईएका कानुनलाई स्थानीय आवश्यकता सम्बोधन गर्ने गरी तर्जूमा गर्न सकिने । कानुन निर्माणमा विज्ञताको सहयोग लिन सकिने अवस्था गाउँपालिकासँग रेहेको छ।

८.१.३. दीर्घकालिन सोच लक्ष्य तथा उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

"पारदर्शी जवाफदेही तथा प्रभाकरी सेवा"

लक्ष्य

पारदर्शी, जवाफदेही, मितव्ययी, चुस्त, प्रविधिमैत्री, जनमैत्री सेवाप्रवाहको नीतिगत व्यवस्था गर्ने

उद्देश्य

गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह लगायत सम्पुर्ण प्रशासनिक व्यवस्थालाई चलायमान वनाउगा पारदर्शिता तथा जवाफदेहिताका औजारहरुको प्रयोगलाई प्रभावकारी बनाउनु

८.१.४. रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) प्रविधि मैत्री सेवा संचालन गर्ने ।	१) आवश्यकताका आधारमा सबैलाई कम्पुटर आधारभूत तालिम दिइनेछ
	२) SMS SYSTEM को व्यवस्था गरिनेछ ।
	३) डिजीटल नागरिक वडापत्रको व्यवस्था गरिनेछ ।
	४) सार्वजनिक स्थलमा निःशुल्क wifi को व्यवस्था गरिनेछ ।
२) शुसासन कायम गर्न आफ्नो कामप्रति उत्तरदायि गराउने ।	१) आफ्नो जिम्मेवारीको कार्य गरे नगरेको मूल्याङकन गरि निज को चौमासिक समिक्षा तथा मूल्याङकन गरिनेछ ।
	२) कार्य मूल्याङकनकाआधारमा सम्मान सहित पुरस्कृत वा सजायको व्यवस्था गरिनेछ ।
	३) सेवाग्राही प्रति पूर्ण रुपमा जवाफदेही भई सेवाप्रदान गर्ने वातावरण सिर्जना गरिने छ ।
	४) गाउँपालिकाका निर्णयहरु वेबसाईट मार्फत सार्वजनीक गरिनेछ ।
	६) गाउँपालिका भित्र मर्मत संभार कोष, जगेडा कोष, लक्षित वर्ग संरक्षण कोष, आर्थिक सहायता कोष जस्ता कोषहरु खडागरी निश्चित कार्यविधी तय गरी कोष परिचालन गरिनेछ ।
	७) गाउँपालिका तथा वडा कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुको मनोवल उच्च राख्न प्रोत्साहनको प्याकेज लागु गरिनेछ ।
	८) प्रेस स्वतन्त्रतालाई सम्मान गर्दै गाउँपालिका भित्र रहेका संचार संस्था, संचारकर्मीहरुसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने नीति ल्याईनेछ ।
	गाउँपालिकाका निर्णयहरु वेबसाईट मार्फत सार्वजनीक गरिनेछ ।
३) भ्रष्टचार रहित समाजको निमार्ण गर्ने ।	१) निति, नियम, ऐन र कार्यविधि निमार्ण गरिनेछ ।
	२) आर्थिक पारदर्शिताको लागि सार्बजनिक सुनुवाईको आयोजना गरिनेछ
	३) कार्य पारदर्शिताको लागि डिजीटल प्रविधिप्रयोग गरिनेछ ।
	४) अनुगमन तथा मूल्याङकन समिति गठन गरी निरन्तर मूल्याङन गरिनेछ

८.१.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत				लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	लागत (लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	सार्वजनिक स्थलमा निःशुल्क wifi को व्यवस्था	√				५०	१५	७	५
२	डिजीटल नागरिक वडापत्रको व्यवस्था	√				५०	१५	७	५
३	सामाजिक परीक्षण	√				२०	१५	७	५
४	आवश्यक ऐन नियम तथा कानुनको निर्माण	√				५०	१५	७	५
	जम्मा					**१७०**			

नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	गाउँपालिका सेवाग्राहीमा स्थानीय सरकारको आभास दिन सफल भएको हुने	सेवा प्रबाहमा सेवा ग्राहीको सन्तुष्टिको स्तर	प्रतिशत	७३	७५	८०	९०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	संघिय, प्रादेशिक तथा स्थानीय ऐन, कानूनको परिपालनाबाट सेवाप्रवाहमा प्रभावकारीता एवं सुशासन अभिवृद्धि भएको हुने	पालिकाले स्वीकृत गरेको ऐन, नियम, निर्देशिका, कार्यविधि तथा मापदण्ड	संख्या	३४	४०	४५	५०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		अभ्यास गरिएका सामाजिक जवाफदेहिताका औजारका प्रकार	संख्या	४	४	४	४	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वर्षभरीमा भएका सार्वजनिक सुनुवाई	संख्या	२	२	२	२	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		अनलाईन बाट उपलब्ध सेवाका प्रकारहरु	संख्या	३		४	७		

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रतिफल	गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह पारदर्शी तथा प्रभावकारी भएको हुने	सार्वजनिक स्थलमा निःशुल्क wifi को व्यवस्था	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		डिजीटल नागरिक वडापत्रको व्यवस्था	संख्या	७	८	९	१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सामाजिक परीक्षण	संख्या	२	३	४	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		आवश्यक ऐन नियम तथा कानुनको निर्माण	संख्या	५	१०	१२	१४	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

८.२ श्रोत परिचालन

८.२.१ विद्यमान अवस्था

ऐरावती गाउँपालिकाको आ.व २०७६/७७ को कुल बजेट ३६ करोड वरावर थियो भने आ.व २०७७/७८ मा उक्त बजेटमा करीव ४४ प्रतिशतले बृद्धि भई ५३ करोड २८ लाख पुगेको थियो भने चालु आ.व २०७८/७९ मा ऋणात्मक बृद्धि भई ५२ करोड ९३ लाख वरावरको छ। कुल बजेटमा आन्तरिक राजश्वको हिस्सा नगन्य देखिन्छ। विगत तीन आर्थिक वर्षमा आन्तरिक राजश्व क्रमश रु ४१, ४८ र ६० लाख वरावरको प्राप्त भएको थियो। प्रशासनिक खर्च भन्दा न्युन मात्रामा रहेको आन्तरिक राजश्वले गाउँपालिका आत्मनिर्भर हुन धेरै अभ्यास गर्नु पर्ने कुरालाई इंकित गर्छ।

८.२.२ समस्या, चुनौती तथा अवसर, सम्भावना

- **समस्या, चुनौती**

कर एवं राजस्वका श्रोत पहिचान हुन नसक्नु, जनस्तरमा कर तिर्नुपर्छ भन्ने भाबना नै विकसित हुन सकिरहेको नसक्नु, करको दायरा फराकिलो वनाउन नसक्नु, वाह्य रुपमा प्राप्त हुने अनुदान रकममा समानीकरण अनुदानको भन्दा ससर्त अनुदानको बृद्धिदर अधिक हुनु। गाउँपालिकामा राजश्व सुधार कार्ययोजना बन्ने नसक्नु, स्रोत परिचालनका लागि आवश्यक योजनाको अभाव हुनु आदि गाउँपालिकाका स्रोत व्यवस्थापनका समस्या तथा चुनौती हुन।

- **अवसर, सम्भावना**

गाउँपालिकाले कानुन अधिनमा गरी कर तथा गैर करको दायरालाई फराकिलो वनाउन सक्ने देखिन्छ। त्यसै गरी आन्तरिक स्रोत अभिबृद्धिकालागि दक्ष कर्मचारीको व्यवस्था गर्न सकिने, प्राप्त अनुदानलाई उच्चतम प्रतिफल युक्त क्षेत्रमा लगाई अधिकतम प्रतिफल प्राप्त गर्न सक्ने, अन्तरपालिका सहकार्यका आधारमा आयको दायरा बृद्धि गर्न सक्ने अवसर गाउँपालिकासँग छ।

८.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

फराकिलो वित्तीय स्रोत सहितको गाउँपालिका

लक्ष्य

वित्तीय सक्षमता अभिबृद्धि गरी आत्मनिर्भर गाउँपालिका निर्माण गर्ने

उद्देश्य

गाउँपालिकाका पूजी निर्माण युक्त क्षेत्रको पहिचान गरी वित्तीय श्रोत परिचालन गर्नु।

८.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) वित्तीय श्रोत परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति निर्माण	१) वित्तीय श्रोत परिचालन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ।
२) वित्तीय श्रोत परिचालन	२) राजश्वको दायरा फराकिलो गरी राजश्वको विविधिकरण एंव विस्तारिकरणमा जोड दिइनेछ। ३) कर वर्गीकरण तथा कर संकलनलाई सरलीकरण गर्न विशेष किसिमको सुधार कार्यक्रम ल्याइनेछ। ४) आन्तरिक आय वृद्धिका लागि करका नयाँ क्षेत्रहरु पहिचान गरि कार्यान्यनमा ल्याइनेछ। ५) सार्वजनिक खर्चलाई पूँजी निर्माण (आय आर्जन)का क्षेत्रहरुमा लगानी गरी आन्तरिक आयलाई सुदृढ पारिनेछ। ६) सम्भावित करदाताहरुको पहिचान गर्दै वित्तीय साक्षरता कार्यक्रमहरु संचालन गरी कर तिर्ने अभ्यासलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। करको दरमा वृद्धि गर्ने भन्दा पनि दायरामा बिस्तार ल्याइनेछ। ७) लगानी मैत्री वातावरण बनाउन आवश्यक नीतिगत व्यवस्था गरिने छ। ८) निजी क्षेत्रसँग सहकार्य र समन्वय गरी आयोजनाहरु कार्यान्वयनमा ल्याइने छ। यसका लागि सार्वजनिक निजी साझेदारी नीति ल्याइनेछ।
३) वित्तीय क्षेत्रको अनुशासनलाई चुस्त वनाउने	९) गाउँपालिकाको आर्थिक ऐनका प्रावधानहरुलाई कडाइका साथ कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ। १०) आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा वित्तीय प्रशासनलाई सक्षम र प्रभावकारी बनाइनेछ। ११) वार्षिक खरिद योजना बनाउदै सार्वजनिक खरिदलाई पारदर्शिता, ई-विडिङ्ग तथा प्रक्रियागत ढंगबाट खरिद गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । १२) नियमित लेखापरीक्षण, पेश्की तथा वेरुजु फछ्र्यौटलाई प्रभावकारी बनाई वित्तीय जोखिम न्यूनीकरण गरिनेछ।

८.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्र.सं	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत				लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	लागत (लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	राजश्व सुधार कार्ययोजना निर्माण	√				२०	१५	७	५
२	राजश्वको क्षेत्रमा जानकार विज्ञ कर्मचारीको व्यवस्था	√				५०	१५	७	५
३	उत्पादनशील क्षेत्रमा हुने लगानीमा बृद्धिका लागि अध्ययन	√				२०	१५	७	५
४	वित्तीय स्रोत व्यवस्थापन ऐन निर्माण	√				१०	१५	७	५
	जम्मा					**१००**			

➢ **नतिजा खाका**

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	अर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
प्रभाव	वित्तीय सक्षमता अभिबृद्धि गरी आत्मनिर्भर गाउँपालिका निर्माण भएको हुने	सेवा प्रबाहमा सेवा ग्राहीको सन्तुष्टिको स्तर	प्रतिशत	८५	९०	९२	९५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वार्षिक योजनामा आर्थिक विकास तथा आयमुलक क्षेत्रमा लगानी	प्रतिशत	४.३६	८	९	१०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	गाउँपालिकाका पूजी निर्माण युक्त क्षेत्रको पहिचान	संघीय सरकारबाट राजस्व बाँडबाँड प्राप्त रकम	रु. हजारमा	७७७	७७२	७७७	७८४	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	अर्थिक वर्ष : लक्ष्य परिमाण			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
	गरी वित्तीय श्रोत परिचालन भएको हुने	संघ समानीकरण	रु हजारमा	९६६	९७०	९८०	९९०		
		प्रदेश समानीकरण	रु हजारमा	४५	५०	५५	६०		
		संघ सशर्त	रु. हजारमा	१९२३	२०००	२२००		गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		प्रदेश सशर्त	रु हजारमा	८६	९०	९२	९५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल	आन्तरिक आयको सम्भाव्य स्रोतको लेखाजोखा हुने तथा राजश्व अनुसन्धानमा सहयोग पुग्ने	राजश्व सुधार कार्ययोजना तयारी	संख्या	१				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		राजश्वको क्षेत्रमा जानकार विज्ञ कर्मचारीको व्यवस्था	दरवन्दी	१				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
	वित्तीय कारोवार व्यवस्थित हुने	उत्पादनशील क्षेत्रमा हुने लगानीमा बृद्धि	प्याकेज	१				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वित्तीय स्रोत व्यवस्थापन ऐन निर्माण	संख्या	१				गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

८.३ योजना व्यवस्थापन

८.३.१ विद्यमान अवस्था

गाउँपालिकाले लगभग ९० प्रतिशत भन्दा बढी आयोजना उपभोक्ता समितिद्वारा सञ्चालन गरेको देखिन्छ । विद्यमान अवस्था अनुसार गाउँपालिकाले प्रत्येक वर्षको पौष मसान्तदेखि शुरु भएर असार मसान्तमा अन्त्य हुने सात चरणको योजना तर्जुमा प्रकृयालाई योजना व्यवस्थापनको औजारका रुपमा प्रयोग गर्दै आएको छ । गाउँपालिकाले चालु आ.व २०७८/७९ मा आर्थिक विकासका उपक्षेत्र अन्तर्गतका आयोजनामा एक करोड ५० लाख (कुल बजेटको ६.५ प्रतिशत), सामाजिक विकासमा ३ करोड ७५ लाख (१५.०९ प्रतिशत), पुर्वाधार विकासमा ९ करोड (३६ प्रतिशत) र सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धीत विषयमा १ करोड ४१ लाख (५.७ प्रतिशत) खर्चको अनुमान गरेको छ । यसरी हेर्दा गाउँपालिकाको खर्चको प्राथमिकतामा पूर्वाधार तथा समाजिक क्षेत्रले ठुलो हिस्सा आघटेको देखिन्छ ।

८.३.२ समस्या, चुनौती तथा अवसर, सम्भावना

- **समस्या, चुनौती**

सात चरणको आयोजना छनौट पद्धतिको माध्यमबाट छनौट गरिने आयाजनाहरुले गाउँपालिकामा टुक्रे आयोजनाको भर थपेको छ। गाउँपालिकाको राजनीति पद्धतिले योजना व्यवस्थापनलाई वुझ्न नसक्नु, योजनावद्ध क्रियाकलापमा कमी हुनु, योजना व्यवस्थापन वितरणमुखी हुनु, आयोजना सञ्चालन गर्ने उपभोक्ता समितिको क्षमता पर्याप्त नहुनु, राजनीति प्रेरित उपभोक्ता समितिले कामको गुणस्तरीयता प्रदान गर्न नसक्नु आदि योजना व्यवस्थापनका मुख्य समस्या तथा चुनौती हुन ।

- **अवसर, सम्भावना**

गाउँपालिकाले दीर्घकालिन योजना निर्माण गरी योजना व्यवस्थापन गर्न सक्ने, आवधिक योजना, रणनीतिक योजना, मध्यकालिन खर्च संरचना जस्ता वहुवर्षिय योजना व्यवस्थापनका औजारहरुको प्रयोग गरी गाउँपालिकाले योजनाको दीर्घकालिन व्यवस्थापन गर्न सक्ने देखिन्छ ।

८.३.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

दीर्घकालिन सोच

दीगो योजना, दीगो विकास ।

लक्ष्य

उच्च प्रतिफल प्राप्त गर्ने गरी योजनाको व्यवस्थापन गर्ने

उद्देश्य

जनसहभागिताका आधारमा समावेशी योजना व्यवस्थापनको मार्गचित्र बनाउनु

८.३.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) योजना व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति निर्माण	१) योजना व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ ।
२) योजना तर्जुमा सहभागिता	२) मध्यमकालीन खर्च संरचनाका तयार पारी सोको आधारमा वार्षिक कार्यक्रम विकास गरिनेछ । ३) संघीय ऐन तथा स्थानीय कार्यविधिअनुसार वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमाको प्रकृया अवलम्बन गरिनेछ । ४) स्थानीय वस्तुगत विवरण, तथ्यांक र आवश्यकताको आधारमा योजना तर्जुमा गरिनेछ । ५) चौमासिक योजना कार्यान्वयन तथा प्रगतिको समिक्षा सम्बन्धी प्रकृया तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । ६) नतिजामुलक आवधिक योजना लागु गरिनेछ । ७) विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ ।

८.३.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत				लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता	लागत (लाखमा)	दिविल	दिराल	दिप्रल
१	योजना व्यवस्थापन कार्यविधि निर्माण	√				५०	१५	७	५
२	आवश्यक गुरुयोजना तथा क्षेत्रिय योजना निर्माण	√				५०	१५	७	५
३	मध्यकालिन खर्च संरचना निर्माण	√				२०	१५	७	५
	जम्मा					१२०			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८१/८२	२०८३/८४		
प्रभाव	गाउँपालिका सेवाग्राहीमा स्थानीय सरकारको आभास दिन सफल भएको हुने	वार्षिक योजनामा आर्थिक विकास तथा आयमुलक क्षेत्रमा लगानी	प्रतिशत	४	८		१०	पार्श्व चित्र	गा पा
असर	स्थानीय योजना तर्जुमा एवं कार्यान्वयनमा व्यापक जनसहभागिता र अनुगमन नतिजामूलक र प्रभावकारी भएको हुने।	स्थानीय गौरवका आयोजनाहरुको सूची	संख्या	०	६	७	७	पार्श्व चित्र	गा पा
		कूल आयोजना मध्ये उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन भएका आयोजनाको अनुपात	प्रतिशत	९०	९३	९५	९५	पार्श्व चित्र	गा पा
		समयमा सम्पन्न आयोजना/कार्यक्रमको अनुपात	प्रतिशत	१००				पार्श्व चित्र	गा पा
प्रतिफल तह	योजना व्यवस्थापनमा प्रभावकारीता आएको हुने	योजना व्यवस्थापन कार्यविधि निर्माण	संख्या	१	१	१		**पार्श्व चित्र**	**गा पा**
		आवश्यक गुरुयोजना तथा क्षेत्रिय योजना निर्माण	संख्या	१	१	१	१	**पार्श्व चित्र**	**गा पा**
		मध्यकालिन खर्च संरचना निर्माण	संख्या	१				**पार्श्व चित्र**	**गा पा**

परिच्छेद – नौ
कार्यान्वयन व्यवस्था

९.१ पृष्टभूमि

संघीय सरकारले तर्जुमा गरेको पन्ध्रौ योजनाले आगामी पाँच वर्षमा कार्यान्वयन हुने नीति तथा कार्यक्रमहरुको पूर्णताकालागि रु ९२ खर्व, २९ अर्व २९ करोड बजेट परिचालन हुने अपेक्षा गरेको छ। यो अनुमान आगामी ५ वर्षमा औषत ९.६ प्रतिशतका दरले आर्थिक बृद्धि गर्न आवश्यक पर्ने सिमान्त पुँजी अनुपात ४.९Ÿ१ का आधारमा गरिएको हो। कुल अनुमानित बजेट मध्ये सार्वजनिक क्षेत्रबाट रु ३५ खर्व ९८ अर्व ३२ करोड, निजी क्षेत्रबाट रु. ५१ खर्व ३४ अर्व ९ करोड र सहकारी क्षेत्रबाट रु. ४ खर्व ९६ अर्व ८७ करोड लगानी हुने अनुमान गरिएको छ। अनुमानित लगानीको विषयगत बाँडफाँड अनुसार कृषि, उत्पादनमुलक उद्योग, विद्युत, निर्माण, शिक्षा तथा स्वास्थ्यमा सरकारी लगानी उल्लेख्य बृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

यता समृद्ध प्रदेश सुखी नेपालीको दीर्घकालिन सोच बोकेको लुम्बिनी प्रदेशले कृषि, उद्योग र पर्यटन क्षेत्रको उत्पादन र उत्पादकत्व बढाउने, भैतिक पुर्वाधारको विकास गर्ने, गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्यकृ विस्तार गरी मानवीय पुजीको निर्माण गर्ने, सामाजिक समावेशीता तथा लैङ्गिक समता प्रबर्द्धन गर्ने लगायतका रणनीतिक अन्तरवस्तुलाई समृद्धिको आधारको रुपमा लिएको अवस्था छ। यसका लागि प्रदेश सरकारले पञ्च वर्षिय योजना अवधिक भरमा सीमान्त पुँजी उत्पादन अनुपात ५.०, आर्थिक बृद्धिदर ९.५ पुग्ने गरी प्रदेशको लक्ष्य अनुरुपको विकासका लागि कुल १२ खर्व ७ अर्व ६४ करोड वरावरको लगानी आवश्यक पर्ने अनुमान गरेको छ। कुल प्रक्षेपित लगानी मध्ये कृषिमा १ खर्व ६४ करोड, उद्योगमा ४ खर्व ५३ अर्व, र सेवा क्षेत्रमा ५ खर्व ८९ अर्व लगानी आवश्यक पर्ने देखाएको छ।

तालिका ७: ऐरावती गाउँपालिकाको त्रिवर्षिय बजेट प्रक्षेपण

सूचक	इकाई	आर्थिक वर्ष		२०७८/७९
		२०७६/७७	२०७७/७८	
पालिकाको वार्षिक आन्तरिक आय रकम	रु. लाख	४	८९६	७२१
संघीय सरकारबाट राजस्व वाँडफाड प्राप्त रकम	रु. लाख	७८४	७७२	७७७
प्रदेश सरकारबाट राजस्व वाँडफाड बाट प्राप्त रकम	रु. लाख	४२		
संघीय सरकार बाट प्राप्त समानीकरण अनुदान	रु. लाख	९००	९२०	९६६
प्रदेशबाट प्राप्त समानीकरण अनुदान	रु. लाख	४१	५०	४५
संघ बाट प्राप्त विशेष अनुदान	रु. लाख		१५०	२०८
प्रदेशबाट प्राप्त विशेष अनुदान	रु. लाख	१३२	६०	६०
संघबाट प्राप्त ससर्त अनुदान	रु. लाख	१५६४	२१०८	१९२३
प्रदेश बाट प्राप्त ससर्त अनुदान	रु. लाख	८०	१५८	८६
संघ सरकारबाट प्राप्त नगद अनुदान				२०
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त नगद अनुदान				५५
संघबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	रु. लाख		६४	७४
प्रदेशबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	रु. लाख	१५०	१५०	१५०
पालिकाको कूल वार्षिक बजेट	रु. लाख	३६९७	५३२८	५२९३
बजेटको वार्षिक वृद्धिदर			४४।१२	(०।६६
स्रोत गाउँपालिका लेखा शाखा २०७८				

ऐरावती गाउँपालिकाले हालसम्म संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट वित्तीय समानीकरण, राजश्व बाँडफाँड, शसर्त र समपुरक अनुदान शिर्षक अन्तर्गत प्राप्त अनुदान तथा आन्तरिक आयलाई मुख्य पुँजीगत स्रोतका रुपमा प्रयोग गर्दै आईरहेको अवस्था रहेको छ। विगत ३ वर्षको अवस्था हेर्दा कुल वेजटको वार्षिक वृद्धिदरमा ठुलो अन्तर आएको देखिन्छ। आ. व २०७७/७८ कुल गाउँपालिकाको कुल बजेट ५३ करोडको हाराहरीमा थियो जुन अघिल्लो आ.व भन्दा करीव ४४ प्रतिशत वढि हो। तर चालु आ.व मा अनुमानित बजेट गत सालको भन्दा करीव ०.६ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ। अर्को तर्फ समानीकरण अनुदानको वृद्धिदर आ. व २०७७/७८ २.२ प्रतिशत थियो जवकी सोही आ. व को ससर्त अनुदानको बृद्धि दर ३४ प्रतिशतको हाराहरीमा थियो। यसबाट गाउँपालिकाले स्वविवेकीय ढंगले खर्च गर्न सक्ने समानीकरण अनुदानको हिस्सामा ऋमिकरुपमा कमी आउदै गएको देखिन्छ।

९.२ संस्थागत तथा मानव संसाधन योजना

गाउँपालिकामा हाल ११० जना कर्मचारी कार्यरत छन। जसमध्ये १० जना प्राविधिक जनशक्ति रहेका छन। सँगठन र विकास अध्ययन अनुसार हाल गाउँपालिकामा २० जना कर्मचारीको अभाव भएको देखिन्छ। गाउँपालिकामा एक जना सेवा ग्राही लाई सेवा प्रवाह प्रदान गर्न लाग्ने औषत समय ४ घण्टा रहेको छ।

९.२.२ समस्या, चुनौती तथा अवसर, सम्भावना

- **समस्या, चुनौती**

गाउँपालिकामा पर्याप्त कर्मचारीको अभाव हुनु, विज्ञ कर्मचारीको अभाव, विकास समितिका जनप्रतिनिधिको भूमिका निष्क्रिय हुनु, संविधानले प्रदान गरेको अधिकारको उच्चतम उपयोग गर्न बाधा व्यवधान उत्पन्न हुनु, कर्मचारी सँगठनको मनोवल उच्च नहुनु, सम्पुर्ण वडा कार्यालयमा जाने सडक व्यवस्थित हुन नसक्नु आदि संस्थागत संरचना तथा मावन संशाधन अन्तर्गतका समस्या तथा चुनौतीहरु हुन।

- **अवसर, सम्भावना**

हाल निर्माण सम्पन्न भएको गाउँपालिकाको प्रशासनिक भवनले चुस्त र प्रभावकारी सेवा प्रवाहमा सकारात्मक भूमिका खेल्ने देखिन्छ। त्यसै गरी गाउँपालिकाले आफूलाई आवश्यक विज्ञको परिपुर्ति गर्न सक्ने कानुनी हैसियत प्राप्त गरेको छ। त्यसका अतिरिक्त सम्पुर्ण वडा कार्यालयहरु निर्माण भै सकेको अवस्थामा वडाबाट हुने सेवा प्रबाह थप प्रभावकारी हुने देखिन्छ। डिजिटल तथा अनलाइन सेवाले गाउँपालिकाको कार्यक्षमतालाई अझ निखार्ने देखिन्छ।

९.२.३ दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य, उद्देश्य

- **दीर्घकालिन सोच**

प्रभावकारी तथा चुस्त सँगठनात्मक विकास भएको गाउँपालिका

- **लक्ष्य**

गाउँपालिकाको सँगठनात्मक व्यवस्था तथा मानव संशाधनलाई चुस्त, प्रभावकरी तथा दक्ष वनाउने

- **उद्देश्य**

व्यवस्थित भैतिक संरचना तथा दक्ष, जनमैत्री , प्रविधिमैत्री दक्ष मानव संसाधन सहितको गाउँपालिका निर्माण गर्नु

९.२.४ रणनीति तथा कार्यनीति

रणनीति	कार्यनीति
१) मानव संसाधन विकास सम्बन्धी स्थानीय नीति निर्माण	१) मानव संसाधन विकास सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा नियमन गरिनेछ ।
२) संस्थागत संरचना चुस्त बनाउने	२) भवन भएका वडाहरूमा फर्निचर, विद्यूत, सूचना प्रविधि सहितको कार्यकक्ष व्यवस्थापन गरिनेछ । ३) भवन नभएको एउटा वडामा (वडा नं. ६) भवन निर्माण तथा कार्यकक्ष व्यवस्थापन गरिनेछ । ४) दरबन्दी र आवश्यक्तानुसारको कर्मचारी व्यवस्थापनको लागी संघ तथा प्रदेशमा पहल गरिनेछ । ५) गाउँपालिका को विषयगत शाखा, कार्यपालिका सदस्य र वडा कार्यालयमा आवश्यक पुर्वाधारको व्यवस्था गरिने छ ६) गाउँपालिका तथा सबै वडा कार्यालयमा सेवाग्राही प्रतिक्षालयको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
३) मानव संशाधन विकास	७) विषयगत समितिका संयोजको क्षमता अभिबृद्धि गरी निश्चित जिम्मेवारी दिईने छ । ८) जनप्रतिनिधिहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने र महिला तथा दलित वडा सदस्यको क्षमता विकासमा जोड दिइनेछ ९) गाउँपालिका तथा सभामा लक्षित समूहको समुचित प्रतिनिधित्व गराई समावेशी गराउनका साथै जुनसुकै क्षमता विकास कार्यक्रममा सहभागी छनौट गर्दा महिला, दलित, जनजाति र अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

९.२.५ मुख्य कार्यक्रम तथा नतिजा खाका

क्रस	कार्यक्रम	गापा	वित्तीय स्रोत			लागत (लाखमा)	लक्ष्य सुचक		
			संघ	प्रदेश	अन्तरपालिका सहभागिता		दिविल	दिराल	दिप्रल
१	सँगठन व्यवस्थापन सर्वे	√				५०	१५	७	५
२	भौतिक तथा प्राविधिक संरचना युक्त वडा निर्माण	√				५०	१५	७	५
३	मानव संसाधन विकास कार्यक्रम ।	√				२०	१५	७	५
	जम्मा					**१२०**			

➢ नतिजा खाका

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
प्रभाव	गाउँपालिका सेवाग्राहीमा स्थानीय सरकारको आभास दिन सफल भएको हुने	सेवा प्रबाहमा सेवा ग्राहीको सन्तुष्टिको स्तर	प्रतिशत	७३	८०	८५	९५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		वार्षिक योजनामा आर्थिक विकास तथा आयमुलक क्षेत्रमा लगानी	प्रतिशत	४	५	१०	२०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
असर	प्रभावकारी सँगठन संरचना निर्माणका साथै संस्थागत क्षमता विकास भई गुणस्तरीय सेवा प्रवाहमा अभिवृद्धि भएको हुने	पालिकामा कार्यरत मानव संशाधन	संख्या	११०	११०	१२०	१३०	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		पालिकामा कार्यरत प्राविधिक जनशक्ति	संख्या	१०	१२	१४	१८	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		एक सेवाग्राहीलाई सेवा प्रवाह गर्न लाग्ने औषत समयावधि	मिनेट	४ घण्टा	३	२	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		क्षमता विकास कार्यक्रमबाट लाभान्वित	संख्या	२३४	२४०	२५९	३००	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
		पालिकाका पदाधिकारी, सदस्यहरु, कर्मचारी, गैसस, सरोकारवाला संघ संस्थाहरु							
		पालिका केन्द्र तथा वडा कार्यालयको आफ्नै भबन	संख्या	६	६	६	६	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
		सेवा सूचारु भएका सेवा तथा श्रोत केन्द्र (स्वास्थ्य, कृषि, पशुसेवा, शिक्षा)	संख्या	५	५	५	५	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
प्रतिफल तह	सँगठन विकास अध्ययनबाट गाउँपालिकाको आवश्यकता बमोजिमको प्रशासनिक संरचना निर्माण	सँगठन व्यवस्थापन सर्वे	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

नतिजा स्तर	नतिजा	सुचक	इकाई	आधार वर्ष २०७८/७९	लक्ष्य			पुष्टयाईको स्रोत	जिम्मेवार निकाय
					२०७९/८०	२०८०/८१	२०८३/८४		
	गर्न सहयोग पुगेको हुने								
	सेवा ग्राही मैत्री वडाको घोषणाबाट सेवा ग्राहीले प्रभावकारी सेवा पाएका हुने	भौतिक तथा प्राविधिक संरचना युक्त वडा निर्माण	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा
	क्षमतावान मानव संसाधनको विकास भएको हुने	मानव संसाधन विकास कार्यक्रम ।	संख्या	१	१	१	१	गा.पा पार्श्वचित्र	गा.पा

९.३ विषय क्षेत्र अनुसारको अनुमानित वजेट

ऐरावती गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा कार्यशालाले आ व २०८३/८४ सम्ममा कार्यान्वयन गर्ने गरी परिकल्पना गरेका रणनीतिक कार्यक्रम तालिका ९ मा प्रस्तुत गरिएको छ। यी कार्यक्रमले गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, पुर्वाधार, वन वातावरण, तथा संस्थागत विकास गरी पाँचवटा विकासका क्षेत्रका १८ वटा उपक्षेत्रका विभिन्न कार्यक्रमहरुलाई समेटेको छ ।

तालिका ९ : क्षेत्रगत बजेट अनुमान

विषय क्षेत्र	कुल अनुमानित लागत	प्रतिशत
गाउँ गौरवका आयोजना	**२१०००**	**१८।७८**
१. आर्थिक विकास	**२१०३०**	**१८।८१**
कृषि विकास	४४००	३।९३
पशु विकास	५०००	४।४७
उद्यम तथा व्यवसाय	५२३०	४।६८
पर्यटन विकास	५१००	४।५६
बैंक तथा वित्तीय संस्था	१३००	१।१६
वैदेशिक रोजगार तथा सुरक्षित आप्रवासन	१००	०।०९
२. सामाजिक विकास	**२३२००**	**२०।७५**
शिक्षा	७७००	६।८९
स्वास्थ्य	४०००	३।५८
खानेपानी तथा सरसफाई	५७५०	५।१४
लैङ्गिग समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण	२४५०	२।१९
युवा तथा खेलकुद	३२००	२।८६
कला संस्कृति	१००	०।०९
३. पूर्वाधार विकास	**३१५२०**	**२८।१९**
सडक तथा यातायात	१६७२०	५३।०५
आवास तथा वस्ती	४३७०	१३।८६
विद्युत तथा उर्जा	२७५०	८।७२
सूचना तथा संचार	१८०	०।५७
सिंचाइ	७५००	२३।७९
४.वन, वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	**१४५६०**	**१३।०२**
वन तथा जैविक विविधता	३०२०	२०।७४
जलाधार तथा भुमि संरक्षण	८३००	५७।०१
सुन्दरता तथा स्वच्छता	१६२०	११।१३
विपद व्यवस्थापन	१६२०	११।१३
५. सुशासन तथा क्षमता विकास	**५१०**	**०।४६**
ऐन, नियम तथा कार्यविधि	१७०	३३।३३
संस्थागत तथा मानव संसाधन क्षमता	१२०	२३।५३
वित्तीय स्रोत व्यवस्थापन	१००	१९।६१
योजना तर्जुमा तथा अनुगमन	१२०	२३।५३
कुल बजेट	**१११,८२०**	**१००**

गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा कार्यशालाले गाउँ गौरवका रुपमा परिकल्पना गरेका आयोजना (अनुसुचि १) का लागि रु २ अर्व १० करोड र क्षेत्रगत रुपमा परिकल्पना गरेका आयोजनाको कार्यान्वयनका लागि ९ अर्व ८ करोड गरी गाउँपालिकालाई सम्पुर्ण आयोजना कार्यान्वयनका लागि आगामी ५ वर्षमा रु ११ अर्व १८ करोड २० लाख आवश्यक पर्ने अनुमान गरिएको छ। उक्त अनुमानित वित्तीय स्रोत बाट २० प्रतिशत (२ अर्व २३ करोड) चालु शिर्षकमा र बाँकी ८ अर्व ४९ करोड पुँजीगत शीर्षकमा खर्च हुने अनुमान गरिएको छ। क्षेत्रगत बजेट विनियोजन गर्दा गाउँपालिकाका प्राथमिकता क्षेत्रहरुलाई विषेश महत्व दिदै आर्थिक क्षेत्रमा १८, सामाजिकमा २०.७, पुर्वाधारमा २८.१, वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापनमा १३ र सुशासन तथा संस्थागत विकासमा ०.४ प्रतिशत बजेट विनियोजन गरिएको छ।

गाउँ गौरव र क्षेत्रगत विकासका लागि अनुमान गरिएको कुल पुजीगत बजेट गाउँपालिकाको लगानी योग्य राजश्वका रुपमा प्रक्षेपण गरिएको २ अर्व २३ करोड ५१ लाख भन्दा ६ अर्व २६ करोडले बढी छ। तसर्थ योजना तर्जुमा कार्यशालाले परिकल्पना गरेका आयोजनाहरुको सफल कार्यान्वयनका लागि आगामी ५ वर्षमा ६ अर्व २६ करोड वरावरको अतिरिक्त वित्तीय स्रोत जुटाउनु पर्ने हुन्छ।

९.४ श्रोत अनुमान र प्रक्षेपण

तालिका ८ मा ऐरावती गाउँपालिकाको चालु आ.व.को लागि विनियोजित बजेट र त्यसैको आधारमा आगामी ५ बर्षकालागि प्रक्षेपित श्रोत परिचालनको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ। गाँउपालिकाले आ.व. २०७८/७९ का लागि आन्तरिक तथा वाह्य गरी संघीय शसर्त अनुदानको चालु र पालिकाको मौज्दात बाहेक **कुल रु. ४५ करोड ६० लाख वरावरको** श्रोत परिचालनको अनुमान गरेको छ । आगामी आ.व. हरुका लागि राजश्व प्रक्षेपण गर्दा चालु आवमा परिचालित कुल राजश्वमा प्रति वर्ष १० प्रतिशतले बृद्धि हुने अनुमान गरिएको छ भने यस आधारमा आगामी ५ बर्ष अर्थात (आ.व.२०७८।०७९ देखि ०८३/८४) सम्ममा ऐरावती गाउँपालिकाको कुल राजश्व परिचालन **रु.२ अर्व ९३ करोड १६ लाख ६१ हजार** हुने प्रक्षेपण गरिएको छ। कुल श्रोत मध्ये चालु खर्च वापत **रु ७० करोड ४४ लाख** खर्च हुने भएकाले कुल लगानी योग्य राजश्व **रु २ अर्व २३ करोड** हुने देखिन्छ।

९.४.१ समस्या, चुनौती, सम्भावना अवसर

➢ समस्या र चुनौती

संघीय संरचनाले स्थानीय सरकारका रुपमा परिभाषित गरेको सन्दर्भमा ऐरावती गाउँपालिकाले संघ तथा प्रदेशबाट प्राप्त हुने बजेटका विभिन्न स्रोतहरुका अलावा आन्तरिक स्रोतलाई फराकिलो बनाउनु पर्ने हुन्छ जुनकुरा पालिकाका लागि चुनौतीपूर्ण छ। एका तर्फ गाउँपालिकालाई संवैधानिक रुपमा नै सिमित क्षेत्रमा मात्र कानुन वनाई कर तोक्न सक्ने अवस्थामा छ भने अर्को तर्फ गैर कर राजश्व अभिबृद्धि निकै जोखिमपूर्ण देखिन्छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले स्थानीय सरकारलाई आन्तरिक ऋण लिन सक्ने अधिकारको व्यवस्था गरेको भएपनि ऐरावती गाउँपालिकाका लागि त्यो आफैमा चुनौतीपूर्ण छ।

➢ सम्भावना र अवसर

संघ तथा प्रदेशबाट विभिन्न शिर्षकमा प्राप्त हुने समानीकरण, ससर्त, विशेष लगायतका अनुदानलाई गाउँपालिकाले पूजी निर्माण हुने क्षेत्रहरुमा प्रयोग गर्न सक्छ भने आन्तरिक राजश्व अभिवृद्धिका लागि उच्च प्रतिफल युक्त क्षेत्रमा लगानी केन्द्रित गर्न सक्ने अवसर गाउँपालिकासँग छ। त्यसै गरी ऐरावती गाउँपालिकाको हकमा झिम्रुक नदी तथा यसका सहायक खोलाहरुको उच्चतम उपभोग गरी जलविद्युत, पर्यापर्यटन तथा सिंचाई प्रणालीको विकास गरी आन्तरिक आयलाई उच्च वनाउन सक्ने सम्भावना पालिकासँग रहेको छ।

तालिका ८: ऐरावती गाँउपालिकाको पाँच बर्षको राजश्व प्रक्षेपण

आय शिर्षक	आ.व.०७८।७९	आ.व.०७९।८०	आ.व.०८०।८१	आ.व.०८१।८२	आ.व.०८२।८३	आ.व.०८३।८४	कूल राजश्व परिचालन
समानिकरण							७,७२८।०१
संघ	९६६	१,०६३	१,१६९	१,२८६	१,४१४	१,५५६	**७,४५३**
प्रदेश	४५	५०	५४	६०	६६	७२	**२७५**
राजश्व वांडफांड						०	**५,०७९**
संघ	७७७	८५५	९४०	१,०३४	१,१३८	१,२५१	**४,७४४**
पदेश	५५	६१	६७	७३	८१	८९	**३३६**
शसर्त						०	**१३,२१८**
संघ	२,०८०	२,२८८	२,५१७	२,७६८	३,०४५	३,३५०	**१२,६९९**
प्रदेश	८५	९४	१०३	११३	१२४	१३७	**५१९**
समपुरक						०	**१,३६८**
समपुरक संघ	७४	८१	९०	९८	१०८	११९	**४५२**
समपुरक प्रदेश	१५०	१६५	१८२	२००	२२०	२४२	**९१६**
बिशेष अनुदान						०	**१,६३६**
संघ	२०८	२२९	२५२	२७७	३०५	३३५	**१,२७०**
प्रदेश	६०	६६	७३	८०	८८	९७	**३६६**
आन्तरिक	६०	६६	७३	८०	८८	९७	**३६६**
	४,५६०	**५,०१६**	**५,५१८**	**६,०६९**	६,६७६	७,३४४	**२९,३९५**
प्रशासनिक खर्च	९१३	१,००४	१,१०५	१,२१५	१,३३७	१,४७०	७,०४४
सशर्त अनुदानको ६० प्रतिसत							
कुल लगानी योग्य राजश्व प्रक्षेपण							२२,३५१

९.५ स्रोत परिचालन रणनीति

गाँउ गौरभका आयोजना तथा आवधिक योजनाले तय गरेका लक्षहरु प्राप्त गर्नको लागि गाँउपालिकाले निम्न पक्षहरु सँगको सहकार्यमा कार्य गरेमा तोकिएका लक्षहरु प्राप्त गर्न सहज हुने देखिन्छ । त्यसका लागि गाउँपालिकाले देहायका रणनीति तथा कार्यनीति वनाई लागु गर्नु आवश्यक हुन्छ ।

- **रणनीति तथा कार्यनीति**

रणनीति	कार्यनीति
वित्तीय स्रोतको दायरालाई फराकिलो बनाउने	विद्यमान राजश्वका क्षेत्रहरुको दायरा फराकिलो वनाईने छ ।
राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय विकास साझेदारहरुसँग समन्वय गर्ने	
आन्तरिक आयस्रोतको दायराको खोजी गर्ने	राजश्व परिचालनका नयाँ क्षेत्रहरुको पहिचान गरिने छ
संघ तथा प्रदेशसँग समन्वय गर्ने	
अन्तर स्थानीय तह साझेदारी गर्ने	
निजी तथा सार्वजनिक साझेदारी एवं सहकार्य गर्ने	पूजी निर्माण युक्त आयोजनाको कार्यान्वयनमा जोड दिईने छ ।
जनसहभागिता वृद्धि गर्ने	

९.६ आवधिक योजनाको कार्यान्वयन

योजना तर्जुमा कार्याशाला गोष्ठीले तयार आगामी ५ वर्षका लागि तयार पारेको आवधिक योजनाको खाकालाई कानूनी रुपमा मान्य वनाई कार्यान्वयनमा लैजान गाउँ कार्यपालिकाले आवधिक योजनाको अन्तिम प्रतिवेदन पेश भैसकेपछि देहायका प्रकृयाहरु अपनाउनु पर्ने हुन्छ ।

- **कार्यान्वयन कार्ययोजनाको अनुमोदन**

योजना तर्जुमा कार्यशालाले तर्जुमा गरेको आवधिक योजनालाई गाउँ सभाले अनुमोदन गरी सम्बन्धीत शाखा तथा वडा कार्यालयहरुलाई त्यसको अख्तियारी पठाउने गरिन्छ । शाखा तथा वडा कार्यालयहरुले आवधिक योजनामा उल्लिखित लक्ष्य, उद्देश्य, सुचकका आधारमा वनेका रणनीति तथा कार्यनीतिहरुलाई ध्यानमा राखी भावी योजना कार्यान्वयनको खाका तयार पार्नु पर्ने हुन्छ ।

- **मार्गदर्शन तयारी**

गाउँसभाबाट अख्तियारी प्राप्त कार्यक्रमको सफल र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि प्रत्येक शाखाले आफ्नो शाखासँग सम्बन्धीत कार्यक्रमहरुको मार्गदर्शन तयारी गरी गर्नु पर्ने हुन्छ । मार्गदर्शनका साथसाथै आवश्यकता अनुसार खर्चको अख्तियारी पनि पठाउनु पर्ने हुन्छ ।

- **कार्यान्वयन विधिको छनौट**

गाउँसभाबाट अख्तियारी प्राप्त कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनका लागि विद्यमान संघीय तथा स्थानीय कानुनका आधारमा कार्यक्रम कायान्वयन गर्ने व्यक्ति वा संस्था (उपभोक्ता समिति, ठेक्केदार, करार, गैसस आदि) लाई कार्यक्रमको

कार्यान्वयनका लागि आवश्यक सम्झौता गरी गाउँकार्यपालिकामा पठाउनु पर्ने हुन्छ । कार्यक्रमहरु गाउँसभाबाट स्वीकृत भएपछि सोही बमोजिम कार्यान्वयन गर्नु पर्ने हुन्छ । यसरी कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रकृयामा लैजादा गाउँपालिकाले कार्यक्रम कार्यान्वयन ईकाईबाट प्रगती प्रतिवेदन लिने अभ्यास अपनाईने गरिन्छ ।

- **अख्तियारी**

आवधिक योजनाको अन्तिम प्रतिवेदनलाई गाउँकार्यपालिकाले गाउँसभाबाट पारित गरेपछि उक्त योजनाको वार्षिक कार्ययोजना वनाई कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने हुन्छ । वार्षिक कार्ययोजना तयार पार्नका लागि गाउँपालिका अध्यक्षले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत (प्रप्रअ) लाई अख्तियारी दिनु पर्ने हुन्छ । प्रप्रअले मध्यकालिन खर्चसंरचनालाई आधार वनाई क्रमागत रुपमा कार्यन्वयन गर्ने गरी आयोजनाहरुको रोलक्रम मिलाएर राख्नु पर्ने हुन्छ । प्रप्रअले रोलक्रममा व्यवस्थापन गरिएका आयोजनाहरुको कार्यान्वनमा विषयगत शाखा तथा वडा कार्यालायहरुसँग कार्यक्रम माग गर्नुपर्ने हुन्छ । माग भई आएका कार्यक्रमहरुको कार्यान्वयनकालागि गापा कार्यपालिकाले सम्बन्धीत शाखा तथा वडा कार्यालयलाई अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने हुन्छ ।

- **वार्षिक कार्यान्वयन कार्ययोजना**

आवधिक योजनाले परिकल्पना गरेका आयोजनाहरुलाई मध्यकालिन खर्च संरचनालाई आधार वनाई गापा प्रशासनले वार्षिक कार्यक्रम कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने हुन्छ ।

- **अनुगमन प्रतिवेदन र समीक्षा**

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ बमोजिम गाउँ कार्यपालिकाले आयोजनाहरु कार्यान्वयनको समय सापेक्ष अनुगमन गरी त्यसबाट प्राप्त तथ्यहरुको चौमासिक रुपमा समीक्षा गरी आयोजना कार्यान्वयनको प्रभावकारीता बढाउन भूमिका खेल्नु पर्ने हुन्छ ।

९.७ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली

हाल स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १४ ले उपाध्यक्षको र वडाअध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकारमा योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरी सोको प्रतिवेदन बैठकमा पेस गर्नुपर्ने कानुनी व्यवस्था गरेको छ । त्यस्तै उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा अनुगमन समितिको समेत प्रबन्ध भएको देखिन्छ । जिल्ला समन्वय समितिले पनि अनुगमन र वार्षिक समीक्षा गर्नुपर्ने संस्थागत र कानूनी व्यवस्था भएको छ । त्यस्तै ऐनको दफा ८४ ले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले प्रमुखको निर्देशनमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने गराउने कानूनी व्यवस्था गरेको छ ।

९.७.१ अवसर र चुनौती

ऐरावती गाउँपालिकाले आवधिक योजनाको सफल कार्यान्वयनका लागि आन्तरिक अनुगमन प्रणालीका साथै तेस्रो पक्षीय अनुगमन तथा मूल्याङ्नको पनि व्यवस्था गर्न सक्ने कानुनी व्यवस्था रहेको छ । आवधिक योजनालाई गाउँ सभाले पास गरिसकेपछि उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा प्रभावकारी अनुगमन प्रणालीको व्यवस्था गाउँपालिकाले गर्न सक्छ । त्यसका अतिरिक्त विषय क्षेत्रगत आयोजनाको प्रगतीका लागि विकास समितिका संयोजकको अध्यक्षतामा क्षेत्रगत अनुगमन तथा मूल्याङ्न समिति पनि निर्माण गर्न सकिन्छ ।

स्थानीय तहहरूको संस्थागत विकास भइनसकेको वर्तमान अवस्थामा उपरोक्त कानूनी व्यवस्थाको कार्यान्वयन गर्नु चुनौतीपूर्ण रहेको छ । योजना सम्बद्ध प्राविधिक जनशक्तिको अभावले नियमित अनुगमन प्रभावित भइरहेको अवस्था छ । अनुगमन सम्बन्धी संयन्त्रहरू क्रियाशील हुन सकिरहेका छैनन, अनुगमनका लागि भिन्दै बजेटको विनियोजन समेत हुन सकेको देखिदैन । यसैगरी स्थानीय सरकारका रूपमा विभिन्न विषयगत कार्य जिम्मेवारीहरू प्राप्त भए तापनि ती कार्य जिम्मेवारी अनुसारका अनुगमनका सूचकहरू निर्धारण हुन नसक्नु, तत्‌तत् विषयगत शाखाबाट आआफ्नो कार्यक्रम अनुसारका क्रियाकलापगत, परिमाणत्मक, नतिजागत, असर वा प्रतिफलगत तहसम्मका सूचकहरू प्राप्त गरी अनुगमन प्रणालीलाई सुव्यवस्थित गर्नु चुनौतीपूर्ण कार्यको रूपमा रहेको छ । प्रतिनिधिहरूलाई अनुगमनको महत्वबोध गराउन नसकिँदा अनुगमनले उचित प्राथमिकता प्राप्त गर्न सकेको देखिँदैन ।

कार्यक्रम अनुसारका चरणगत अनुगमन गरी पूर्वनिर्धारित समय, गुणस्तर, लागतमा कार्य भए नभएको यकिन गर्न कार्यान्वय चरणदेखि नै प्रभावकारी अनुगमन प्रणाली स्थापित गरी नतिजामुखी अनुगमन प्रणालीको स्थापना हुन झनै जरुरी देखिन्छ ।

९.७.२ उद्देश्य / असर

आवधिक गाउँविकास योजना र यसबमोजिम तर्जुमा हुने वार्षिक योजनाहरूको नतिजामुखी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन पद्धति स्थापित भई संस्थागत भएको हुनेछ ।

९.७.३ रणनीति

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन बमोजिमको अनुगमन संयन्त्रलाई संस्थागत गरी क्रियाशील गराइनेछ ।
- आवधिक गाउँविकास योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्ष्य, उद्देश्य हासिल भए नभएको लक्ष्य र नतिजा सूचकहरूको विकास गरी मध्यावधि मूल्याङ्कन गरिनेछ ।
- आवधिक गाउँविकास योजनाका आधारमा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी योजनाले निर्दिष्ट गरेका लक्ष्यहरू प्राप्त उन्मुख भए नभएको अनुगमन गरिनेछ ।
- विषयगत कार्यक्रमहरूको कार्यक्रमगत सूचकहरूको निर्माण गरी तदअनुसार अनुगमन गरिनेछ ।
- अनुगमनको कार्यतालिका बनाई अनुगमन गर्ने प्रणालीको विकास गरी, तदअनुसार क्षमता विकासका साथै बजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
- अनुगमन पश्चात अनुगमनकर्ताबाट लिखित रूपमा अनुगमन प्रतिवेदन लिने, यसलाई नियमित बैठकमा छलफल गरी देखिएका बाधा अड्चन फुकाइनेछ ।
- प्राप्त अनुगमन प्रतिवेदन अनुगमन समितिमा र चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदनको चौमासिक र वार्षिक समीक्षा नियमित रुपमा गाउँपालिकामा सबै सरोकारवालाहरुको संलगनतामा गरिनेछ र तत्काल समस्याको समाधान गरी योजना समयमा नै सम्पन्न गर्न तदारुकता लिइनेछ ।
- चौमासिक समीक्षा तथा स्थानीय तहको समस्या समाधान समितिको बैठकमा अनुगमन समितिबाट समष्टिगत अनुगमन प्राप्त गरी छलफल गरी समस्याको समाधान गर्ने प्रणालीको स्थापना गरिनेछ ।
- योजनाको आर्थिक तथा भौतिक प्रगतिको प्रतिवेदन सम्बन्धीत तह, निकायमा तोकिएको समयमा पठाइनेछ । यसका लागि संघ र प्रदेशसँग समन्वय गरी कम्प्युटरमा आधारित एकिकृत सूचना प्रणालीका फर्मेटहरु विकास गरी आबद्ध गरिनेछ ।

- आवधिक गाउँविकास योजनाको मध्यावधि मूल्याङ्कन तेश्रो वर्षमा र अन्तिम मूल्याङ्कन योजनाको समाप्ति पछि गरिनेछ ।
- अनुगमन र मूल्याङ्कन प्रतिवेदन गाउँपालिकाको वेबसाइटमा राखिनुका साथै सार्वजनिक समेत गरिनेछ ।

९.७.३ अनुगमन मूल्याङ्कन खाका

आवधिक गाउँविकास योजनाको प्रभाव, असर, प्रतिफलको नतिजा मापन तथा संचालित कार्यक्रमको प्रक्रिया अनुगमन गरिनेछ । प्रक्रिया अनुगमन तथा प्राप्त नतिजाको मापन गर्ने जिम्मेवारी गाउँ कार्यपालिकाको हुनेछ भने यस कार्यमा सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समितिलाई परिचालन गरिनेछ । आवधिक गाउँविकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको जिम्मेवारी तथा विधि देहायअनुसार रहेका छन् :

- गाउँकार्यपालिका तथा विषयगत समिति
- सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति
- जिल्ला समन्वय समिति
- विषयगत शाखा उपशाखा, परियोजना, संघ संस्था
- नागरिक समाज संस्था तथा तेश्रो पक्ष

आवधिक गाउँविकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका साधन तथा विधि देहायअनुसार रहनेछन ।

- स्थलगत अनुगमन ।
- कार्ययोजना (लक्ष्य) र प्रगति बीच तुलना ।
- नागरिक अनुगमन ।
- सहभागितामूलक मध्यावधि समीक्षा ।
- सहभागितामूलक अन्तिम समीक्षा (तेश्रो पक्षबाट मूल्याङ्कन) ।

आवधिक गाउँविकास योजनाको अनुमान तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया देहाय बमोजिम हुनेछ

तालिका १० : आवधिक गाउँविकास योजनाको अनुमगन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रिया

के अनुगमन गर्ने ?	कसले अनुगमन गर्ने ?	कहिले अनुगमन गर्ने ?	कसरी अनुगमन गर्ने?
कार्यक्रम वा प्रक्रिया अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति, वडा समिति, सरकारी र गैसस, परियोजना	पटके, मासिक, चौमासिक र वार्षिक	स्थलगत अनुगमन गर्ने, चौमासिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति, विवरणको तुलना गर्ने,
प्रतिफल अनुगमन	गाउँकार्यपालिका, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति	चौमासिक, अर्धवार्षिक, वार्षिक र मध्यावधि	स्थलगत अनुगमन गर्ने, वार्षिक कार्ययोजनाको लक्ष्य र प्रगति, विवरणको तुलना गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने,
असर तह अनुगमन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	वार्षिक, मध्यावधि र अन्तिम बर्ष	सहभागितामूलक छलफल गर्ने, नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, नमूना सर्वेक्षण गर्ने,
प्रभाव तह मूल्याङ्कन	सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन समिति र तेश्रो पक्ष	मध्यावधि र अन्तिम बर्ष	नतिजामूलक अनुगमन खाका अनुसार नतिजा मापन गर्ने, सहभागितामूलक छलफल गर्ने, अध्ययन तथा सर्वेक्षण गर्ने,

अनुसूचीहरु

अनुसूचि १

गाउँ गौरवका आयोजना

प्रमुख कार्यक्रम के गर्ने	क्षेत्र	योजनाले ओघट्ने क्षेत्रफल	अनुमानित लागत (रु.लाखमा)
ऐरावती खेलमैदान ● ३ करोड लगानी भईसकेको ● व्यवसायिक भवनहरु सहितको प्यारापेट र कभर्ड हल भएको संरचना निर्माण गर्ने योजना	वडा ५, झिबाङ	१२७ रोपनी	२५.५ करोड (डिपीआर भएको)
ऐरावती पिकनिक पार्क ● काम सञ्चालन भईरहेको ● १ करोड लगानी भईसहेको ● आन्तरिक पर्यटन बढाउने	वडा ५, टाकुरीडाँडा	३५ रोपनी	७.५ करोड
कमिरे क्षेत्र पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम ● काम सञ्चालन भईरहेको ● बगैचा सहितको दृश्यावलोकन गर्ने भ्यू टावर ● ९० लाख लगानी भईसहेको ● पालिकाको हाल कायम भएको प्रमुख पर्यटकिय स्थल	वडा ३, कमेरे	१२ रोपनी	२.५ करोड
सास्कृतिक होम स्टे	**गुरुङ मगर होम स्टे वडा नं. १**		१० करोड
ऐरावती कुटिलेक भ्यूटावर हुँदै स्वर्गद्वारी ट्रेकिङ ● पालिकाका प्रमुख धार्मिक पर्यटन क्षेत्रहरु र देशकै प्रमुख धार्मिक पर्यटन क्षेत्र स्वर्गद्वारी महाप्रभु जोड्ने पदमार्ग	वडा १, २, ३ र ४ हुँदै माण्डवी गाउँपालिका हुँदै स्वर्गद्वारी जाने	वडा १, २, ३ र ४	१० करोड

प्रमुख कार्यक्रम के गर्ने	क्षेत्र	योजनाले ओघट्ने क्षेत्रफल	अनुमानित लागत (रु.लाखमा)
पालिकाका ऐतिहासिक कोटहरुलाई जिर्णोद्धार गरेर पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा स्थापित गर्ने	• वडा १ मा ऐरावती र कुटिलेक • वडा २ मा बरौलाकोट • वडा ३ मा जाबुने र आलमदेवी मन्दिर • वडा ४ मा लिपिकोट • वडा ५ मा झिवाङकोट वडा ६ मा बिजुलिकोट		५ करोड
सडक वातावरण मैत्री हरित सडक	• चेर्नेटा पुरनठाँटी हुदै नौघाट–जोगीटारी हुदै अर्घाखाँची सडक • (२८ किमि) • मल्लरानी खलङ्गा – जोगीटारी सडक (२० किमि) • पक्की पुल जोगीटारी र चुजाठाँटी • ऐरावती रिङरोड (छाप, धुवाङ तिल्केनी, जावुने, देउराली, नौघाट, ऐरावती, छेडा, चुकाहा, जोगीटारी चुजाठाटी, बाघखोर, डाँडा खर्क, सराङवेसी, दर्घा, खम्ची, छापा पक्की पुल • खैरा धुधी, सराङवेशी गोठीवाङ उदिक अर्लावाङ सिनेटा, वैरेनी, अर्धाखाँची जोड्ने सडक		४० करोड
शिक्षा	आवासिय प्राविधिक तथा अ.प्रा महाविद्यालय बरौंला		२० करोड
पर्यटन	• ऐरावती–सरुमारानी– ऐरावती पर्यटकीय क्षेत्र • वस्ती व्यवस्थापन अवधारणा • छापेखोला चुजाठाँटी – वैरेनी १५ किमि एकीकृत नदी संरक्षण तथा पर्यापर्यटन आयोजना • झिम्रुक खोला– माण्डवी (रम्दी) – ऐरावती वडा नं. १ – भूमिका स्थान – सितगंगा – ऐरावती पर्यटकीय क्षेत्र (४२ किमि)		५० करोड

प्रमुख कार्यक्रम के गर्ने	क्षेत्र	योजनाले ओघट्ने क्षेत्रफल	अनुमानित लागत (रु.लाखमा)
व्यवसायिक वनस्पती प्रबर्द्धन क्षेत्र	चेर्नेटा – ऐरावती ४ – बरौंलाको तल्लो भेग (रक्तचन्दन पकेट क्षेत्र) – माडी –ऐरावती वडा नं. १, २, ३, ४ को उपल्लो भागमा टिमुर पकेट क्षेत्र, वडा नं. १, २ मा दालचिनी पकेट क्षेत्र वडा नं. चिउरी पकेट क्षेत्र		५० करोड
जम्मा			२१००००

अनुसुचि २

रुपान्तरणकारी आयोजना

आयोजना विवरण	क्षेत्र (समेट्ने वडाहरु)
ऐरावती कृषि आधुनिकीरण तथा व्यवसायिकरण आयोजना	• बाखा वडा नं. १ व्लक २, ३, ४ ५ र ६ पकेट
	• वडा नं. १ वंगुर
	• धान जोन १ देखि ६ समावेश
	• १ देखि ६ मकै पकेट क्षेत्र
	• ५, ६ तरकारी जोनमा समावेश,
	• २, ४ तरकारी पकेटमा
	• अदुवा वेसार १, २, ३ ४ र ६ पकेट
	• वडा नं. २, ४, ५ र ६ तरकारी पकेट
	• वडा नं. ६ तरकारी स्मार्ट
	• मौरी पकेट क्षेत्र १ र ३
	• १, २, ४ र ५ र ६ नं. वडा आलुवाली पकेट
	• १, २, ५ र ६ मा गौ वाली
	• ४ र ५ तेलहन वाली पकेट
	• १ र ६ कफि वाली पकेट क्षेत्र
	• १, २, ४, ५ र ६ मा फलफुल वाली
सुरक्षित आवासिय क्षेत्र आयोजना	बरौंला
कृषि हाट बजार, संकलन केन्द्र, चिस्यान केन्द्र	हाट बजार बरौंला वडा नं. २,संकलन केन्द्र ६, चिस्यान केन्द्र बरौंला
वस पार्क	बरौंला
व्यवसायिक क्षेत्र	औद्योगिक ग्राम वडा नं. ५, रातु डाँडा
खेलकुद क्षेत्र	वडा नं. ५, भिवाङ खोला
विद्यालय, कलेज क्षेत्र (शैक्षिक क्षेत्र)	बरौंला

पार्क तथा पर्यटकीय क्षेत्र तथा कृषि पर्यटन र जलाशय क्षेत्र	वडा नं. १ को शिरसेनी, द्वारेघाट वडा ५ देखि ऐरावती वडा नं. १ (५,२,६ र १ लाई समेट्ने)
स्वास्थ्य क्षेत्र	बरौंला
वन क्षेत्र	वडा नं. २
धार्मिक क्षेत्र	वडा नं. १
फोहोर मैला व्यवस्थापन क्षेत्र	

अनुसुचि ३
आयोजना वैंक

मुख्य आयोजना	सहकार्य					प्राथमिकीकरण		
	पलिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	P1	P2	P3
वडा नं. १ अर्न्तगतका आयोजनाहरु								
वडा नं. १ लाई कफी खेतीको पाकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिने	√			√		√		
हाल सन्चालनमा रहेको अदुवा र हलेदो पाकेट क्षेत्रलाई ब्लक क्षेत्रका रूपमा विस्तार गरिने	√		√	√			√	
वडामा रहेको झिम्रुक खोलालाई नहरको रूपमा विकास गरेर वडामा बृहत सिचांई परियोजना	√		√	√			√	
वडाका उत्पादनलाई उचित बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम	√				√	√		
ऐतिहासिक कुटिलेक र दाङबाङ कोटलाई जिर्णोद्धार गरेर पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा स्थापित गर्ने	√			√			√	
वडा १, ऐरावती (झिम्रुक र माडी खोला मिसिएर राप्ती नदी बनेको ठाउँ) लाई यस क्षेत्रको मुख्य धार्मिक पर्यटन स्थलका रुपमा स्थापना	√			√		√		
ऐरावती देखि कुटिसम्म ट्रेकिङ मार्गको स्थापना (सिर्सेनी होमस्टे हुँदै)	√				√	√		
विद्यालय संरचना निर्माण तथा स्तोरन्नती कार्यक्रम	√		√	√		√	√	
वडाको मा. वि. लाई १२ कक्षासम्म सन्चालनमा ल्याईने	√					√		
बारौला दाङबाङ अमिली सडक र चेरनेटा चिना जाबुने दाङबाङ सडक स्तोरन्नती गरी यातायात सेवा सुचारु कार्यक्रम	√		√	√		√		
निर्माणाधिन खानेपानी आयोजनाहरु निर्माण सम्पन्न गरिने	√							
बाँकी रहेका ५ प्रतिशत घरधुरीमा विद्युतिकरण गरिने	√		√	√		√		
बंसारी, डाबर, दुरबाङ, छेडाघाट र सतिघाटमा पक्की पूल निर्माण			√				√	
डाबर, छेडाघाट, बैसघाट, वाङ्गी र जुडामा झोलुङे पूल निर्माण	√			√		√		

मान्द्रे र डाब्रमा पहिरो प्रकोप नियन्त्रण कार्यक्रम	√					√		
भविस्यका लागि वडा १ जुडामा वस्ती विकास कार्यक्रम	√			√				√
वन क्षेत्रको आगलागी, चोरी नियन्त्रण र जंगली जनावर आतंक समाधान कार्यक्रम	√					√		
विपद व्यवस्थापनका लागि वडामा हेलिप्याड निर्माण	√					√		
वडाका मुख्य चौक, सर्वजानिक कार्यालय, विद्यालय लगयातका प्रमुख स्थानहरुमा Wi-Fi zone र सोलार बत्तीहरु जडान गरिने	√				√	√		

मुख्य आयोजना	सहकार्य							
	पलिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण		
						P1	P2	P3
वडा नं. २ अर्न्तगतका आयोजनाहरु								
वडा नं. २ लाई पशुपालनको पाकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिने	√			√		√		
समस्त वडामा खानेपानी पुर्याउन बृहत मलावाङ खानेपानी परियोजना (३००+ घरधुरी)	√			√		√		
धार्मिक ऐतिहासिक ठुलिलेककोट र बरौलाकोटलाई जिर्णोद्धार गरेर पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा स्थापित गर्ने	√			√			√	
बिरबाङ खोला झरनालाई रमणिय पर्यटकिय स्थलको रूपमा स्थापित गर्ने	√				√	√		
स्वास्थ्य ईकाईलाई स्वास्थ्य चौकीमा स्तोन्नती गरिने	√		√			√		
विद्यालय संरचना निर्माण तथा स्तोरन्नती कार्यक्रम	√		√	√		√	√	
चेरनेटा बारौला पुरनठाँटी सडक र पुरनठाँटी ऐरावती सडक स्तोरन्नती गरी यातायात सेवा सुचारु कार्यक्रम	√			√		√		
बिरबाङमा पहिरो प्रकोप नियन्त्रण कार्यक्रम	√			√		√		
लामिदमार र टिपारिमा झोलुङे पूल निर्माण	√			√		√		

बाँकी रहेका ५ प्रतिशत घरधुरीमा विद्युतिकरण गरिने	√		√	√		√		
मलावाङ बसपार्क व्यवस्थापन	√					√		
वडाका मुख्य चौक, सर्वजानिक कार्यालय, विद्यालय लगयातका प्रमुख स्थानहरुमा Wi-Fi zone र सोलार बत्तीहरु जडान गरिने	√				√	√		
वन क्षेत्रको आगलागी, चोरी नियन्त्रण र जंगली जनावर आतंक समाधान कार्यक्रम	√		√			√		
विपद व्यवस्थापनका लागि वडामा हेलिप्याड निर्माण	√					√		

मुख्य आयोजना	सहकार्य					प्राथमिकीकरण		
	पलिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	P1	P2	P3
वडा नं. ३ अर्न्तगतका आयोजनाहरु								
वडा नं. ३ लाई मौरीपालनको पाकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिने	√					√		
समस्त वडामा सिचांई सेवा पुर्याउन बृहत पकला सिचांई परियोजना	√		√	√		√		
विद्यालयको पक्की भवन निर्माण कार्यक्रम			√			√		
स्वास्थ्य चौकी स्तोरन्नती कार्यक्रम			√			√		
पकलामा रहेको जाबुने खेलमैदान निर्माणसम्पन्न गरिने	√					√		
कमेरेमा कमेरे भ्यू टावर निर्माणसम्पन्न गरि पालिकाको मूख्य पर्यटन गन्तव्यका रुपमा स्थापना	√			√		√		
ऐतिहासिक जाबुनेकोट र आलमदेवी मन्दिरलाई जिर्णोद्धार गरेर पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा स्थापित गर्ने	√			√			√	
खड्क मन्दिर र सुपा देउराली क्षेत्र विकास कार्यक्रम	√				√		√	
समस्त वडामा सिचांई सेवा पुर्याउन माडीखोला लिफ्टिङ खानेपानी आयोजना निर्माण	√			√		√		
बाँकी रहेका ५ प्रतिशत घरधुरीमा विद्युतिकरण गरिने	√		√	√		√		
स्थानिय नांच र बाजा संरक्षण र सम्बर्धन कार्यक्रम	√					√		
हरिगाउँ उखुबारी जाबुने सडकमा यातायात सेवा सुचारु गरिने	√		√			√		
जाबुने काभ्रेपाटा सडक, घैडाँडा अर्झाम तालपोखरा सडक र रम्दी जाबुने सडक स्तोरन्नती गरिने	√			√			√	
वडाका मुख्य चौक, सर्वजानिक कार्यालय, विद्यालय लगयातका प्रमुख स्थानहरुमा Wi-Fi zone र सोलार बत्तीहरु जडान गरिने	√				√	√		

मुख्य आयोजना	सहकार्य							
	पलिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण		
						P1	P2	P3
वडा नं. ४ अर्न्तगतका आयोजनाहरु								
कृषि सहकारी संस्था व्यवस्थापन कार्यक्रम	√				√	√		
वडाका उत्पादनलाई उचित बजार व्यवस्थापन कार्यक्रम								
समस्त वडामा खानेपानी पुर्याउन बृहत भिम्रुक खानेपानी परियोजना				√		√		
कैरनमा बाल उद्यान निर्माण	√					√		
छाप, धुबाङ, कैरन र हर्नाघाटमा सिंचाई योजना निर्माण	√			√			√	
ऐतिहासिक लिपीनेकोटलाई जिर्णोद्धार गरेर पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा स्थापित गर्ने	√			√			√	
हर्नाघाट, तपस्वी गुफा र चन्द्रादेवीकोट क्षेत्र विकास कार्यक्रम	√						√	
विद्यालय संरचना निर्माण तथा स्तोरन्नती कार्यक्रम	√		√	√		√	√	
स्वास्थ्य चौकिमा एक्स रे मेसिन स्थापना			√			√		
खम्चीमा भोलुङे पूल निर्माण				√		√		
चेरनेटा बारौला पुरनठाँटी जोगीटारी सडक र गोल्जार सडक स्तोरन्नती गरी यातायात सेवा सुचारु कार्यक्रम	√		√			√		
भविस्यका लागि वडा ४ हर्नाघाटमा वस्ती विकास कार्यक्रम	√			√				√
वडामा सल्ला खोटो उद्योग स्थापना	√					√		
धुबाङ र कैरनमा पहिरो प्रकोप नियन्त्रण कार्यक्रम	√					√		
विपद व्यवस्थापनका लागि वडामा हेलिप्याड निर्माण	√					√		
वडाका मुख्य चौक, सर्वजानिक कार्यालय, विद्यालय लगयातका प्रमुख स्थानहरुमा Wi-Fi zone र सोलार बत्तीहरु जडान गरिने	√				√	√		

मुख्य आयोजना	सहकार्य							
	पलिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण		
						P1	**P2**	**P3**
वडा नं. ५ अर्न्तगतका आयोजनाहरु								
वडा नं. ३ लाई टमाटर खेतीको पाकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिने	√					√		
धवाङ पकला खेत सिंचाई योजना निर्माण				√			√	
वडा ५ मा ATM मेसिन जडान गरिने	√				√	√		
टाकुरीडाँडामा ऐरावती पिकनिक पार्क निर्माण सम्पन्न	√					√		
ऐतिहासिक झिवाङकोटलाई जिर्णोद्धार गरेर पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा स्थापित गर्ने	√			√			√	
विद्यालय संरचना निर्माण तथा स्तोरन्नती कार्यक्रम	√		√	√		√	√	
स्वास्थ्य ईकाईलाई भवन निमार्ण	√		√			√		
वडामा खेलमैदान निर्माण	√			√			√	
क्रशर उद्योग स्थापना गरिने	√				√	√		
झिवाङ र खवाङमा झोलुङे पूल निर्माण	√					√		
द्वारेघाटमा औद्योगिक क्षेत्र निर्माण				√		√		
भविस्यका लागि वडाको सराङवेशीमा वस्ती विकास कार्यक्रम	√			√				√
चेरनेटा पुरनठाँटी सडक र सिंदुरेडाँडा गोटिबाङ सडक स्तोरन्नती गरी यातायात सेवा सुचारु कार्यक्रम	√	√	√	√			√	
वडामा हेलिप्याड निर्माण गर्ने र एम्बुलेन्स सेवा सुचारु गर्ने	√					√		
वन क्षेत्रको आगलागी र जंगली जनावर आतंक समाधान कार्यक्रम	√					√		
वडाका मुख्य चौक, सर्वजानिक कार्यालय, विद्यालय लगयातका प्रमुख स्थानहरुमा Wi-Fi zone र सोलार बत्तीहरु जडान गरिने	√				√	√		

मुख्य आयोजना	सहकार्य							
	पलिका आफै	अन्तरपालिका	संघ	प्रदेश	नीजि क्षेत्र	प्राथमिकीकरण		
						P1	P2	P3
वडा नं. ६ अर्न्तगतका आयोजनाहरु								
वडा नं. ६ लाई मकै खेतीको पाकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिने	√					√		
वडा नं. ६ लाई पशुपालनको पाकेट क्षेत्रको रूपमा विकास गरिने	√						√	
वडामा बृहत सिचांई परियोजना	√		√	√			√	
ऐतिहासिक बिजुलीकोटलाई जिर्णोद्धार गरेर पर्यटकिय क्षेत्रका रूपमा स्थापित गर्ने	√			√			√	
स्वास्थ्य चौकि भवन निमार्ण			√			√		
विद्यालय संरचना निर्माण तथा स्तोरन्नती कार्यक्रम	√		√	√		√	√	
वनमा आधारित जडिबुटी उद्योग स्थापना	√					√		
बरमपोखरा बिजुली च्यान्टारी सडक र सलग्गा जोगिटारी सडक स्तोरन्नती गरी यातायात सेवा सुचारु कार्यक्रम	√		√	√			√	
उदिग्रह, झाएबगर, खर्सिङे, जोगिटारी, काउलेटारी र चींदीमा झोलुङे पूल निर्माण	√					√		
रिचार्ज पोखरी व्यवस्थापन र संरक्षण कार्यक्रम	√					√		
वडामा हेलिप्याड निर्माण गर्ने र एम्बुलेन्स सेवा सुचारु गर्ने	√					√		
वडाका मुख्य चौक, सर्वजानिक कार्यालय, विद्यालय लगयातका प्रमुख स्थानहरुमा Wi-Fi zone र सोलार बत्तीहरु जडान गरिने	√				√	√		

अनुसुचि ४
गाउँपालिकाको नक्शा

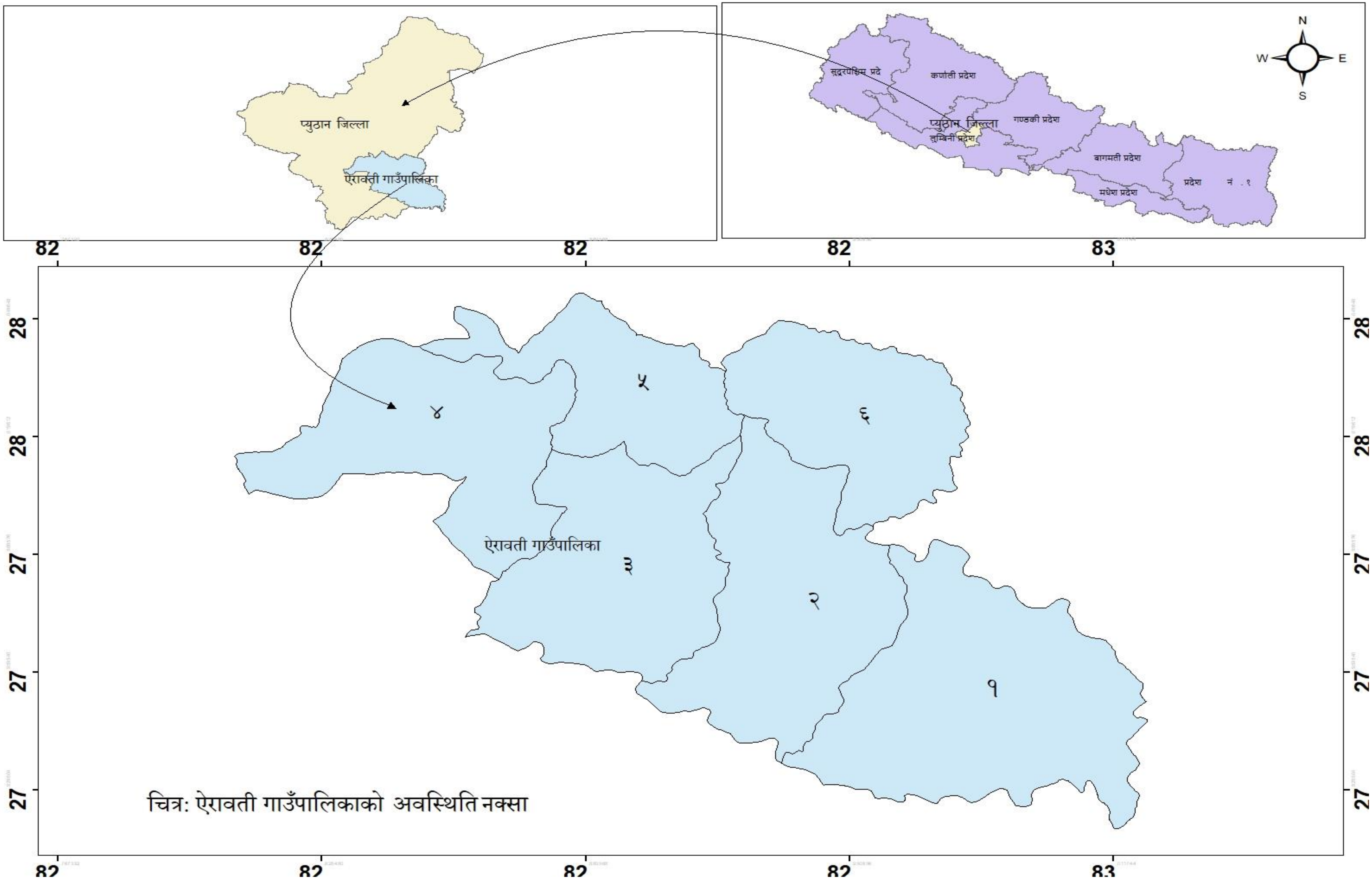

चित्र: ऐरावती गाउँपालिकाको अवस्थिति नक्सा

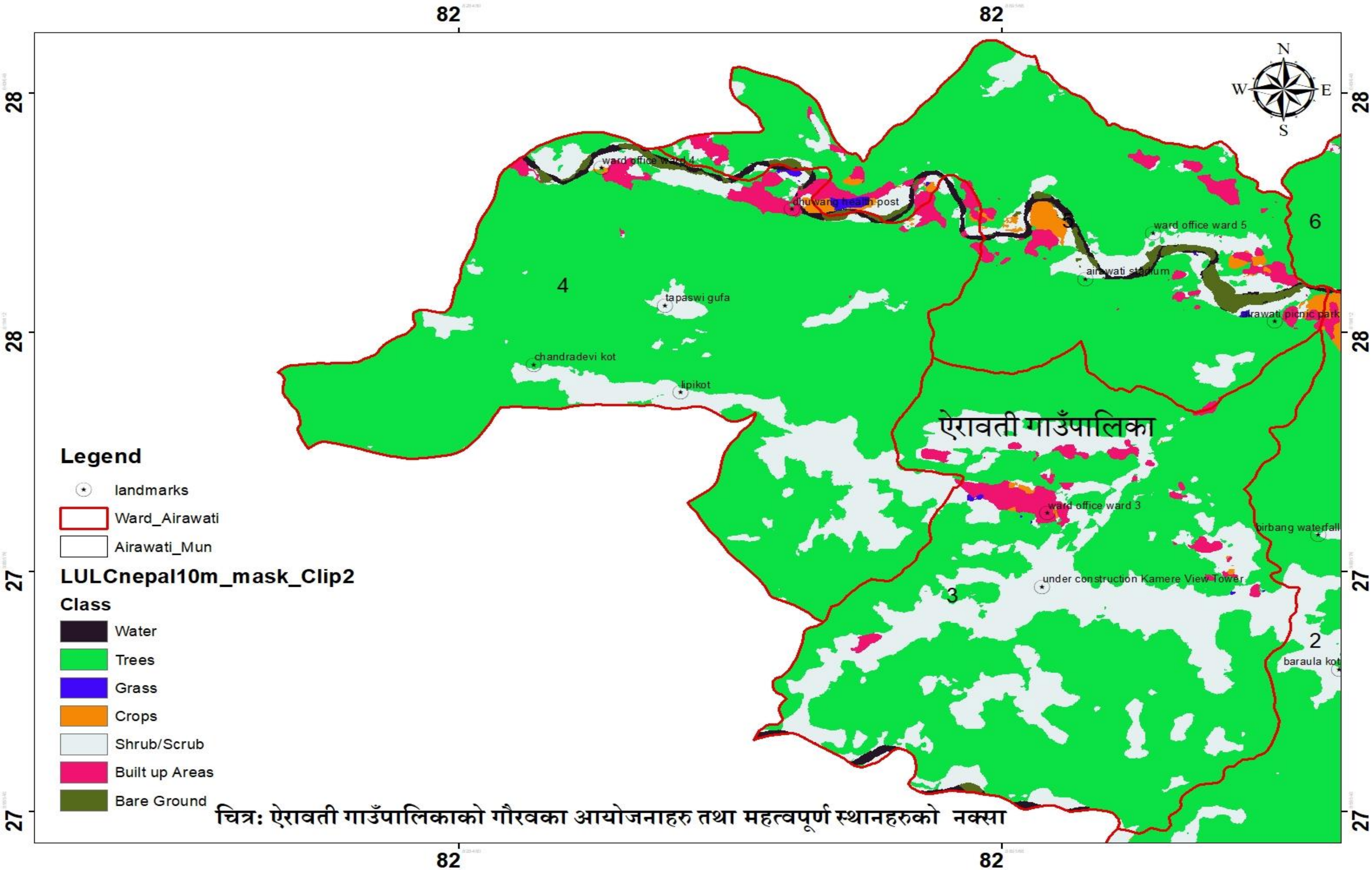

चित्रः ऐरावती गाउँपालिकाको गौरवका आयोजनाहरु तथा महत्वपूर्ण स्थानहरुको नक्सा

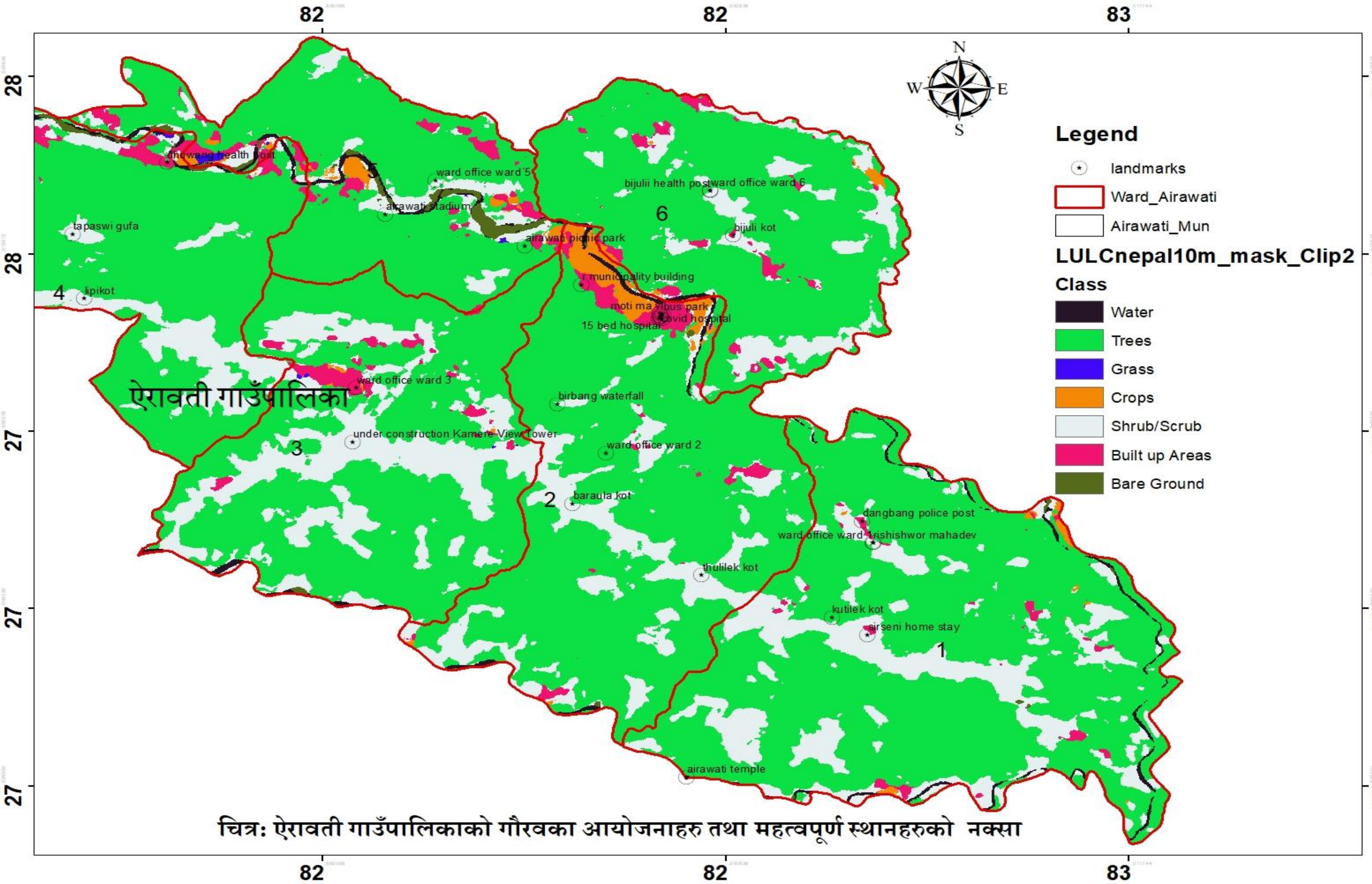

चित्र: ऐरावती गाउँपालिकाको गौरवका आयोजनाहरु तथा महत्वपूर्ण स्थानहरुको नक्सा

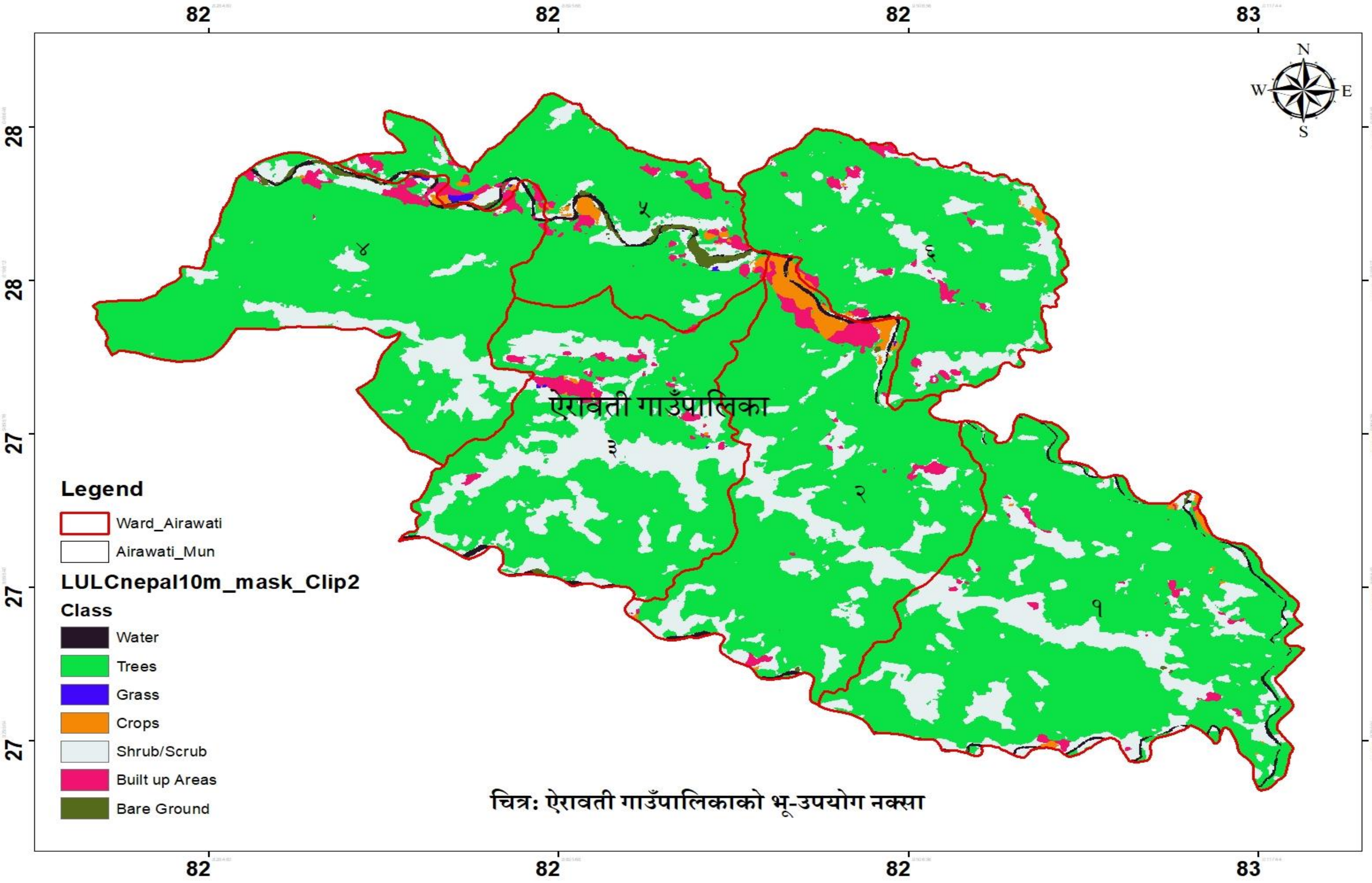

चित्र: ऐरावती गाउँपालिकाको भू-उपयोग नक्सा

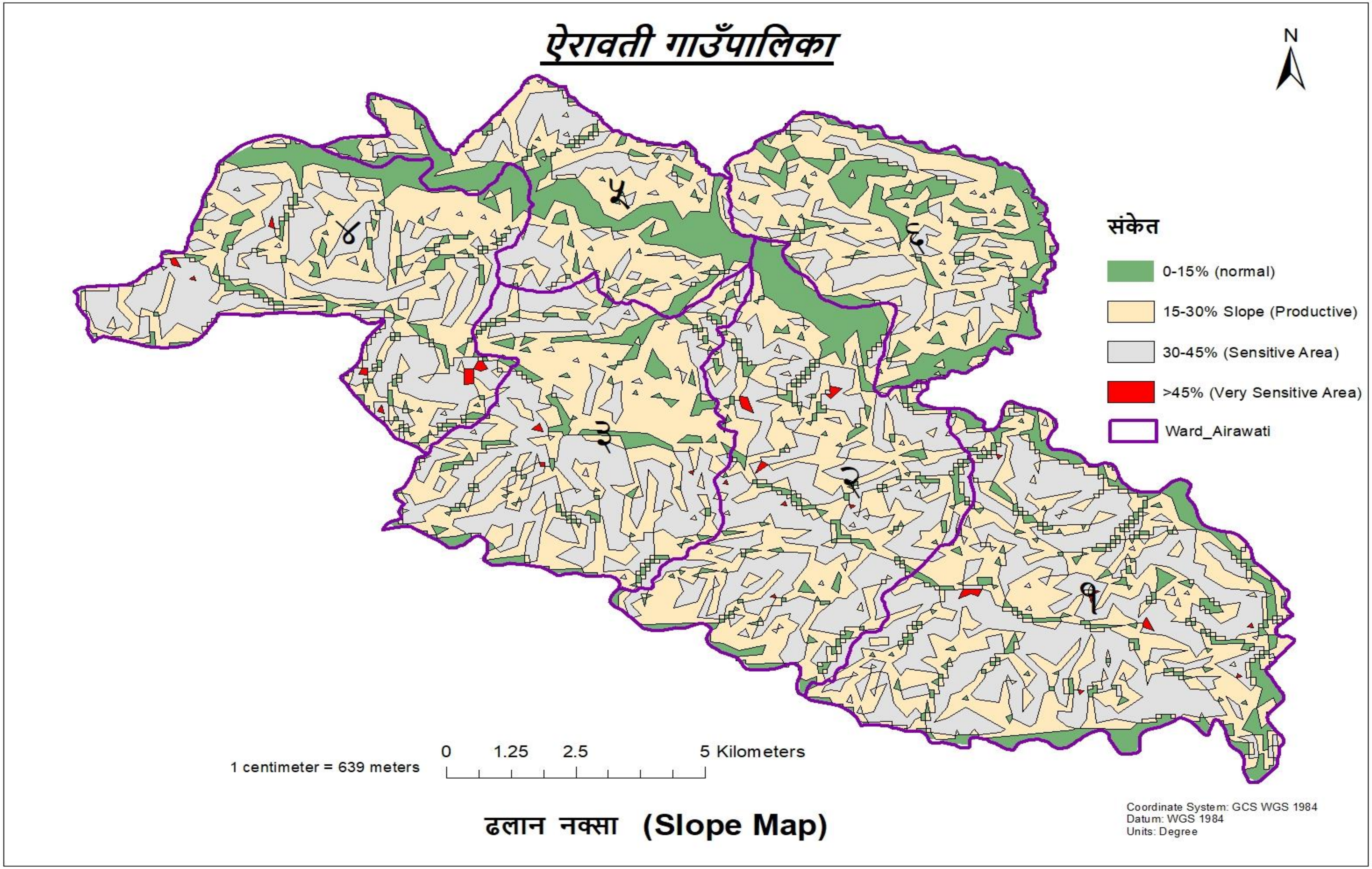
ऐरावती गाउँपालिका
N
५
४
६
३
२
१
संकेत
0-15% (normal)
15-30% Slope (Productive)
30-45% (Sensitive Area)
>45% (Very Sensitive Area)
Ward_Airawati
0 1.25 2.5 5 Kilometers
1 centimeter = 639 meters
Coordinate System: GCS WGS 1984
Datum: WGS 1984
Units: Degree
ढलान नक्सा (Slope Map)

अनुसूची – ५
आवधिक योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठीका सहभागीहरुको विवरण:

मिति २०७८/[illegible]/१० गते देखी २०७८/०८/१२ गतेका दिन सम्म ऐरावती गाउँपालिका को आयोजनामा यस पालिकाको आवधिक योजना निर्माण सम्बन्धी प्रारम्भिक कार्यशाला गोष्ठी तपसिलका उपस्थितीमा सम्पन्न गरियो।

उपस्थिती विवरण :

नाम	पद	ठेगाना	सम्पर्क नं	हस्ताक्षर १० गते	११ गते	१२ गते
नविल [illegible]	अध्यक्ष	ऐरावती गा.पा.५	९८५७८३३४६३			
वृद्ध बहादुर [illegible]	उपाध्यक्ष	" -६				
हिरालाल भण्डारी	प्र.प्र. अधिकृत					
दोल प्रसाद पाण्डे	१ वडा अध्यक्ष	" -१	९८४७०६५५५७			
भिमेश घर्तीमगर	वडा अध्यक्ष	" -२.				
भुपेन्द्र ब. आले	वडा अध्यक्ष	" -३	९८२३३६८४५४			
शंकर ब. भण्डारी	वडा अध्यक्ष	" -४				
चन्द्र बहादुर रोकामगर	वडा अध्यक्ष	" -५.	९८४७३२३४६६			
चन्द्र बहादुर राना	वडा अध्यक्ष	" -६	९८४७३५८१४७			
दामु बि.क.	का.पा. सदस्य (प्रवक्ता)	" -५	९८४७०२२३३९१			
बसन्ता जि.सी.	का.पा. सदस्य	" -२	९८४७०२२५५३			
अमर रेश्मी	ने.का. सभापति	ऐरावती-१	९८५११५८२३६			
प्रेम बहादुर बि.क.	विद्यार्थी	ऐरावती-४	९८६६६५५६६३			
कृष्ण प्रसाद [illegible]	रा.ज.मो. प्रमुख	" ६	९८५७८३३५३१			
महेन्द्र प्रसाद [illegible]	शिक्षक	रे.१. [illegible]	९८६६८६१३५३			
तिलक राज पाण्डे	शिक्षक	मोती मा.वि. [illegible]	९८४६८३८३९६			
भिमेश कुमार घर्तीमगर	वडा अध्यक्ष २	ऐरावती २	९८४७८११८६१			
श्वेत बहादुर रोकाया	शिक्षक	[illegible] मा.वि. [illegible] -५	९८४७८७३८८६			
नेत्र प्रसाद खनाल	शिक्षक	धर्मोदय मा.वि. [illegible]	९८५१६२६४५१			
[illegible] बहादुर के.सी.	प्र.अ.	जनकल्याण आ.वि. [illegible]	९८४७२६६८६६			
श्याम प्रसाद शर्मा पाण्डे	शि.शा. प्रमुख	ऐरावती गा.पा.	९८४७०५०३५२०			
ओम प्रकाश [illegible]	ने.क.पा. माओवादी केन्द्र	ऐरावति गा.पा.	९८६८१६३३५			
पदम प्र. पाण्डे	ने.क.पा. एमाले	ऐरावती २	९८४६८३८३४२			
राधेश्याम कुमाल	L.O	पालिका [illegible] केन्द्र	९८६६६५०३६३			
बसन्ता के.सी.	अ.न.मी.	स्वास्थ्य चौकी	९८५७८३५५२८			
बिनोद कु. तिवारी	रोजगार संयोजक	रोजगार सेवा केन्द्र ऐरावती गा.पा.	९८५७०५२६१२			

Scanned with CamScanner

नाम	पद	ठेगाना	सम्पर्क नं.	[illegible]	[illegible]	[illegible]
काशीनाथ पौडेल	प्राविधिक	पूर्वाधार [illegible]	९८६३९९९३ ६६६	[signature]	[signature]	[signature]
दुर्गा प्र. जि.सी.	शिक्षक	ऐरावती -२	९८४७८७७९९६	[signature]	[signature]	[signature]
मेघ [illegible]	क. अ.	[illegible] आ.पा.३	९८४७६७०७६८	[signature]	[signature]	[signature]
इन्द्र ब. [illegible]	विज्ञ	काठमाडौं-	९८४९८९४६३८	[signature]	[signature]	[signature]
सुरेन्द्र राजभण्डारी	Economist	,,	९८४१८२०६६४	[signature]	[signature]	[signature]
सुदीप झा	इन्जिनियर	"	९८२०४१००३२	[signature]	[signature]	[signature]
राजु खड्का	[illegible]	ऐरावती -२	९८६३९९४४६३	[signature]	[signature]	[signature]
हरि प्र. गौतम	आ.नं.५	प्यूठान न.पा.	९८५७९८३८४४	[signature]	[signature]	[signature]

ऐरावती गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय बराला,

प्रस्तावहरु :

१. निर्देशक समिति, बिषयगत समिति, सहजिकरण समिति तथा फोकल पर्सन तोक्ने सम्बन्धमा ।

२. विविध सम्बन्धमा ।

निर्णयहरु :

नि.नं. १ > प्रस्ताव नं. १ माथि छलफल गर्दा ऐरावती गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्न देहाय बमोजिमको निर्देशक समिति, बिषयगत समिति, सहजिकरण समिति रहने निर्णय गरियो ।

निर्देशक समिति :

संयोजक - अध्यक्ष - श्री नबिल विक्रम शाह
उप-संयोजक - उपाध्यक्ष - श्री बुद्ध बहादुर बस्नेत
सदस्य - प्र.प्र.अ. - श्री हिरा लाल भण्डारी
सदस्य - का.स. - श्री द्रोण प्रसाद पाण्डे
,, - ,, - श्री गिरीश कुमार घर्तिमगर
,, - ,, - श्री नृपेन्द्र बहादुर कार्की
,, - ,, - श्री शंकर बहादुर भण्डारी
श्री दामु वि.क.

Scanned with CamScanner

ऐरावती गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
बरौला, प्यूठान
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

सदस्य - का.स. - श्री चन्द्र बहादुर रोकाया
श्री चन्द्र बहादुर वली
श्री बल्ला बि.सी.
श्री अर्जुन कुमार पन्थ
श्री हस्था राउत
श्री मंगली कुमारी शुक्ला
श्री सिता सापकोटा

विषयगत समिति

आर्थिक विकास समिति - निरन्तरता
सामाजिक विकास समिति - ,,
पूर्वाधार विकास समिति - ,,
वन वातावरण विकास समिति - ,,
संस्थागत विकास तथा सुशासन समिति - ,,

उल्लेखित समिति लाई निरन्तरता दिने निर्णय गरियो। साथै यस आवधिक योजना तर्जुमाको लागि फोकल पर्सनको रुपमा श्रीधर भट्टराई ज्यूलाई राख्ने निर्णय गरियो।

सहजिकरण समिति

प्र.प्र.अ. - संयोजक
आर्थिक प्रशासन शाखा प्रमुख - सदस्य
पूर्वाधार शाखा प्रमुख - सदस्य

साथै आवश्यकता अनुसार अन्य विषयगत शाखा प्रमुख लाई आमन्त्रित सदस्य बनाउन सकिने निर्णय गरियो।

नि.नं.२) प्रस्ताव नं. २ माथि छलफल गर्दा वडा स्तरिय अभिमुखीकरण तथा छलफल कार्य देहाय अनुसारको मितीमा गर्ने निर्णय गरियो।

Scanned with CamScanner

आज मिति २०७८ साल माघ ८ गतेका दिन यस ऐरावती गाउँपालिका वडा नं. ५ का वडा अध्यक्ष श्री द्रोण प्रसाद पाण्डे ज्यूको अध्यक्षतामा यस ऐरावती गा.पा.को आवधिक विकास योजना निर्माणका लागी यस वडाको वडा स्तरीय प्रारम्भिक गोष्ठीमा तपशिलले बमोजिम उपस्थित भई यस वडाको वस्तुगत विवरण संकलन तथा योजना तर्जुमा गर्नको लागी आवश्यक तथ्यांक संकलन गरियो।

तपशिल

द्रोण	वडा अध्यक्ष	द्रोण प्रसाद पाण्डे
आचार्य	,, सदस्य	केशवराज आचार्य
	,, ,,	ज्ञाते बहादुर सारु
शान्ता	,, ,,	शान्ता नेपाली
	,, ,,	मिठाली कुमारी गुरुङ
	वडा सचिव	सितल सुवेदी
	,, प्राविधिक	देवीराम आचार्य
		जद्द प्रसाद आचार्य जद्दप्रसाद
		धन बहादुर कुमाल धनबहादुर
		हिक्र बहादुर कुमाल हिकबहादुर

आज मिति २०७८ साल माघ महिनाको ६ गते दिन यस
वडा नं २ का वडा अध्यक्षज्यू निमेश कुमार घर्ती मगर ज्यू
को अध्यक्षतामा यस ऐरावती गा.पा.को आवधिक विकास
योजना निर्माणको लागि यस वडाको वडा स्तरीय प्रारम्भि
क गोष्ठीमा तपसिलको कार्यक्रम उपस्थिति भई यस वडा
को वस्तुगत विवरण संकलन तथा योजना तर्जुमा गर्ने-
को लागि आवश्यक तथ्याङ्क संकलन गरियो।

तपसिल

१ - अध्यक्ष श्री निमेश कुमार घर्ती मगर
२ - सदस्य श्री हुक बहादुर राक्सोटी
३ - सदस्य श्री बसन्ता जि०सी
४ - वडा प्राविधिक श्री बल बहादुर रोका मगर
५ - कृषि प्राविधिक श्री अमन बाबु प्रसाई
६ वडा सहायक - बोम बहादुर विश्वकर्मा
७ ,, पार्वती परियार
८ वडा सचिव - कृष्णा डि.सी.

CS Scanned with CamScanner

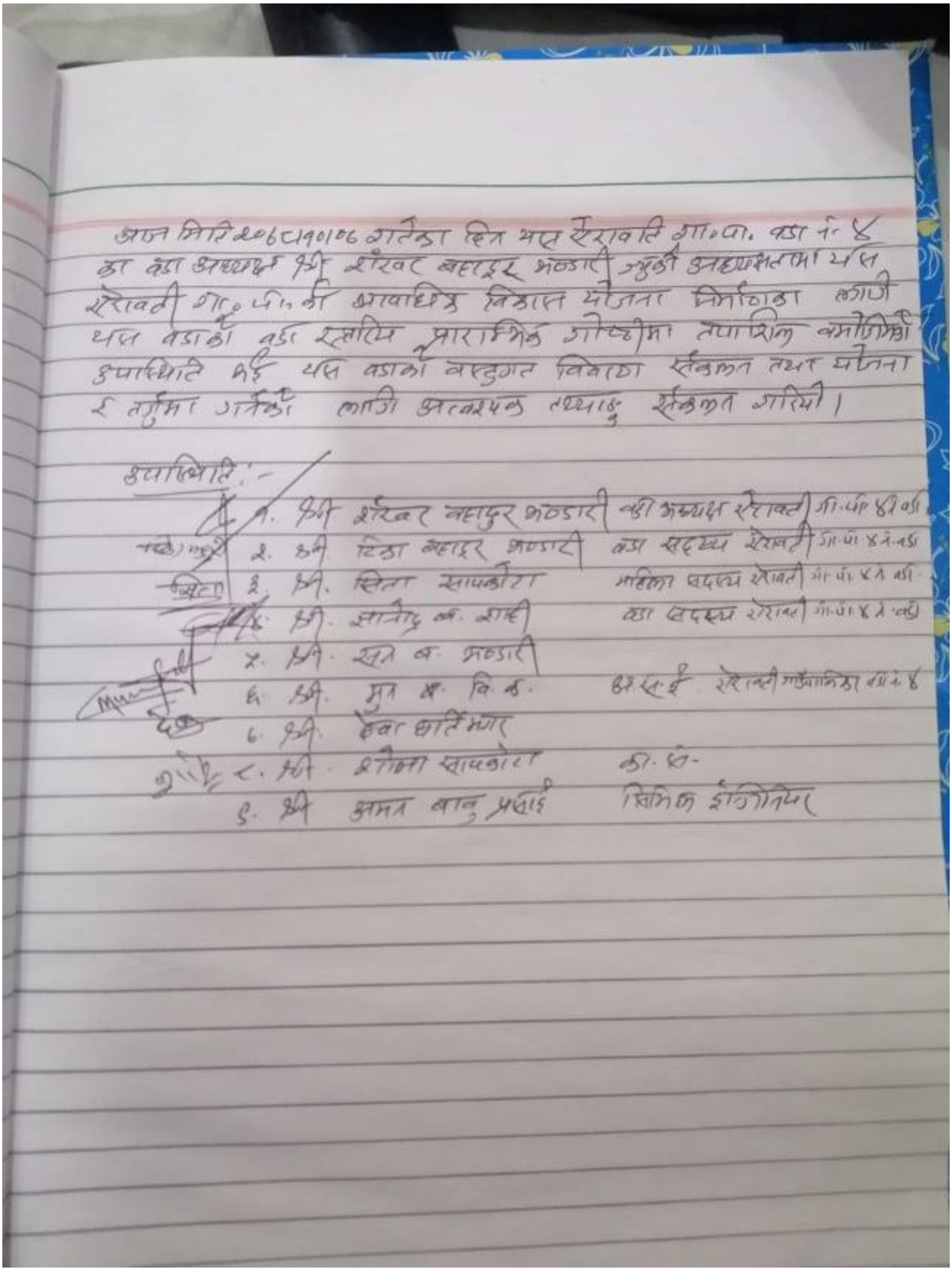
आज मिति २०७८।१०।०८ गतेका दिन यस ऐरावती गा.पा. वडा नं ४ का वडा अध्यक्ष श्री शेरबहादुर भण्डारी ज्यूको अध्यक्षतामा यस ऐरावती गा.पा.को आवधिक विकास योजना निर्माणका लागि यस वडाको वडा स्तरीय प्रारम्भिक गोष्ठीमा तपसिल बमोजिम उपस्थिति भई यस वडाको वस्तुगत विवरण संकलन तथा योजना तर्जुमा गर्नका लागि आवश्यक तथ्याङ्क संकलन गरियो।

उपस्थिति:-

१. श्री शेरबहादुर भण्डारी वडा अध्यक्ष ऐरावती गा.पा. ४ नं. वडा
२. श्री टिका बहादुर भण्डारी वडा सदस्य ऐरावती गा.पा. ४ नं. वडा
३. श्री सिता सापकोटा महिला सदस्य ऐरावती गा.पा. ४ नं. वडा
४. श्री सार्केन्द्र ब. शाही वडा सदस्य ऐरावती गा.पा. ४ नं. वडा
५. श्री खड्ग ब. भण्डारी
६. श्री मुन ब. वि.क. अ.स.ई. ऐरावती गाउँपालिका वडा नं. ४
७. श्री देवा घर्तीमगर
८. श्री प्रतिमा सापकोटा का.स.
९. श्री अमर बाबु प्रधाई सिभिल इन्जिनियर

आज मिति २०७८ साल माघ ८ गतेका दिन यस ऐरावती गा.पा. वडा नं ५ का वडाध्यक्ष श्री चन्द्र बहादुर टोका मगर ज्यूको अध्यक्षतामा यस ऐरावती गा.पा. को आवधिक विकास योजना निर्माणका लागि यस वडाको वडा कार्यालयमा वडा स्तरीय छलफल बैठकमा तपसिल बमोजिमको उपस्थिती रही यस वडाको वस्तुगत विवरण संकलन तथा योजना निर्माण र तर्जुमा गर्नका निमित्त अन्य आवश्यक तथ्यांकहरु संकलन गरियो।

तपसिल

1. श्री. चन्द्र बहादुर टोका मगर, वडा ५, ऐरावती गा.पा.
2. श्री चन्द्र ब. थापा (वडा सदस्य)
3. श्री मोहन बहादुर बोहोरा (वडा सदस्य)
4. श्री तारा सार्की (वडा सदस्य)
5. श्री मैती गन्धर्व (वडा सदस्य)
6. श्री प्रवेश चन्द (वडा सचिव)
7. श्री लिलामणी सुनार (वडा प्राविधिक)
8. श्री वसन्त राज ढकाल
9. श्री मधुसुदन थापा
10. श्री रिता वि.क.
11. श्री वोम ब. राना

आज मिती २०७८ साल माघ ६ गतेका दिन यस ऐरावती गा.पा. वडा नं ६ का वडा अध्यक्ष श्री चन्द्र बहादुर राना ज्यूको अध्यक्षतामा यस ऐरावती गा.पा. को आवधिक विकास योजना निर्माणका लागि यस वडाको वडा स्तरीय प्रारम्भिक गोष्ठीमा तपशिल बमोजिमको उपस्थिति भेई यस वडाको वस्तुगत विवरण संकलन तथा योजना तर्जुमा गर्नेको लागि आवश्यक तथ्याङ्क संकलन गरियो।

उपस्थिति:-

१. श्री चन्द्र बहादुर राना, वडा अध्यक्ष ऐरावती गा.पा. ६ नं वडा
२. श्री बुद्ध बहादुर बस्नेत, उपाध्यक्ष, ऐरावती गा.पा.
३. श्री धाम बहादुर गुरुङ, वडा सदस्य, ६ नं वडा ~~सदस्य~~ कार्यालय
४. श्री भरत बहादुर खड्का, " " " " "
५. श्री हिमन्ता थापा, महिला वडा सदस्य, " " "
६. श्री नारायण बहादुर थापा,
७. श्री रेशम बहादुर थापा क्षेत्री,
८. श्री गोपाल नेपाली,
९. श्री शिवराज श्रेष्ठ,
१०. श्री खडानन्द पौडेल, जनता मा.वि. प्र.अ.
सरीता ११. श्री सरिता वि.क.
१२. श्री प्रकाश वि.क., वडा सचिव, ६ नं. वडा कार्यालय
कालेदमाई १३. श्री काले दमाई, कालेदमा

PAGE NO.

DATE / /

मिती २०७८।११।६ गते देखि १२ गते सम्म चलेको ऐरावती गा.पा. पुनरावलोकन योजना तर्जुमा निर्देशक समिती तथा यस गा.पा.का अध्यक्ष श्री नविल विक्रम थारुको अध्यक्षतामा बसेको निर्देशक समितीको बैठकले देहाय उपस्थिती गाउँपालिका सदस्य तथा राजनितीक दलका प्रतिनिधी हरुको उपस्थितीमा देहाय निर्णयहरु गरियो।

ऐरावती गा.पा. योजना तर्जुमा निर्देशक समिती

नामावली,

संयोजक नविल विक्रम थारु अध्यक्ष ऐरावती गा.पा.प्युठान

सह संयोजक कुल बहादुर बस्नेत उपाध्यक्ष ऐरावती गा.पा.प्युठान

दामु विष्ट प्रवक्ता

कृष्णा रावत

खेम बहादुर भण्डारी वडा अध्यक्ष वडा नं.४

भुपेन्द्र बहादुर आले २ नं. वडा अध्यक्ष

चन्द्र बहादुर रावत ६ नं. वडा अध्यक्ष

अर्जुन कुमार पन्थी कार्यालय सदस्य

पवित्रा जि.सी. कार्यालय सदस्य

दिनेश कुमार घर्तिमगर २ नं. वडा अध्यक्ष

द्रोण प्रसाद पाण्डे १ नं. वडा अध्यक्ष

चन्द्र बहादुर रोकामगर ५ नं. वडा अध्यक्ष

राजनितिक दलका प्रतिनिधि सरस्वती जिसी माओवादी केन्द्र

पदम बहादुर बिष्ट नेपाली काँग्रेस

नारायण बहादुर थापा नेपाली काँग्रेस

नारायण प्रसाद श्रेष्ठ एमाले

स्थानिय विज्ञ श्री खेमराज पोखरेल

सदस्य सचिव प्र.प्र.अधिकृत तिर्थलाल भण्डारी

प्रस्ताव हरु

१. दिर्घकालीन सोच निर्माण सम्वन्धमा।

२. समस्या, सम्भावना विश्लेषण सम्वन्धमा।

३.

Scanned with CamScanner

PAGE NO.........

DATE / /

निर्णयहरु

प्रस्ताव नं. १ माथी छलफल गर्दा यस ऐरावती गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा निर्देशक समितीले उपस्थीत सहभागी हरुको राय बमोजीम गाउँपालीकाको दीर्घकालीन सोच देहाय बमोजीम हुने निर्णय गरियो।

ऐरावती गाउँपालिकाको दिर्घकालीन सोचको रुपमा निम्नाअनुसारको विषयलाई लिईने

कृषि पर्यटन र रोजगारीमा बनाई गती

शान्त सुन्दर र समुन्नत गाउँ ऐरावती

नि.नं.२. प्रस्ताव नम्बर २ माथी छलफल गर्दा योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठीमा उपस्थीत सहभागी हरु विच समुह - छलफल गरि गाउँ पालीकाको सामाजिक, आर्थिक, पुर्वाधार वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन र सुशासन तथा संस्थागत विकास गरि ५ वटा विषय समितीका संयोजक हरुको संयोजकत्व मा देहायका कार्यहरु गरियो

क. सम्पुर्ण विषयगत क्षेत्रको सम्भावना, अवसर चुनौती र समस्या को विश्लेषण गरियो।

ख. विषयगत क्षेत्रका उपक्षेत्र हरुको दिर्घकालीन सोच लक्ष्य उद्देश्य रणनीति कार्यनिती तथा मुख्य कार्यक्रम हरुको खाका तय गरियो।

ग, सम्पुर्ण विषयगत क्षेत्रका उपक्षेत्र हरुको नतिजा खाका तयार गरियो।

घ, गाउँपालिकाको लगानी आयोजना तथा कार्यान्वयनकार्य योजना तय गरियो।

ङ, गाउँ पालीकाको योजना बैंक तय गरियो।

च, गाउँ पालीकाको विगत तिन वर्षको विनियोजित स्रोतको प्रवृत्ती र आगामी ५ वर्षको (२०८३/८४ सम्मको) विनियोजित स्रोत प्रक्षेपण गरियो।

पुनश्च आयोजना तर्जुमा कार्यशालामा उपस्थीत सम्पुर्ण सहभागीको विवरण यसैसाथ संलग्न गरिएको छ।

Scanned with CamScanner

ऐरावती गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
धरौला, प्यूठान
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

PAGE NO.
DATE / /

आज मिति २०७८।११।३ गतेका दिन यस लुम्बिनी प्रदेश प्रशिक्षण
प्रतिष्ठानको सहयोग र भेरी इन्जिनियरिङ कन्सल्टेन्सी प्रा.लि.
गुल्मीया वडावासी सहभागिता र ऐरावती गाउँपालिकाको आव-
धिक योजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्यशाला दलमल गोष्ठीको
कार्यक्रम यस ऐरावती गाउँपालिकाको अध्यक्ष श्री नविल विक्रम थापा
ज्यूको अध्यक्षतामा तपसिल बमोजिमको उपस्थितीमा विभिन्न छल-
फल तथा निर्णयहरु गरि सम्पन्न गरियो।

उपस्थीती

क्रस	नाम	पद	हस्ताक्षर day1	day2	day3
१.	श्री नविल विक्रम थापा	गा पा अध्यक्ष	[signature]	[signature]	[signature]
२.	श्री कुल बहादुर पछेल	गा पा उपाध्यक्ष	[signature]	[signature]	[signature]
३.	श्री हिरालाल भण्डारी	प्र. प्रशासकीय अधिकृत	[signature]		
४.	श्री प्रेम बहादुर विश्वकर्मा	अ. सल्लाहकार	[signature]		
५.	श्री रुद्र प्रसाद पोखरेल	अ.-प्र.-	[signature]	[signature]	[signature]
६	श्री श्रीधर पोखरेल	शा.का. प्रमुख	[signature]	[signature]	[signature]
७	श्री सागर रिजाल	इन्जि.	[signature]	[signature]	[signature]
८	श्री शंकर ब. भण्डारी	वडा अध्यक्ष	[signature]	[signature]	[signature]
९	श्री सन्त शाही		[signature]	[signature]	[signature]
१०	श्री बिनोद कुमार त्रिपाठी	रोजगार संयोजक	[signature]		
११	श्री सरोज घर्ती	ना.प्र.नि.	[signature]	[signature]	[signature]
१२	श्री चन्द्र बहादुर जि.सी.		[signature]	[signature]	[signature]
१३	श्री बसन्ता जि.सी.	कार्यपालिका सदस्य	[signature]	[signature]	[signature]
१४	श्री कृष्णा रावत क्षेत्री	कार्यपालिका सदस्य	[signature]	[signature]	[signature]
१५	श्री लिला के.सी.		[signature]	[signature]	[signature]
१६	श्री भरत खड्का	वडा सदस्य	[signature]	[signature]	[signature]
१७	श्री मोहन वाईबा	वडा सदस्य	[signature]	[signature]	[signature]
१८	श्री कुमा वि.क.	दलित महिला सदस्य	[signature]	[signature]	[signature]
१९	श्री निर्मला थापामगर	महिला सदस्य	[signature]	[signature]	[signature]
२०	श्री राजबाबु नेपाल	सहभागी	[signature]	[signature]	[signature]
२१	श्री	सहभागी	[signature]	[signature]	[signature]
२२	श्री सन्ध्या नेपाली	सहभागी	[signature]	[signature]	
२३	श्री राम बहादुर	वडा सदस्य	[signature]	[signature]	[signature]

CS Scanned with CamScanner

ऐरावती गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय भरौला, प्युठान लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

PAGE NO.

DATE / /

२४	श्री चन्द्र बहादुर पेडामगर	वडा अध्यक्ष वडा नं. ६			
२५	श्री बाल गोपाल श्रेष्ठ	स्वास्थ्य शाखा प्रमुख			
२६	श्री चन्द्र बहादुर यमा	वडा अध्यक्ष वडा नं. ३			
२७	श्री चन्द्र बहादुर थापा	वडा अध्यक्ष वडा नं. ५			
२८	श्री दामु विष्ट	कार्यपालिका सदस्य प्रवक्ता			
२९	श्री त्रिभुवन घर्तीमगर	वडा अध्यक्ष वडा नं. २			
३०	श्री अर्जुन कुमार पन्थी	कार्यपालिका सदस्य			
३१	श्री यम प्रसाद शर्मा पाण्डे	शिक्षा प्रमुख			
३२	श्री राम बहादुर बस्नेत	[illegible]			
३३	श्री केशव राज आचार्य	सदस्य	आचार्य	आचार्य	आचार्य
३४	श्री श्रीधर भण्डारी	प्रशासन प्रमुख			
३५	श्री सन्तोष नेपाली	इ.जि.ना.प.			
३६	श्री सचिन के.सी.	प्रतिनिधि [illegible]			
३७	श्री जित बहादुर खड्का	वडा सदस्य वडा नं. १			
३८	श्री सरस्वती जि.सी.	[illegible]			
३९	श्री भुपेन्द्र बहादुर ओली	वडा अध्यक्ष वडा नं. ४			
४०	श्री पदम बहादुर [illegible]	प्रतिनिधि [illegible]			
४१	श्री नारायण बहादुर थापा	"			
४२	श्री नारायण प्रसाद श्रेष्ठ	[illegible] अध्यक्ष			
४३	श्री प्रेम प्रसाद आचार्य	" सदस्य			
४४	श्री प्रेम बहादुर यादव	शिक्षक			
४५	श्री तुल बहादुर थापा	शिक्षक			
४६	श्री मिलन राम पाण्डे	शिक्षक			
४७	श्री चन्द्र प्र. श्रेष्ठ	शिक्षक			
४८	श्री द्रोण प्रसाद पाण्डे	वडा अध्यक्ष ९			
४९	श्री हरि प्रसाद गौतम	आलेप			
५०	श्री श्याम थापा	प्रतिनिधि [illegible]			
	श्री ~~[illegible]~~ अधिकारी	[illegible]			
५१	श्री अमर [illegible]	[illegible]			
५२	श्री प्रजापति [illegible]	[illegible]			
५३	श्री आसिमता राउत	का.स.	आसिमता	आसिमता	आसिमता
५४	सागर खड्का				

CS Scanned with CamScanner

ऐरावती गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय भरौला, प्यूठान लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल

PAGE NO.

DATE / /

५५.	श्रधा पोखेल	सब-इन्जिनियर			
५६.	श्री शिवराज केसत	सहजकर्ता			
५७	श्री केशव भट्टराई	"			
५८.	गीता ज्ञवाली				
५९	विशाल भट्ट	अमिन			
६०	मोहन पाठे	अ.हे.व. स्वा.सहा.			

Scanned with CamScanner

PAGE NO.
DATE / /

मिति २०७८।११।३ गते देखि १२ गते सम्म भएको ऐरावती गा.पा. प्युठानको योजना तर्जुमा निर्देशक समिति तथा यस गा.पा.का अध्यक्ष श्री नविन विक्रम थापाको अध्यक्षतामा बसेको निर्देशक समितीको बैठकले देहाय उपस्थिती गाउँपालीका सदस्य तथा राजनितीक दलका प्रतिनिधी हरुको उपस्थितीमा देहाय निर्णय गरियो।

ऐरावती गा.पा. योजना तर्जुमा निर्देशक समिति

नामावली,

संयोजक नविन विक्रम थापा अध्यक्ष ऐरावती गा.पा. प्युठान

सह संयोजक कुल बहादुर बस्नेत उपाध्यक्ष ऐरावती गा.पा. प्युठान

दामु विष्ट प्रवक्ता

रेखा रावत प्र.प्र. ~~[illegible]~~ सं०

सेम्बर बहादुर भण्डारी वडा अध्यक्ष वडा नं. ४

भुपेन्द्र बहादुर आले २ नं. वडा अध्यक्ष

चन्द्र बहादुर थापा ३ नं. वडा अध्यक्ष

अर्जुन कुमार पन्थी कार्यालय सदस्य

पवित्रा जि.सी. कार्यालय सदस्य

दिनेश कुमार घर्तिमगर ६ नं. वडा अध्यक्ष

द्रोण प्रसाद पाण्डे १ नं. वडा अध्यक्ष

चन्द्र बहादुर घर्तीमगर ५ नं. वडा अध्यक्ष

राजनैतिक दलका प्रतिनिधि सरस्वती जिसी माओवादी केन्द्र

पदम बहादुर सिंह नेपाली काँग्रेस

नारायण बहादुर थापा नेपा एमाले

नारायण प्रसाद श्रेष्ठ राप्रपा

स्थानिय विज्ञ ओमस खेमराज पोख्रेल

सदस्य सचिव प्र.प्र. अधिकृत कृपलाल भण्डारी.

प्रस्ताव हरु

१. दिर्घकालीन सोच निर्माण सम्बन्धमा।

२. समस्या, संभावना विश्लेषण सम्बन्धमा।

३.

Scanned with CamScanner

PAGE NO.......

DATE / /

निर्णयहरू

प्रस्ताव नं. १ माथी छलफल गर्दा यस ऐरावती गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा निर्देशक समितीले उपस्थित सहभागी हरुको राय बमोजिम गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोच देहाए बमोजिम हुने निर्णय गरियो।

ऐरावती गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोचको रुपमा निम्नानुसारको विषयलाई लिइ

कृषि पर्यटन र रोजगारीमा वृद्धि गर्दै

शान्त सुन्दर र समुन्नत गाउँ ऐरावती।

नि.नं.२. प्रस्ताव नम्बर २ माथी छलफल गर्दा योजना तर्जुमा कार्यशाला गोष्ठीमा उपस्थित सहभागी हरु बिच समुह - छलफल गरि गाउँ पालिकाको सामाजिक, आर्थिक, पुर्वाधार वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन र सुशासन तथा संस्थागत विकास गरि ५ वटा विषय समितीका संयोजक हरुको संयोजकत्वमा देहायका कार्यहरु गरियो

क. सम्पुर्ण विषयगत क्षेत्रको सम्भावना, अवसर चुनौती र समस्याको विश्लेषण गरियो।

ख. विषयगत क्षेत्रका उपक्षेत्र हरुको दिर्घकालीन सोच लक्ष्य उदेश्य रणनीति कार्यनिती तथा मुख्य कार्यक्रम हरुको खाका तय गरियो।

ग, सम्पुर्ण विषयगत क्षेत्रका उपक्षेत्र हरुको नतिजा खाका तयार गरियो।

घ, गाउँपालिकाको लेखाजोखा आयोजना तथा कार्यान्वयनका लागि अ-योजना तय गरियो।

ङ, गाउँ पालिकाको योजना बैंक तय गरियो।

च, गाउँ पालिकाको विगत तिन वर्षको विनियोजन स्रोतको प्रवृत्ती र आगामी ५ वर्षको (२०८३/८४ सम्मको) वित्तिय स्रोत प्रक्षेपण गरियो।

पुनश्च आयोजना तर्जुमा कार्यशालामा उपस्थित सम्पुर्ण सहभागीको विवरण यसैसाथ संलग्न गरिएको छ।

Scanned with CamScanner

अनुसूची – ६
फोटोहरु

पालिकामा गरिएको कार्यक्रमहरुको केहि झलकहरु